

TĖVYNĖS SARGAS.

№ 9—10.

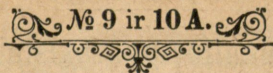
1903.

Atsakomasis redaktorius: J. Lapinas, Tilsit.

Rankraščius ir pinigus siųsti reikia:
An das katholische Pfarramt Bilderweitschen
bei Eydtkuhnen (Ostpr.)

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis. Krylovo pasakos.* Iš rusiško proza persakė. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juozas Margalis. Volungė.* Eilės — pirmieji bandymai. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai. Obrusiteliai.* Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Pუსlapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišgantas. Vaizdeliai.* Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pუსl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė. Dailydė.* Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pუსl. 104. Prekė 25 kap.
- Sernas. Apie Sunaudojimą vandenu.* Priedas prie „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1899. Pუსl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas. Blaivininkų knygelė.* Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pუსl. 16 2 kap.
- M. Valančius. Paaugusių Žmonių Knygelė.* Atspaus-
ta kaštu „Tėv. Sargo“ Tilžėje 1902. 104 pუსl. Prek. 20ka
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Š Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai
dviejų didžių Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių
Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
Bičių Knygelė — <i>Satrijos Roganos.</i>	30 k.
Laimė iš Svetur, Drama	30 k.
Neatmezgamas Mazgas — <i>Farsa.</i>	5 k.
Kandidatas į Kunigus — <i>Dedes Atanaxo.</i>	25 k.
Keidošių Onutė — <i>Savasis.</i>	10 k.
Paaugusių žmonių knygelė — <i>Vysk. Valančiaus.</i>	20 k.
Javų Mitalas	2 k.
Kalendorius 1900 m.	15 k.
Įvairūs skaitymai iš 1900 Kalendoriaus	5 k.
Jubiliejus ir naudingi skaitymai	10 k.
Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko	50 k.
Kun. Strazdelio raštai	10 k.
Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologijai.	
Dr. J. Basanavičius. T. I. (baigiama pardavinėti) pr.	2 rub.
Trakiečių Dzukų dainos, pუსl. 88	60 k.
Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I.	80 k.
Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II.	1 rub.
Kristijono Donelaičio Raštai. Pუსl. 134.	40 k.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. Scranton, Pa. Theodore Str. 114., pas Rev. A. Miluką, Shenandoah, Pa. North America ir pas J. Schoenke už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

	lap.
Manifesto atbalsai. <i>J. Uosis</i>	2
Apie lietuvių išėivystę.	6
Rauda. <i>Balandis</i>	10
Pamokslas apie meilę tėvynės	12
Bažnytiniai dalykai. Iš Bapų. Iš Krakinavos. Cirkuliaras. Iš Kartenos. Iš Rygos	18
Valščių raštininkai	23
Lietuvos grožybė ir vargai. <i>Liepkukas</i>	25
Mokyklų dalykai. Maskolių kišamas katekizmo priedas (<i>J. Uosis</i>). Iš Bapų. Iš Rietavo. Iš Kauno. Iš Truskavos. Iš Šiaulėnų	26
Ant vakacijų. <i>Vargdienėlis</i>	38
Maskoliai ir lenkai. Meskit šalin maskoliškus mundurus. Nereik Lietuvoj šviesos! Aukos ant aklųjų. Iš Krakinavos	45
Patrijotiškas raštelis. <i>Žali Ruta</i>	48
Įvairios Žinios. Iš Rietavo. Iš Šiaulių Žydai nerimsta. Iš Kišinavo. Iš Kauno. Iš Zaunieriškių. Iš Navickų Iš Dubėnų. Alytus. Iš Butrimiškių. Brolžudystė ir savžudystė. Iš Surviliškio. Iš Alvitos. Iš Salantų. Iš Dusėtų. Užventis. Iš Vieškalnio. Iš Dusėtų. Iš Krakinavos. Iš Panievēžio	48
Margumynai. Keletas žodžių kaslink lietuviško teatro. Iš Rygos. Daina. Iš kur Lietuvoje lenkiškoji kalba atsirado? Nėra meilės, vienybės. Panystė	61
Prekystės ir panašūs dalykai. Žodis apie krautuvių draugystes ir amatus. Roda ukininkams. Iš Šiaulių. Iš Radviliškio	71
Redakcijai prisiūstos knygos	73
Apgarsinimas.	75
Atsakymai	75

Manifesto atbalsiai.

Pradžioje šių metų išleido Caras Nikalojus II manifestą, paragindamas, idant visi stonai vienas kitą gėlbetų, gražiai, padoriai rėdą vestų, idant visur ir visame butų liuosybė ir kluotis. Tarp kitų punktų buvo ir apie tikėjamą pasakytą, juog Caro yra karščiausias noras, idant visokie tikėjimai liuosai po Jo karalyste butų pildomi, o nors svarbiausias — viešpatystės tikėjimas yra pravoslaunas, vienog tenebuna persekiojami išpažintojai kitų tikėjimų. Ir skaitė tą manifestą visur po bažnyčias ir ėmė žmoneliai iš jo džiaugtisi, ir atkuto katalikai ir pradėjo manifestą prie kasdieninio gyvenimo taikinti — bet štai ir nutrako: kas kitas yra ant popieriaus, kas kitas yra sakoma ir rašoma, o kas kitas daroma. Neva maskolių Caras yra visagaljis, neva Jo valdžia neapribuota — bet regimai Jo činauninkai yra galingesni, ir teip viską aiškina ir daro, kaip jums patinka.

Kada pamatė, juog žmonės gyvenime pradėjo naudotis iš Caro manifesto, juog prošalį jų ėmė atgauti savo tikras tiesas — pabugo vargšai, kad neprieitų jų tarnystės galas — jau jie kitaip supranta manifestą ir pagaliaus visai žmonėms užgina tą manifestą aiškinti. Taigi klausimas, kamgi po čemerių tą manifestą visiems mums garsino ir skaitė, jei negalima iš jo naudotis? Juokingas išrodo ir patsai visagaljis maskolių Caras, kurs vieną sykį kalba apie liuosybę, o paskui duoda „ukazus“ žmones persekioti! Štai paduodu Skaitytojams T. S. du paveikslu, du caro „ukazu“, kuriuos vadinu „Manifesto atbalsiais“!

„Ukazas Jo Imperatoriškos Didybės Patvaldono Visos Rosijos“.

Cirkulioriškai tą „ukazą“ siunčia Mogilavo arba Petrapilies R. K. Dvasiška Konsistorija kunigams.

Klebonui N. N.

Konsistorius (t. y. susirinkimas dvasiškų rėdytojų) klausė: Ponas Valdytojas Mogilavo Arcivyskupystės perstatymu nuo 13 gegužės po Nė 1711 Konsistoriui

pranešė, juog Departamentas Dvasišku Dalykų atsišaukimu nuo 3 gegužės po № 2194 apskelbė Valdytojui, kad pagal danešimo Vitebsko Gubernatoriaus paskutiniame laike Vitebsko rėdyboje aiškiai pasitaikino peržengimai R. K. Dvasiškijos įstatymų apie išvažiavimus. Teip 28 praėjusio kovo mėnesio atvyko be įstatyto daleidimo, į miestą Liuciną ant laidotovių vietinio gyventojų Nepakojėickio, klebonai R. K. bažnyčių: Jevermuiškių — kn. Janavičė, Posinių — kn. Bikšis ir Viškių — kn. Veržbickas, o 30 to paties kovo atvyko ir laikė Mišias klebonai R. K. bažnyčių: Ribiniškių — kn. Andrekus, Beržigalių — kn. Budrevičė. Aiškindamis iš tos priežasties nekurie iš nurodytų kunigų tarp kitko apreiškė, juog pagal jų nuomonės įstatyti kasliuk R. K. Dvasiškijos suvaržimai nustojo galybės dėlei Augščiausio Manifesto 26 Vasario šių metų. Pranešdamas apie tą Departamentas prašo Jo Mylistą persergėti nurodytus kunigas ir įpatingai kn. Andrekų, Janavičių ir Veržbickį, jau seniau pasergėtus laužime įstatytų po Šiaur - Vakarinį krastą surėdymų, juog tolesnieji iš jų pusės peržengimai jų nepasiliks be bausmės, o teipgi paaiškino, juog atsišaukimas į **Augščiausiajį Manifestą 26 vasario** rodosi visiškai be jokio pamato ir nė vietoje?????

Apie tą Jo Mylista perstato Konsistoriui cirkuloriškai apreikšti R. K. Dvasiškijai Vitebsko rėdybos dėl prisitaikinimo ateityje.

Paliepė: apie išdėtą kaipo priedą prie Cirkulioriško parėdymo Konsistoriaus nuo 30 spalių 1902 m. (užginimas niekur be bilioto nevažiuoti) duoti žinią visai Dvasiškijai Vitebsko rėdybos, kiekvienam perdem klebonui dėl prisitaikinimo ir uolaus išpildymo.

Petrapilis, birželio 4 dienoje 1903 m.

Zasiedatelis Kanauninkas Sviderskis, pildantis priedermes Sekretoriaus Ruseckis už stola-načolniką.

J. Monkeviče.

Antras „ukazas“ dar yra aršesnis ir jau stačiai prieštarauja Augščiausiam Manifestui kaslink liuso išpažinimo tikėjimo apeigū.

Po „ukazu“ Jo Imperatoriškos . . . iš Mogilavo

R. K. Dvasiško Konsistoriaus.

Cirkulioriška.

Klebonu N. N. bažnyčios.

Konsistoriuje klausė: Jo Mylista Rėdytojas Mogilavo Arcivyskupystės perstatymu nuo 4-to rugpjūčio po № 2544 apreiškė Konsistoriui, juog P. Ministeris Vidurinių Dalykų atsišaukimu po № 3864 pranešė Jo Mylistai, kad nekurie kunigai Minsko, Vitebsko ir Mogilavo rėdybū, po į tekme, praplatintū tarp jų užgintu keliu atsišaukimū lenkiškame liežuvyje, pradėjo vaikštinėti procesijas, peržengdami įstatytus tam tikrus surėdymus, o savo aiškinimuose tame dalyke „drįsta remtisi į Augščiausiajį Manifestą nuo 26 vasario 1903 metų. Dėlto Jo Mylista Ministeris, apreikšdamas, juog dabartiniai apie procesijas įstatymai likšioliai užlaiko savo galybę, prašo Jo pranešti jam pavestai Dvasiškijai trijų baltgudiškū rėdybū apie neatbutiną reikalą ištikimiausiai užlaikyti įstatytus kaslink procesijų surėdymus, po bausme, juos peržengus, možmiū koroniū neišimant ir uždarymą į klioštoriū. Togidėl Jo Mylista Rėdytojas perstatė Konsistoriui apreikšti cirkulioriška Dvasiškijai Vitebsko ir Minisko rėdybū po 1) idant lig jam neišdavus įpatingo surėdymò, neatsilaikinētū procesijos be įpatingo ant kiekvieno sykio daleidimo atsakančios valdžios, po 2) idant kiekvienas klebonas, filialista ir užveizdėtojas bažnyčių nieko nelaukius pristatytū jam sąrašą švenčių, kuriose užganėdinant dievobaimingumą žmoniū, neatbutinai reikia laikyti procesijas šventoriuose, paženklindami, kuriose šventėse reikalinga butū kvėsti svetimus kunigus ir kiek perdem išpildymo žmonėms dvasiškū reikalū, ir po 3) idant kiekvienas iš paminētū ypatū atskyriame raporte destyte išdestytū priežastis vietinio charakteriaus, raginančias tardystes apie daleidimą procesijų ant šventoriaus per šventdienius turinčius į aną sąrašą patilpti.

Paliepė: apie išdėtą tame perstatyme dėl tikro ir neišvengiamo išpildymo, duoti žinią visai Dvasiškijai Mogilavo, Vitebsko ir Minsko rėdybių kiekvienam perdem klebonui ir filialistui. Petrapilis. Rugpjūčio 18 dienoje 1903 m.

Parašai tie patįs kaip ir augščiau.

O ką! broluželiai! ar tai netikri monai tas Caro manifestas? Ten aiškiai pasakyta, juog galima liuosai išpažinti savo tikėjimą — o čia mat, p. Ministeris, nurodo ir liepia visai kitu keliu eiti: pulti vadinas, po kojų ir prašyti jų tarnų daleisti tą, ką augščiausias ir neva visagalys viešpats jau buvo daleidęs. Teip buvo nuo amžių, teip ir pasiliko: maskolių Caras vadinasi patvaldonu — t.y. visai liuosai pagal savo noro viešpatystę rėdančiu — bet tik ant popiero, ištikrųjų gi valdo, o tikriaus vargina Rosiją gaujos visokių činauninkų, kuriems labiau rupi locnos kišenės nėkaip žmonių geras, ir kurie begalo bijosi paleisti iš savo rankų valdžios įrankius, nės tuokart žutų jų aukso dieneles, reikėtų lygiai su visais darba dirbti. Todėl daug, dar daug metų praeis, pakol Rosiją nusikratys nuo činauninkų galybės, varginančios ją pačią ir visas tautas po jos prieglobsta patekusias. Ir mės lietuviai turbūt ne greit susilauksime geresnių laikų. Aiškiai matome iš to Caro manifesto ir sauvaldystės činauninkų, juog labai reikia turėti minkštą sprandą, jei nori kokį norint, nors ir reikalingiausią tiesą atgauti. Tik priminkime musų pačių rupesnius apie spaudos leidimą — jau sako bus ir greit bus — o tau vėl kur norints pas kokio burlioko dalykas kliute užkliuvo ir vėl eik, kloniuokis, prašyk ir tt. Šiurkštas tai darbas nuolat liežuvį plakti ir sprandą lenkti, bet ką tu žmogus su viena kumščia padarysi — jug galva senos nepermuši, todėl mokykimės ištikimybės ir kantrybės, o kartu nesnauskime besirupinę, kaip štai dabar, kad atsitiko: išėjo manifestas, visi džiaugiasi — ir jau mislija, kad viskas virs kitaip; paplepėjo, vienas, antras, kad spaudą greit leis — ir jam mės džiaugsmingi svajojame apie naujus laikraščius, naujus išdavimus ir tt. — o tuotarpu

viskas po senovei. — Todėl ir mes po senovei platinkime užrubežinius laikraščius ir knygas — tegul žmonės mato, žino ir supranta, kas dedasi su mumis. *J. Uosis.*

* * *

Skaitydamas Tėvynės Sargą № 10—11 1902 m. radau net dviejose vietose **apie lietuvių išėivystę** (emigraciją). Rašėjas straipsnio nurodo net 5 priežastis išėivystės ir užbaigdamas straipsnį užprašo ir daugiau sądarbininkų prie to veikalo. Teipgi atsakimuose to paties Num. p. Vyturiui pripažįsta tiesą, juogiai kuodaugiausiai reikia rašyti apie išėivystę.

Pradėjus, pagal tiesos išrokuoti tautos istoriją, mes atrandame, juogiai išėivystei Lietuvoje jau nuo kokio pusantro šimto metų pradėjo kelią taisyti ir lietuviams lemti išėivystę. 1764 mete, negeros atminties, lenkų rėdas išdavė, kaip jie patįs rašo savo dokumentuose „konstituciją“, juogiai, kurs užsitarnavęs, gali gauti karališkus valščius dovanomis, kaipogi Kazimierui Poniatovskiui ir dovanojo visą Šaduvos grovystę (grapystę). Tokį darbą atlikęs lenkų rėdas 1. nuskriaudė valščionius, arba žemės darbininkus. Poniatovskiai įgavę tuos valščius, pardavė Karpiams ir Roppams su pačiomis, vaikais ir su visa jų savasčia amžinoje padonystėje. Tai nuskriaudė: Karpiai ir Roppai įgavę tokias gerybes, beveik pusveltai ir gavo pilną valią ant 1000 vergų, draskė sodžius ir statė dvarus. Tai 3 kartą nuskriaudė žemės darbininkus.

1861 mete maskolių rėdas išliuosavo iš po vergijos ponų. Bet tiktai žmogų išliuosavo, o jo sąvastį, kurią jis nuo 2000 metų gyvendams po Lietuvos padangiu valdė ir kurią jau buvo krauju ir prakaitu atpirkę, priverstas buvo iš veltėdžio dvarponio išsipirkti. Čia jau didelė begalo neteisybė iš rėdo pusės, kad vieną išliuosavo, o kitą to paties vertumo dalyką privertė iš dvarponio atsipirkti. Tai 4 kartą nuskriaudė valščionių. Apie 1864 metus išsiuntė rėdas komisiją, dėl atskyrimo valščionių žemės nuo dvarponių grunto, aprokavimo brangumą ir išmieravimą, kiek desetinių prie valščionių randasi.

Čia pasidarė dideli ginčai valščioniams su ponais dėl pievų, žemės, miško ir ganyklos. Čia valščionis ir begalo tapo nuskriausti, per tad, kad rėdas vyriausybės pardėtinius ne pagal tiesos nustatė: dvarponis, kaipo kiekvienam yra žinoma, kad yra daugiau ar mažiaus mokslo išėjęs, o ir kur kas turtingesnis. Priegtam bajorvedį (maršalką) turi, kurs dvarponio pusę laiko ir užstoja. Po valsčionių pusei, rėdas tiesaus užstotojo nepastatė. Pradeda dvarponis su valsčioniu ginčą vesti dėl grunto, stoja dvarponis, o po jo pusei maršalka. Po valsčioniaus pusei nuo valdžios jokio užtarytojaus nėra paskirto. Berods tarpininkas (posrednik), kurs valsčionių pusę privalo palaikyti. Bet kad prisiziuri gerai tam to tarpininko veikimui, tai daug kartų išsiaiškina, kad jis ne yra tarpininkas, bet maištininkas. Jeigu, kada dvarponis ir maršalka ja užtarytojas stoja prieš valsčionį, tada reikėtų, idant valsčionius stotų, o podraug ir jo užtarytojas, kurs turi buti vienas ant pavieto, nuo valdžios pastatytas, turintis nežemesnį mokslą už maršalką. Tad galima butų rokuoti, juogiai abidvi pusės stojančios į sudą lygios išimanyne ir supratime reikalų. Tada ir tarpininkas galėtų teisingai tarpininkauti, nes priešingosios pusės, kožna savo galėtų aiškiai, teisingai ir suprantančiai išaiškinti reikalą. O dabar, kaip ikišiol kad yra. Tarpininkas turi tarpininkauti tarp valščionių ir dvarponių ir valščionių pusę užtarti. Prie tokios tarnystės pildymo, kad jis butų ir teisingiausias ir didžiausios energijos, tai jis negali, o ir negalimas daigtas, kad jis teisingai atliktų reikalą, nes jis dvigubą tarnystę negali dariesėti. Prie susivažiavimo tarpininkų (na sjezd mirovych posrednikov) maršalka yra pirmsėdžiu, kuriam yra viršesnis balsas už tarpininką. Valščionius pakol išmoksta provoties, tai beveik visados savo reikalą prakiša. Tad jau čia valščionis yra 5 kartą nuskriaustas.

Grįškime prie lenkų konstitucijos 1764 meto, pagal kurios Kazimierui Poniatovskiui dovanojo lenkų rėdas karališkus savininkus. Užduosime ant to klausimą: Ką Poniatovskiai įgyję tas dovanas padarė dėl mūsų krašto gero? Ant to kiekvienas atsakys, kad nieko ir nieko ne-

padarė gero. Jeigu nieko nepadarė gero Poniatovskiai igyje šias dovanas, tai neturi jokios verties augščiau minėta lenkų konstitucija ir jos dovanos. Męs turime tikrą tiesą išniekinti tos konstitucijos pasilikusius pedsakus ir jos dovanas, o gruntą, kurį pardavė Karpiams ir Roppams, atjieškoti ir atiduoti žemdarbiams, kaip pirm konstitucijos kada valsčioniai jį valdė. Gal pasakys priešininkai: O gi jie nupirko tą gruntą. Ant to turime pagal tiesos atsakyti, kad tie pardavikai ir pirkikai buvo visi šelmiai ir razbaininkai, kurie atėmė nuo žemdarbių jų sąvastį ir juos pačius padarė po savim vergais. Karpis Benediktas, nors buvo jeneroliškas Karužis Upitės apskričio, bet jis plėšė svieta, skriaudė karumene, kuria po juomi radosi, krovė pinigų ir pirkto nuo Poniatovskių karališkus sodžius ir da iš šalies dvarus. Laike didžio Lietuvos kunigaikščio Vytauto, jeigu koks perdėtinis, kuriam, kaipo Benediktui Karpiui budavo pavestas kraštas valdyti, o susekdavo, juogiai perdėtinis krauna sau turtus, apiplėšdamas gyventojus, tai, jeigu smerties koronę dovanodavo, kurį prie lietuvių buvo įvesta už apiplėšimą pavaldinių, tai į kitą šalį perkeldavo skaudžiai uždrauzdamas, kad daugiaus to nebedarytų.

Dvarponiai nuo pirmojo skyriaus valsčionių 16 milijonų rublių iš Kauno rėdybos už išpirkimą žemės paėmė. Po Lietuvą yra daugybė pelkėtų vietų, kurios beveik jokios naudos neduoda, prie kurių pridėjus kašto ir darbo, galėtų daug šeimynų vieta, darbą ir duoną turėti. Rėdas, vietoje dvarponiams tuos milijonus užmokėti, geriaus gali nenau dingas vietas pataisyti ir bežemiams atiduoti. Tiltus per upes padaryti, šašiejas išvesti ir kanalus iškasti, kaipo kitose viešpatystėse valdžia daro.

Aprokovimas yra toks, kad vienas žmogus, noris ir sveikiausis ir tvirčiausis butų, negali daugiaus už 15 desetinių žemės nepasinaudojęs svetimo triuso, įdirbti ir nudirbti. Iš tų 15 desetinių jis turi 3 desetinius mišku užleisti ir auginti. Vienok dėl auginimo ir užlaikymo didžios šeimynos, galima leisti 100 desetinių turėti grunto, nes ta šeimyna pati ją gali apdirbti. Jeigu koks, kokioje tarnystėje budams, susilpnėjęs arba pasenęs, tai jis turėdams

100 desetinių gali lengviai sau pragyventi. Bet ne taip, kaip dabar yra: septynesdešimt tukstančių desetinių mūsų plėšikai dvarponiai turi žemės. Turėti, nupirkti ir pripirkti, vienai žmogystei, daugiau grunto už 100 desetinių jokia būdu negalima prileisti, nes, jeigu kurs valdo daugiau už 100 desetinių grunto, tai jau jis ne besavo, bet kito žmogaus dalį žemės yra pasisavinęs. Tas, kurs pervirš daug žemės valdo, daro 3 skriaudas: 1) kad jis nebesavo, bet kito žmogaus dalį žemės yra pasisavinęs. 2) kaip tiktai jis kito žmogaus dalį žemės pasisavino, tuojaus jis ir tą patį žmogų pasivergia dėl apdirbimo jos, ir 3) jis suėmęs daugel žmonių dalias žemės, suima ir jų rankų darbą ir išaikvoja, išleidžiam ant niekų. Tie dvarponiai arba dabartiniai didžiųjų žemės plotų valdytojai nuo pat pradžios įsikurimo mūsų tautos šiame krašte neatėjo su dideliais turtais, ne atvedė mūsų tautos į šį kraštą, ne išdirbo ir nepadarė iš miškų dirbamos žemės dėl Lietuvos visuomenės, bet paskutiniuose laikuose jie atkako į mūsų šalį, jau kaip sakėme nuo daug amžių, jie atrado apgyventas vietas ir sodžius. Ant tų sodžių įgavę galybę, išdraskė gyventojų gyvenimus ir pastatė sau dvarus, į kuriuos šendieną mūsų tautos žmones, varo, jiems tų dvarų žemę dėl jų naudos apdirbti. Tie dvarponiai beveik visi yra svetimtaučiai: lenkai iš Lenkijos atvykę. kryžiaiviai ir kardininkai nuo laiko Kryžiaus karės iš visos Europos po vokiečių kultūra prisidengę, ir burliokai iš Maskolijos atkakę.

Su smulkiais prilyginimais lietuvių išėivystės prilaikiną negalima pagelbėti, reik skubiai tverties prie svarbesnių užmanymų ir klausimų. Tie svarbieji užmanymai ir klausimai yra tokie, kad reik sutverti Lietuvos „administraciją,“ kuri pradės ir turės reikalą su maskolių rėdu rokundą diplomatiškai vesti dėl daugybės svarbių dalykų, tarp kurių pirmutinę vietą užims klausimas apie žemės savininkus Lietuvoje, prie kurio taps prikerpta ir išėivystė devynių gubernijų vakarinio krašto arba Lietuvos su Latvija.

Jeigu norite, rašėjei ir skaitytojai, daugiau apie tokiuos dalykus dasižinoti, kuriuos čia šiame straipsnyje patalpinau, tai skaitykite sekančias knygas:

1. Pasakojimai apie veikalus lietuvių tautos senovėje, parašyti per Simoną Daukantą.

2) Istoriški pritikimai iš ukininkų gyvenimo Lietuvoje, jų praeitė ir ateitė 1899 meto.

3) Knyga paaukauta ant sukaktuvių devynioliktojo amžiaus 1900 metų.

4) Testamentas lietuvių tautai dėl dvidešimto amžiaus 1901 metuose.

5) Lietuvos administracija 1902 mete.

Ką čia šiame straipsnyje parašiau ir tose virš parašytose knygutėse ką perskaitęs atrasi, tai tie visi dalykai yra kaip koksai tiktai programos. Bet kada pasirodys pačios administracijos veikimas, kad jis bus šimtą kartų platesnis, tiktai reik ant to kašto. Kasta ant to dalyko reikia rinkti pagal paveizdą Paryžiaus parodos, kaip kad rinko ir dėjo.

J. B. E.

Rauda.

Ten beržas vaitoja nukoręs šakos.

Ko raudi berželi

Viens likęs laukely?

Kam ašaras lieji ant kapo gailias?

Po audrai ir lietui

Aš skundžiuosiu svietui,

Kad amžiai išskynė aplinkui girias.

* * *

Ten motina stovi nuleidus rankas.

Ko žiūrai Našlele

Į sierą žemelę?

O vėjas jai kušta per aukso kasas:

Užmuškė perkūne

Vaikus mano kūne,

Persunku gimdyt ir laidot siratas.

* * *

Ne kriūpčiok lakštute ant beržo šakos,
 Ne ūksėk graudingai
 Anai Nelaimingai.
 Kaip verkia lytus, — lija alasas jos:
 Nuo tankaus verkimo
 Gerklė man užkimo,
 Ir jau linksmesnės nepagiedu natos.

* * *

Kol švino dangus šitai Vargšei kabos,
 O debesio rūdys
 Gyvenimą pūdys,
 Ir dūsaudams beržas su Ja ašaros,
 Linksmybės lik-toliai
 Nelaukite broliai,
 Nes alasas mano tai atbalsis Jos.

* * *

Ir išskėtė vėjas miglotus sparnus,
 Atsikvėpė, kilo,
 Ir lėkė ant šilo;
 O kelias į šilą per miškų kapus.
 Dūsavimais vėjo
 Šilelis drebėjo,
 Ir verkė apkniaubdams prabočią grabus.

* * *

Paukšteliai ir žvėriš išgirde gausmus,
 Lyg ko nusimineę,
 Šušoko į minią.
 Dar viesula metė griausmingus žaibus,
 Ir visą Lietuvą
 Suaudė į krūvą.
 Tėvynė! girdi ką tau kalba dangus?

Balandis.

Pamokslas apie meilę tėvynės.

„Mylėsi Viešpatį Dievo savo iš visos širdies savo ir iš visos dūšios savo, ir iš visų sylų savo ir iš visos mislies savo, o artimą savo kaip patį save.“
(Luk. X — 27).

Meilė yra pirmūpirmiausias ir didžiausias Dievo prisakymas, o Dvasia šv. bijodama, rodos, kad žmonės neužmirštų jo svarbos, primena jį kuotankiausiai, teip kad nėra dalies šv. rašto, kur nebūtų paminėta daugelį kartų tas meilės prisakymas.

Nuolatai patinkame ten šiuos ir panašius išsireiškimus: „Mylėk Viešpatį, idant galėtum gyventi.“ — „Mylėk draugą savo, kaip patį save“. — „Prisakau jums, idant mylėtumėte vieni kitus,“ o visi jie ragina prie to pat: Mylėk, mylėk!

Kitose vėl vietose Dvasia šv. gazdina tuos, kurie meilės neturi, sakydama: „Nors kalbėčiau liežuviais žmonių ir aniuolų, o meilės neturėčiau, stojaus kaipo varias žvangans arba cimbolai skambanti. Ir nors turėčiau pranašystę ir žinočiau visas paslaptis ir visą mokslą ir nors turėčiau visą tikėjimą, teip juog kalnus perkelčiau, o meilės neturėčiau, nieku esmi. Ir norint išduočiau ant pavargėlių visą turtą mano ir paduočiau deginti kūną mano, o meilės neturėčiau, nieko man nepadės“ (1 Kor. XIII, 1—3).

O dėlko teip? dėlko meilė mums teip reikalinga? Dėlto, juog kas neužlaiko meilės prisakymo, kas neturi meilės, tas yra atsiskyres nuo Dievo, tas neturi nėjokios dorybės, negali padaryti nieko išganingo; o kas užlaiko gerai meilės prisakymą, kas turi meilės dorybę, tas užlaiko visus prisakymus, tas turi visas dorybes, daro viską gerai, gyvena vienybėj' su Dievu, kaip sako šv. Raštas: „Kas gyvena meilėje, Dievuje gyvena, o Dievas jame“ (1 Jon. IV—16).

Apie tą meilę noriu šendien, mieli klausytojai, ši-tą, su jumis pakalbėti. Sakau „ši, tą,“ nės apie meilę kalbėk dieną ir naktį, liks dar vis daug nepasakyta, o per pusvalandėlį ką daug gali pasakyti! kalbėsiu gi ne apie meilę

Dievo, ne apie meilę artimo, tik apie meilę tėvynės, apie kurią mūsų dienose daugelis svajoja, mažai ką supranta.

Ir teip, prisiziūrėsime išpradžią, kas tai yra ta meilė tėvynės, o paskui, ko ji nuo mūsų reikalauja. Bet pirm viso, mieli klausytojai, melskimės prie Dvasios šv., be kurios malonės nė aš negaliu nieko išganingo pasakyti, nė jus priimti į širdį, ką išgirsite. Melskime tad malonės suprasti gerai, kas yra, ko nuo mūsų reikalauja meilė tėvynės ir tvirtumo elgtis pagal tai, kaip Dvasia šv. pamokins; o melskimės per užtarimą Marijos, Dievo malonės Motinos, kalbėdami širdingai „Sveika Marija.“ — —

Meilė tėvynės, mieli klausytojai, yra tai ypatingas prisirišimas prie savo šalies, prie savo kalbos, prie žmonių, kurie paeina iš to paties krašto, kalba tą pačią kalbą. Kaip meilė Dievo, kaip meilė artimo, teip ir meilė tėvynės yra Dievo duota kiekvienam žmogui; kiekvienam Dievas įdeda į širdį meilės žarijėlę, tik nuo žmogaus paskui priguli ją gaivinti arka nelabu gyvenimu užgesinti. Nėra nė vieno, kuriam nebūtų miela jo šalis, jo kalba, jo broliai, nėra nė vieno, kurs nejaustų liudnumo širdyje, kad aplinkybės verčia eiti į svetimą kraštą, nėra nė vieno, kurs nejaustų sąžinės graužimo, jei apleidžia tėvynę iš išdykumo, kada gali turėti sau joje duoną, gali būti tėvynei naudingas. O tas prisirišimas, tas liūdnumas išeinant, tas sąžinės graužimas apleidžiant tėvynę — vis tai Dievo balsas žmogaus širdyje, vis tai Dievo prisakymas, šep ar teip apsireiškiantis, o liepiantis vis mylėti tėvynę.

Žmogus, turėdamas liuosą valią, gali neklausyti to Dievo balso, gali daryti priešingai, ir tada, pamaži, pamaži, jo širdis atšala, jis pavirsta į išgamą, mylintį, garbinantį tik save, o užsimerkusį ant Dievo, ant artimo, ant tėvynės.

Kas klauso to Dievo balso, kas gerais darbais gaivina savo širdyje meilės tėvynės žarijėlę, pas tą meilę auga, apima liepsnuodama visą širdį, pripildo ją visokiomis dorybėmis, stumia žmogų nuo pikto, traukia prie viso, kas gera, kas doru, kas augšta, priartina prie Dievo, visokios meilės šaltinio.

Dievas, sakiau, duoda žmonėms meilę tėvynės; Dievas ją duoda, nės ji yra žmogui prigimta, o viskas, ką turime gero iš prigimimo, tai Sutvertojaus mums duota. Dievas duoda meilę tėvynės, nės Dievas yra pati meilė ir vienatinis meilės šaltinis, o teip tik vienas Sutvertojas ir gali įdėti į žmogaus širdį meilės žarijėlę.

Bet sakome: meilė Dievo, meilė artimo, meilė tėvynės — ar tai yra kelios meilės žmogaus širdyje, ar Dievas įdėjo į žmogaus širdį kelias meilės žarijėles? ... Ne! Nors ne vienaip, bet vis viena ir ta pati meilė žiba mylinčioje širdyje, kaip viens yra visokios meilės šaltinis ir pradžia. Nės, meili klausytojai, kas tai yra meilė? Meilė yra tai palinkimas prie to, kas gera. Ta širdies įpatybė, juog žmogus linksta prie to, kas jam gera, yra žmoguje viena, meilę gi nuo meilės skiriame tik dėlto, juog daug yra daigtų, kuriuose žmogus mato sau gerą, prie kurių linksta, ir tik pagal skirtumą tų daigtų skiriame meilę nuo meilės. Teip Dievas yra žmogui geras, artimas yra jam geras, ir tėvynėje mato žmogus sau gerą, o dėlto žmogaus širdis linksta ir prie Dievo ir prie artimo ir prie tėvynės; pagal gi skirtumą tų daigtų, prie kurių žmogus turi palinkimą, sakome, juog žmogus turi meilę Dievo, meilę artimo, meilę tėvynės. Kaip saulės spindulys yra vis tas pats, nors šviesa jo skiriasi pagal tai, kur spindulys puola, teip meilė žmogaus širdyje yra viena ir ta pati, nors jos apreiškimai skiriasi pagal mylimų daigtų skirtumą. Tokių būdu, meilė tėvynės, mieli klausytojai, neatsiskiria niekad nuo meilės Dievo, nuo meilės artimo; tai tris neatsiskiriančios sesutės; kas jų vieną turi savo širdyje, tas turi visas tris, kas nori užmušti vieną, tas išveja ir kitas iš savo širdies.

Prabėgusių amžių istorija patvirtina tą teisybę, kada matome, juog nemylinti Dievą netikėliai ir pasileidėliai nė tėvynės nemylėdavo; visi gi tikri Dievo tarnai atsižymėjo ir meile tėvynės neišskiriant nė paties Išganytojaus, kurs, kaipo žmogus, ne vieną kartą parodė įpatingą meilę žydų ir savo šalies.

Taigi ir mes, mieli klausytojai, turime mylėti tėvynę, turime gaivinti savyje tą meilės kibirkštėlę, Dievo uždegtą mūsų širdyse, turime darbais, kiekvienas pagal savo išgalę, parodyti tą meilę savo krašto, savo žmonių, savo kalbos.

Bet pirm viso, mieli klausytojai, turime gintis, turime ginti savo sanbrolius, savo tėvynę nuo visokių priešų, kurie nori mus pražudinti, nori išplėšti mums, ką tik turim brangiausio, švenčiausio.

O priešai, mieli klausytojai, yra dvejopi: vieni atviri, su kuriais lengva, sulyginant, kova, apie kuriuos nėra ką man kalbėti, kiti pasislėpę, kurie daugiausiai mums daro pikto, nes jų nematome, nesisaugojam, o jie sau, kaip vilkai avių kailuose, tik drasko aveles, tik drasko.

Apie šiuos vilkus, avių kailuose, aš ir noriu, mieli klausytojai, kelis žodelius pasakyti, kad juos pažintumėte, kad jų saugotumėtės.

Ar gali, miels klausytojau, mylėti tėvynę toks žmogus, kurs neturi Dievo, nepripažįsta bažnyčios, nepildo tikėjimo prideryščių? Ne, jokių budu ne! nes meilė tėvynės tai kibirkštėlė Dievo meilės, neatsikianti šios sesutė, ir kas gyvena be Dievo, to širdyje negali likti nė meilė tėvynės. O jei teip, tai ką turime pasakyti apie tuos naujus apaštalus, kurie neina į bažnyčia, nepildo katalikų prideryščių, kurie raštuose, susirinkimuose, ar šėip kur mokina, kad tikėjimas tai tamsybės, kad kunigai-tai apgavikai, jie tik visų geradėjai. tėvynės mylėtojai, gelbėtojai?!

Ką turime pasakyti? Turime pasakyti, juog tai vilkai, juog tai didžiausi tėvynės priešai, kurie ar tai dėl skatiko, ar tai dėl garbės, ar tai dėl savo nelabumo prisidengę yra avių kailiu, kad tik galėtų ramiai sau aveles draskyti. Tik nėra pas juos meilės tėvynės, nėra nė buti negali. Ir kaipgi galėtų mylėti tėvynę tas, kurs knisa jos pamatus, kurs nori išrauti iš širdžių savo brolių viską, ką turi švenčiausio, brangiausio, kaip, tikėjimą, Dievą! Tai yra ne draugai, tik priešai, ne mylėtojas tėvynės, tik išgama.

Išgama esi, mano paklydęs broli, ne tėvynės mylėtojas! Išgama esi, kad nori atimti savo sanbroliams brangų brangiausią jų turtą ir šaltinį visų turtų — Dievą! — iš-

gama esi, kad nori užgesinti savo tėvynės tikėjimo saulę, o į vietą jos užžiebtį savo apjakusio proto žvakutę! išgama esi, kad knisi kaip kiaulė šaknis medžio, kurs tau duoda maistą ir užlaiko. Išgama esi, ir jei tavyje liko dar krislelis žmogiško jausmo, pulk po kryžium — ir tau išganymas! — o jei ne, bėgk kaip Kainas nuo savo brolių, kuriuos taikaisi užmušti, bėgk, kur tave akys neša, tik toliaus nuo tėvynės, kurios išsižadėjai, kurios esi pardaviku, išgama, išgama! — O jus, mieli klausytojai, jei mylite tėvynę, saugokitės tų išgamų labiausiai kaip žalčių, kaip gyvačių, kad jie kaip nuparkusios avys neužkrėstų kitų, kad nepaklaidintų jūsų vaikų, kad neišknistų tėvynės pamatų. Saugokitės jų ir kas jie nors būtų, ar daktarėlis, ar kromininkėlis, ar ukininkas, neturėkite su jais jokių reikalų, nepriimkite jų į savo namus, kad jie priversti būtų, kaip Kainas, išbėgti iš tėvynės su išgamos ženklų ant begėdiškos kaktos.

Negana, mieli klausytojai, išvyti išgamas iš tėvynės; reikia naikinti teipgi tų išgamų raštus, kurie ne menkiausiai daro pikto tėvynei, kaip jie patįs. Toks daktarėlis, toks kromininkėlis neprieis visur, neišs visur, bet jo parašyta knygutė platinasi tukstančiais po visą šalį.

Kas apskaitys, kiek pikto padarė ir daro tokios knygutės, kaip: „Smertis“, „Parmazonas“, „Nuskintas žiedas“ ir daug kitų joms panašių, tokie laikraščiai, kaip „V. L.“ „N.“, „U.“, kur melų melai, mėšlų mėšlai paduodama neišmanėliams trokštantiems apšvietimo! Žmonės nori apsišvieti, o čia juos temdo; žmonės jieško peno protui, o čia jiems duoda nuodų... Mieli klausytojai, kas myli tėvynę, kam rupi apšvietimas mūsų brolių, ginkimės nuo tų raštų, kurie sėja melus, apjakimą, o ne apšvietimą, kuriuose nėra gryno peno, tik pilna primašyta nuodų. Ginkimės nuo jų! atsipeikėkim, kad ne viskas tas gera, kas lietuviškai parašyta, ne viskas tas teisybė, ką lietuviškose knygutėse ar laikraščiuose spauzdinta, kad sunkiai nusideda prieš tėvynę tas, kurs prisideda prie atspaudinimo ir praplatinimo tokių niekam nevertų laikraščių. Sunkiai sakau nusideda ir apsunkena prasiplatinimą

apšvietimo, nes apšvietimas — tai supažinimas su teisybe, o tie raštai atitolina visai nuo teisybės, vezdami skaitytoją visai į priešingą pusę — melų ir apgavimų. Miels klausytojau, kurs nori mylėti tėvynę ir ginti ją nuo priešų, naikink tuos nelabus raštus, tai privolė tavo! Pats nemokėk už juos brangų pinigą, o jei papuls tau į rankas, degink, naikink, kad į kitų rankas nepapultų, kitų iš kelio teisybės neišvestų, proto melais neaptemdytų.

Bet, mieli klausytojai, ne gana tik gintis nuo priešų; reikia teipgi darbais visiems parodyti meilę tėvynės. Esi ukininku, prižiūrėk gerai savo ukę, savo žemę, neleisk jos į nagus žydų ir kitų svetimų, negirtuokliauk, neleisk kur nereik, sunkiai uždirbto pinigų, o tuom parodysi meilę tėvynės.

Turi vaikų, duok jiems kuogeriausį, kaip tik išgali, išauklėjimą ir apšvietimą, o tuom parodysi meilę tėvynės, kuri reikalauja daugiausiai apšviestų žmonių. Esi mokin-tojas, mokink gerai, auklėk saužiniškai pavestus tau vaikučius, o tuom parodysi meilę tėvynės. Ir teip kiekvienas atlikdamas kuogeriausiai savo priderystes, lavindamas savo kalbą, gerbdamas savo tėvų gerus papročius, prisisavindamas ką gero mato pas kaimynus, o ko męs neturime, aukaudams atliekamą skatiką viešiams reikalams, kiekvienas, sakau, teip pasielgdams, parodys, juog meilė tėvynės neužgesus jo širdyje, juog jis yra tikru tėvynės vaiku. O visųlabiausiai, mieli klausytojai, turime rupintis, kad butume geri žmonės, geri katalikai; ir kuogeresni busime katalikai, tai kuolabiaus mylėsime Dievą, tuo geresni teipgi busime ir tėvynės sunus, tuo labiaus mylėsime tėvynę, nes, kaip jau sakiau išspradžių, meilė Dievo ir meilė tėvynės, tai dvi sesutės, kurios niekad nesiskiria, ir augant vienai, auga ir tobulinasi kita.

Labiausiai, mieli klausytojai, rupinkimės, kad musų šalelė butų Dievo šalelė, nes tada palaimins mus Dievas, pagal šiuos šv. rašto žodžius: „Laiminga tauta, kurios Viešpačiu yra Dievas“ (Ps. XXXII, 12).

Laimingi busime su Dievu šioje žemiškoje tėvynėje, o dar laimingesni po smerties amžinoje tėviškėje danguje. Amen.

Pamokslas sakytas P. bažnyčioje 23 rugpiūt. 1903 m.

Bažnytiniai dalykai.

Iš **Baptų** (Kauno pav.). Nors Baptų parapija priguli prie susilenkėjusių, vienog dabartinė dievmeldystė joje yra taip surėdyta, juog užganėdina lietuviškai kalbančius parapijonis:

Pamokslai sakomi pagreičiui: vieną šventadienį lenkiškai, kitą lietuviškai. Esant lietuviškam pamokslui ir pridedamoji dievmeldystė laikoma lietuviškoje kalboje, kaip va: rožančius, suplikacijos ir karunka. Gegužės ir spalį menėsyje, rožančius ir maldos kalbamos lietuviškai — lietuviškam pamokslui esant; taip pat ir novena prie Dvasios Šv., giesmės laike procesijos ir „Pulkim ant kelių“. Vienog kaip į daugumą valgių dedami yra pipirai, taip ir mūsų lietuviška dievmeldystė neapseina be lenkiškų macnumų, nes adynos čia visados giedamos lenkiškai, giesmes laike giedotų mišių ir po evangelijų straipsnelį vargamistra visad traukia lenkiškai.

Pirm devynių metų čia buvo viskas lenkiškai, nors didesnė dalis parapijos kalba lietuviškai. Taip esant daugumas žmonių, nebegirdėdami savo kalbos bažnyčioje, įsigamino lenkiškas maldaknygas, bet dabar, kitaip virtus, sudėjo jas ant lentynų ir nėjudinte nebejudina; vienog ir dabar dar yra tokių, kurie mokina vaikus lenkiškų poterių ir skaitymo, nors patįs ir vaikai kalba namie lietuviškai.

Baptų filijoje Maniškiuose viskas lietuviškai, net ir adynos. X.

Iš **Krakinavos** (Panevėžio pav.). Naujas vargamistra lietuvis, K. Žukas, sustatė puikią bažnytinę chorą iš 21 giesmininkų. Kad užgieda, te žmoneliai klauso su atyda, o parėję namon šlovina puikų išlavinimą. Kiekvieną šventdienį vis naujai pragiesta. Mėgtų vargamistra, kad ir adynos būtų lietuviškos, bet klebonas nedaleidžia, nenorėdams bajorų užrustinti, kurie kaip girdėti, prašo klebono, kad nors adynos būtų lenkiškos.

Cirkuliaras. 5 rugsėjo; № 397. Cirkuliariškai. Slaptai. P. p. Pristavams (sesoriams) Kauno rėdybos, Zarasų paviečio. Pranešu Jūsų Mylistai, juog dėl muravojimo

ar pertaisymų sienų R-K. kapų daleidimo svietiškos valdžios nereikalinga (žiur. Cirkuliarą p. Gubernatoriaus nuo 12 vasario 1899 m. № 2003), bet neveizint ant to, prisakau gerai prižiūrėti, kad naujai taisomos sienos nebutų taisomas labai didelės ir neturėtų savyje kokių nors slaptų podelių. Povik. Virš. . . (parašas). Sekretorius Z. (parašas).

Kunige Domarkai, kelkis iš numirusių! Kartena.

Ukininkas Sesielskis pastatė miestelyje puikų akmeninį kryžių su parašu Jubilieušo Metų. Palicijai tas kryžius pasmirdo: ėmė jieškoti, teirautis, kas pastatė, o labiausiai kas pašventė. Šnipinėja ilgą laiką net įkyrėjo klebonui duodant visokius atsakymus. Ant galo atėjo popierius su tokiais klausimais: kas pašventė kryžių ir jeigu vietinis klebonas, tai iš keno daleidimo tą padarė? Sesielskio paklauskite! jis pastatė, jis ir pašventė pasirupino. Sesielskis užklaustas, atsakė, kad kun. Domarkas buvęs čia ant vakacijų, pašventino kryžių. O kun. Domarkas a. a. pasimirė. Tai kas žin, ar nelieps tikt palicija jam štriopo užmokėti už pašventimą, o gal prisieis ir kaip Petrovinui keltis iš numirusių ir duoti liudijimą. *Virbalas.*

Ryga. Giedoriai-lietuviai prisiuntė p. Lukšui, (buvusiam Kriukų, Šiaulių pav., vargamistrai) ant jo vardo dienos, fotografišką albumą ir fleitą, kaipo padekavonę už jo triusą ir mokinimą giedoti bažnyčioje. Ant pirmojo albumo lakšto užrašyta: Aleksandrui Lukšui! 26. vasario 1903 m. Ant atminimo.

Rygos lietuvių, bažnyčios choro giedorkos, giedoriai ir kiti mylėtojai Lietuvos tautos ir lietuviško giedojimo.

Mokslas, meilė ir vienybė,
Dangus duos mums stiprybę,
Pakels tautą į augštybę,
Bus džiaugsmas ir linksmybė.

Ant antroje ir paskutinioje lakšto, patalpintos eilės, po antgalvių „Jaunystė“, parašytos p. Samulionio.

Ponas Lukšas, daug prisidėjo prie pagerinimo lietuviško giedojimo bažnyčioje, todėl ir tautiečiai neužmiršo jam padėkavoti, nes ir beto, minėtoje dienoje apturėjo daug pasveikinimų nuo yvairių ypatų lietuvių tautos.

Svirkalniai.

Garbinkit Viešpatį visos giminės, garbinkit
Jį visi žmonės. Dov. Ps. 116.

Iš Rygos. Lietuviai stačiai sakant bus dėl kovos gimę. Negana kad jie kovoja su savo vargais, prispaudimais ir dėl apšvietimo tautiškos tamsybės, teipogi prisieina dar kovoti dėl bažnyčios giedojimų. Ir bažnyčioje negali lietuviai būti be kovos; šitą darodys mano pranešimas, kaip Rygoje lietuviai kovoja už giedojimus bažnyčioj. Šv. Pranciškaus bažnyčioje lietuviškus giedojimus vadovo primatorius p. L., čia jo giedojimas nėkokios naudos nepadarė. Kada prisieidavo girdėti tokį lietuvišką giedojimą, tai palikdavo liudna, kad lietuviai negali gerai pagiedoti, bet ką toksai persilenkavęs lietuvis rėkaudamas po bažnyčią, kaip ožys ant tilto stovėdamas ir į vandenį žiurėdamas, pamatęs savo ragus garsiojas ir mislija, kad jis yra karaliumi žvėrių. — Lietuviai susiprato, kad toksai lietuviškas giedojimas nepasidarys geresnis, bet tiktai žmones juokdins; pradėjo rupintis rinkti giedorius ir stengės gauti dirigentą, kuris galėtų sugriuvusį lietuvišką giedojimą ant kojų pastatyti. Atsirado nekuris dirigentas — p. Mickus (persilenkavęs iš Mickevičių). Pirmutinis darbas minėto M. buvo, giedorius po balsais rinkti. Ir sustatė šitokį chorą: Moterių pirmojo balso — 11, antrojo — 2; vyrų pirmojo — 3, antrojo — 15, baso — 1; iš to sustatymo; matoma, kad p. M. gerai mokytas ir pramokytas giedorių dirigentas! Naujasis dirigentas M. padarė giedojimą dar baisesnį ir daug blogesnį; teip sakyti: iš vilko bėga ant meškos uzbėga. Giedoriai bažnyčioje gieda, dirigentas M. sau vaikštinėja po šventorių, gražias mergeles rinkdams dėl choro, giedoriai bažnyčioje traukia kaip išmanydami giesmų gaidą, (giedoriai iš visokių parapijų) kad skamba ir užia; vargamistra neišmanydamas daugiau kaip prie tokio giedojimo su vargonais pritarti, apsistoja grajiti, giedoriai traukdami kiekvienas savo gaidą, padarė bažnyčią mišku. Kunigai girdėdami tokį nežmonišką giedojimą, siuntė su bažnyčios tarnu giedorams žinią, kad nustotų ir daugiau nebegiedotų. — Po sumos išeina giedoriai ant šventoriaus, tuojaus prieina dirigentas M. ir klausinėja, kaip gerai šendien giedojimas išėjo. Vienas iš giedorių atsakė, kad labai gerai, nes kunigėliai atsiuntė su bažnyčios

tarnu žinią ir pasakė, kad bažnyčioj nebegiedotų, — bet miške. Bet dirigentas — neatvertė atydos. Mato giedoriai kad su dirigentu M. giedojimas dar blogesnis pasidarė, atsimetė nuo jo. Ačiu p. B., kursai matydamas iš šalies, kad teip lietuviškas giedojimas suvisai gali sugriuti, nenorėdamas tą prigyventi, pradėjo darbų dirbti. Visųpirmiausias jis giedorius į vienybę surėdė. Energijos pilnas turėjo inteligentnas kalbas, davė rodą grįšti prie p. vargamistros šv. Pranciškaus bažnyčios. Vargamistrą truputį pamokino, ir giedojimas šiek-tiek atsigyveno, bet visgi tiesu keliu nepabaigia keliauti. — Ant laimės giedorių pristojo prie choro p. Lukšas (vargamistra) ir p. Samulionis; pirmasis kaipc dirigentas-mokintojas, antrasas kaipc giedorius. Su p. Lukšo mokiniu bažnyčios giedojimas pasikėlė, bet dar giedojimas nepaliko be kovojimo. Pasidarė naujos sunkybės, randas priešininkai ir pavydėtojai, visųdidžiausias priešininkas minėtas persilenkavęs M.; matydamas, kad mokintojas p. Lukšas, pradėjo mokinti kitiškas gaidas ir balsus rinko, kaip turi buti, ir giedojimas kas-kart pasitaisė geresnis, jis, surinko savo giedorius, nenorėdamas nedaleisti naujiems giedoriams bažnyčioje giedoti; pasidarė iš naujo kova. Persilenkavęs M. skundžias prie kunigų, kad tie naujieji giedoriai tik iš puikybės gieda, norėdami, kad žmonės juos garbintų ir pagirtų ir tt.; nekurie iš tų pačių naujųjų giedorių pilni viltės, pradėjo varyti intrigas ir sumelavo kunigui, kad naujieji giedoriai susirenka mokintis, ne dėl to, mokintis giedoti, bet kad jie susieina daryti paleistuvystes. Teip M. skundėsi prie kunigų. Kunigas Rudis ant ateinančios nedėlios pasakė pamokslą ir nekaltus giedorius apkaltino, buk jie eina iš puikybės giedoti.

Negana, kad žmonės pasidarė priešininkais, bet teipogi ir kunigai nežinodami tikro stovio dalykų paliko priešais. Kunigai, Dievo tarnai, matydami, kad lietuviai stengės dėl apšvietimo lietuviško bažnyčios giedojimo, turėjo padėti jiems, o nepalikti priešais ir jos neapkentėti. Vienos nedėlios rytą, (kada lietuviškas giedojimas) atėjo naujieji giedorai į bažnyčią giedot, ir teipogi minėtas M. su savo giedoriais, ir pradėjo su balsais kovotis.

Naujieji giedoriai užveikė. Persilenkavęs M. pamatė, kad nesidavė užveikti — pralošė kovą, kaip bėgs iš bažnyčios, buk jam gyvatė į kulšį įkando arba su ugnimi prie barzdos pridėjo. Gerai, kad neužsimušė, butų žmona — pasilikus našle — ir vaikėliai našlaitėliais. — Iš to karto persilenkavęs M. nebelenda prie giedojimo, ir naujųjų giedorių giedojimas atsigyveno, ir skaitos už puikų — yra bažnyčios gražybė. — Dabar klausimas, kas-gi tie tokie per žmonės, tie naujieji giedoriai? — Visi „vargdėnieliai.“ Nežiurėdami ant savo vargų ir sunkybių, susirenka nedėlios dienomis po pietų į kokią kambaruką, stačiai sakyti, susispaudžia kaip silkelės, viens prie antro ir tokiu budu mokinas bažnyčios giedojimų; toksai — tiesiog mums darodo, kad jie ne iš puikybės, ne dėl žmonių mokinas giedoti, kad juos pagirtų arba garbintų, bet jie iš tikros širdies stengias ir nori, kad lietuviškas giedojimas eitų geriaus. Tegul Dievas jiems padeda! Giedoriai kentėjo ir teipogi mokintojas p. Lukšas gavo gerus žodžius iš kitų ir teipogi iš tų pačių giedorių girdėti. Ir p. Samulionis nemažau gavo datirti kokie lietuviai Rygoje, ir kaipo jie moka padėkavoti už gero darymą. — Priminėsiu, kad tarp pačių giedorių nepastovi meilė ir vienybė. Įsikėlė visokios kalbos, apkalbėjimai, pavydėjimai ir tt. Toksai pasielgimas iš giedorių pusės gali pulkelių giedorių vėl suardyti, bet tarpo tų giedorių yra tikrų ir tvirtų Lietuvos sunų kaipo: p. p. Lukšas, Samulionis, Jamantas, Kučinskis, Koslovskis, Kaunackas ir k., iš moterių pusės galiu padėkavoti kaip tai: Kučinskaičiai, M. ir O. Kaunackaičiai, J. Bartušaičiai, seserims D. ir M. Kubličkaičies, Myleraičiai, Vainovskaicei, Kiršaičiai i. v. k. P. Lukšui, kaip mokintojui giedorių, priguli didesnė garbė ir jis paliks atminime tarp rygiečių. P. Jamantui teipogi labai ačiu už tą, kad nepasigailėjo savo žingsnių dėl gero lietuvių. — Turiu viltį, kad dabartiniai giedoriai ant visados bus pasišventę savo darbui ir nepames jo ir neleis jam sugriuti, už ką bus dėkinga jiems Lietuva ir lietuviai.

Naujas Kareivis.

Valščių raštininkai.

Visiems gerai yra žinoma, kad valščių ponas ir valdytojas ne staršina arba vaitas, bet raštininkas. Staršinos ir vaitai tankiausiai nebejauni žmonės, nemokantieji gudiškos kalbos ir rašto, nepažįstantieji daugybės valščių tiesų ir įstatymų, bijosi atsakymo prieš valdžią už savo darbą. Raštininkai gi per daugelį metų turėdami reikalą su įstatymų knygomis ir visais valščiaus reikalais ir raštais apsipažįsta gan gerai su valščiaus tiesomis. Todėl staršina turėdamas išpildyti kokį žmonių reikalą, vis kreipiasi prie raštininko patarmės klausdamas, ar galima ir kaip tą reikalą atlikti. Raštininkai gudai naudodami iš žmonių tamsumo ir nesusipratimo traukia sau pelną kiekviename reikale nežiurėdami teisybės, o tankiai ir įstatymų.

Aišku, kad valščius turėdamas gerą, teisingą, išmanantį lietuvi-raštininką, turėtų daug mažiau vargo ir kašto prie atlikimo savo reikalų. Neprisieitų teip jau nuolat mokėti bereikalingas bausmes tarpininkų paskyriamas, neprisieitų sėdėti cypėj po kelias dienas, teisingai suimami mokesčiai nevargintų teip žmonių, visi reikalai valščiuje būtų atliekami be kyšių, be magaryčių.

Todėl reikia rupintis pasirinkti tokius raštininkus pasiremiant ant pamato Maskolijos tiesų, pagal kurių ne vyresnybė duoda valščiams raštininkus, bet patį valščių susirinkimui pasiskiria sau raštininką, o valdžia jį užtvirtina teip kaip dabar yra daroma su staršinomis, vaitais ir starostomis. Tarpininkams valščių užžiurėtojams ta tiesa nepatinka, ir jie nepataria žmonėms iš jos naudoties, todėl kad valščiaus išrinktas raštininkas nė ačiu nesakytų tarpininkui ir neduotų jam jokių pyragų, teip gi akiai neklausytų jo; o jam pildant savo priedermės gerai tarpininkas atstatyti jo negalėtų. Dabar gi tarpininkas paskiria į raštininkus savo bičiulius, kurie akiai klauso visų jo neteisingų paliepimų ir duoda jam gerus kyšius, kad nepavarytų nuo vietos ir leistų lupti nuo žmonių nors paskutinį skatiką.

Bet štai jau atsiranda suprantantieji savo reikalus žmonės ir nebenori ilgiau nešti jungą gudų raštininkų.

Vienas valščius Varšavos rėdybos ant susirinkimo paskyrė sau patinkamą raštininką kataliką; tarpininkas pyksta, neužtvirtina jo, sakydamas, kad valščius neturėjo tiesos rinkti jo: valščiaus susirinkimas rašo skundą į gubernijališką dėl valščionių reikalų užveizdą (губернское по крестьянскимъ дѣламъ присутствие;) skunda jų išklaudyta, bet negana to; Varšavos gubernatorius išleidžia aplinkraštį į visus tarpininkus primindamas jiems tiesą ir art. 77 ukazo 1864 13 m. apie rinkimą raštininkų, ir prisako aštriai prisilaikyti jos. Tai yra: gubernatorius paliepė, kad nuo to laiko tarpininkai nebedrįstų užmesti valščiams savo raštininkų, bet tik užtvirtintų valščių išrinktuosius. Ta žinia buvo plačiai apgarsinta lenkiškuose ir gudiškuose laikraščiuose.

Laikas ir mums, lietuviai, pašinaudoti iš tos tiesos. Todėl kaip tik kur raštininkas mirs, ar bus atstatytas nuo vietos, ar pats atsisakys, — tuojau į jo vietą rinkite savo kandidatą išanksto jau susijieškoję. Jeigu tarpininkas nenorės užtvirtinti, duokite skundą į gubernijališką valščiaus reikalų užveizdą, o jeigu ir ta neišpildytų jūsų teisingo reikalavimo, tai duokite augščiau, į senatą.

Tankiai jug atsitinka, kad raštininko pagelbininkas lietuvis viską dirba už raštininką, o anas tik ima kyšius, magaryčias ir painioja visur, kad daugiau pelno turėtų. Taigi toks pagelbininkas, jeigu doras vyrukas, ir gali tikti į kandidatus raštininko vietą užimti. Yra vėl nemaž lietuvių kelias kliasas išėjusių, kurie jieško sau duonos karnio po visokias Maskolijos kanceliarijas; tai tokius, kur gerus ir išmanančius reikia kvėsti į tėvynę. Ir pas mus atsiranda tai šen tai ten apšviestėsnis vaikas, kurs jieško sau vietos. Teisybė valščiaus raštininko vieta nelengva, kad gerai ją pildyti, o alga geram išmanančiam žmogui per maža; todėl gal nekiekvienas tam tikęs panorės užimti vietą. Tada persitikrinus, kad tai žmogus ityn doras ir išmanantis reikalą, sulykkit jam didesnę algą. Ir tas nebus valščiuui sunkiau; nės nereiks nė už vieno rašto padirbimą mokėti skyrium, kaip dabar yra daroma po 10, 15 ir daugiau kartais rublių; viską, kas prie valščiaus reikalų priguli, jis kiekvienam dirbs uždyka; ir

tókiu budu daug mažiau žmonėms išeis pinigų jo užlaikymui negu dabar tie gudai raštininkai girtuokliai, popų ir caro tarnai. Su lietuviu raštininku ir susikalbėti kiekvienam bus lengva, ne reiks teršti savo kalbos gudiškais žodžiais.

Susipratusieji lietuviai, apmąstykite gerai tą reikalą, pats susipažinkite su įstatymu ir pasirupinkite palengvinti savo padėjimą; nusikratykite nuo savo sprando maskolius raštininkus, o tada jūs patįs busite tikrais valščiaus valdytojais ir rėdytojais, o ne kokie ten atėjunai-vaikatos, svetimi ir priešingi mums žmonės!

Lietuvos Gražybė ir Vargai!

Lietuva brangiausia, šalis prigimtine,

Lietuva mieliausia, tu mūsų tėvynė

Tavo vardas reiškia

Mūsų tėvynę aiškia;

Lietuvoje girios, upės ir kalneliai,

Prie širdies yr' miela pievos ir laukeliai,

Dėlto kad gimtynė,

Lietuva tėvynė

Saulutė per dangų kožną dieną rieda,

Lietuvos paukšteliai saldžias giesmes gieda,

Tuom širdį ramina,

Dvasią atgaivina.

Lietuvoje žmonės tur žmonišką širdį,

Savo brolių varge dejuojantį girdi,

Jam ranką paduoda,

Suteikia paguodą.

* * *

Lietuva suspausta yr' iš visų šonų,

Saujos svetimtaučių besaužinioš ponų,

Tie Lietuvą vaiko,

O prislėgia laiką,

Lietuvai ašaros kaip žemčiugai byra,

Dėlto kad jos vaikų menka sauja yra,

Daugybė ištvirkę
 Svajonei primirkę;
 Kiti atsitraukę nenor nieko veikti,
 Tankiai ant veikiančių ima gausiai keikti,
 Ir trukdymus daro,
 Nors tie n'ein ant gero.
 Broliai šen darbuotis dėl tėvynės labo,
 Lietuvos likimas mums ant kaklo kabo;
 Negailėkim darbo,
 Traukim ją iš vargo! *Liepuks.*

Mokyklų Dalykai.

Kaip neramu ir širdį sopa, kad katalikų kunigui reikia pakalbėti maskoliškoje kalboje į vaikus mokyklan einančius — bet toks yra pašiuręs įstatymas, tas jau reikalaunama ministerio nuo kunigų jau pradiniose mokyklose, o ką bekalbėti apie gimnazijas! Bet čionai labai keistai išrado: **Užnemunyje, Suvalkų rėdyboje tas pats tikėjimas tiems patiems lietuviams yra išguldinėjamas lietuviškai!** Dėlko didžioje Lietuvoje, Kauno ir Vilniaus rėdybose, turime vaikus tikėjimo mokinti maskoliškai?! Pagaliaus tai vaisiai rusifikacijos-sumaskolinimo. Musų rėdai nerupi, kad vaikai tikėjimo išmokyti, jam malonu, juog pats dvasiškas vadovas-kunigėlis maskoliškai kalba, ir tuomi geriausiai vaikus prie maskolinimo pratina!

Mano nuomonė tame dalyke yra toki, kad tėvai, tai yra, visas valščius ant susirinkimų siųstų prašymus į Apšvietos Ministerį reikalaudami, idant išduotų surėdimą leidžiantį lietuvių vaikus lietuviškai tikėjimo mokinti per visus pradinios mokyklos skyrius (otdelenijos). O pakol kas bus reikia patiems užginti savo vaikams, kad nei pradėję nepradėtų ant atminties mokintis bent poterius kitaip negu lietuviškai: *Tėve mūsų, Sveika Marija, Tikiu į Dievą Tėvą ir tt.* o nė maskoliškai: *Отче наш, и тт.*

Rašant prie Ministerio reikia paminėti, juog nenorime nieko kito, kaip tik tebun ir mokykloje vaikams leista,

teip poterius prieš kunigą kalbėti, kaip namie kad kalba. Galima dadėti, kad reikalavimas maskoliškai melstis „**tik mokykloje**“ vaikus paikina ir iš kelio veda, nės jie aiškiai mato, kad visai kas kitas mokyklos poteriai — ir sūvis kiti poteriai namie ir bažnyčioje. Toks tėvų prašymas, o kartu uždraudimas vaikams maskoliškai poterius mokintis — neabejotinai turės pasekmę!

Patįs tėvai, stokite už savo vaikus. Kaip ginate kudikius nuo visokių papiktinimų, ir nuo to papiktinimo juos ginkite, nės tas nuo jų priguli ir jų rankose yra. **Jūsų mokyklos — jūsų vaikai!** Jug jūs namus mokyklai statote ir taisote, jūs algą mokytojams mokate — taigi teisingai galite reikalauti mokinti vaikus bent tikėjimo, teip kaip jums patinka. O kad ir nē jų butų įsteigta mokykla — jei butų teip vadinama — „ministerijos“, tad ir ten neleiskite vaikų, pakol jums neprižadės neversti kudikių prie maskoliškųjų poterių ir pakol neapskelbs, kad kunigui valna mokinti visuose skyriuose katakizmo ir vistorijos šventos lietuviškai. Kad tik atsirastų tarp visų vienybė — turėtų mūsų teisingus prašymus išpildyti, nės tuščių mokyklų rundas nelaikys.

Taigi perskaitę tą mano į jų tėvynės meilę atsišaukimą, pradėkite vaikams, vesdami juos mokyklan, įsakinėti, kad anaip tol nesimokintų: „*Otče naš, Radujsia, Vieruju,*“ nors kunigas ir užduotų maskoliškai poterius išmokti — tegul vaikai atsako jam, kad mums tėvai užgynė teip mokintis ir liepė poterius kalbėti tiktai lietuviškai, kaip yra kalbama bažnyčioje. Kunigas jau žinos ką daryti. O kada, atvažiuavęs prie galo metų Inspektorius, ras vaikus maskoliškai poterius ničnieko nemokančius, ims klausitis jų, dėlko teip atsitiko, tegul vėl jie patįs atsako, kad tėvai jiems neleidžia maskoliškai poterius kalbėti. Žinoma pakils tardymas (sledzotva), bet tėvai be baimės ir kiti visi vyrai turite atsakyti: „mēs norime, kad kunigas mokintų mūsų vaikus tikėjimo teip, kaip moka mus visus bažnyčioje — lietuviškai; maskoliškai tegul mokina mokintojas (učitelius), tai jo darbas; vaikai iš pradžios menkai temoka maskoliškai, o mums rupi, kad tikėjimo dalykus jie suprastų kuogeriausiai, todėl kunigas turi juos mokinti prigimtoje kalboje lietuviš-

kai, o jei to neleidžiate, tad mums nereikia nei mokyklos, mes galime vaikus atsiimti!“

Šauks jums po vieną teiraudamis, kas jus pamokino teip daryti? Nei ant ko bėdos nemeskite — te buna **vienas atsakymas**: *esu tėvas vaikų ir nenoriu, kad mano vaikai maskoliškai poterius kalbėtų — jau aš pats tą dalyką išsimislįjau ir be kito pamokinimo suprantu ir reikalauju.* Jei siulintų pasirašyti, kad tik poterius tenori, idant lietuviškai kalbėtų, o katakizmas ir šventa vistorija, kaip bus aiškinama tau vistiek — **parašo neduok!** Jei nuvedus mokyklan vaiką učitelius vėl pareikalautų pasirašyti, kad nesipriešinsi, kaip bus išguldinėtas katakizmas ir šventa vistorija, **nesirašyk!** O jei tavo vaiko nenorės priimti — paspjovęs veskis namon ir tyčiomis gražiai lietuviškai išmokink. Neturėsi jokios pragaišties — priešingai: tavo vaikas mokėdamas gerai lietuviškai skaityti, daug naudingesnių ir gražesnių dalykų išsimokins iš lietuviskų knygų, kurių kaskart atsiranda daugiau, nekaip iš maskoliškų, garbinančių tiktai carą ir pravoslaviją, o tankiai įpač vistorijoje per akis meluojančių!

Teip visiems išvieno reikalaujant ir vaikų į mokyklas neleidžiant, lengviai palaužime tą piktą maskolių užmąymą ir ant galų galo turės mūsų krašte mokinti tikėjimo prigimtoje kalboje — lietuviškai, kaip leido Užnemunyje ir visoje Lenkų karalystėje.

Galite dar pasiremti ant šiometinio manifesto duoto lenkams, kuriame daleista mokinti vaikus lenkiškoje kalboje ir ten, kur lig šiol buvo draudžiama. Manifestas apie mokinimą vaikų gimnazijose tikėjimo prigimtoje kalboje, tai nėra tas, ką skaitė kunigai po bažnyčias, bet kitas buvo tam tikras išduotas ir tik Užnemunį teskaihtas.

Caras daleido Lenkijoje prigimtoje kalboje išguldinėti tikėjimą mokyklose, dėlko gi mūsų krašte neleidžia? Tas yra valna štai duokim Kuršėje vokiečiams vokiškai, latviams — latviškai! Tai kodėl Lietuvoje lietuviams užginta lietuviškai?! Čionai išrodo it butų caras neteisingas — vieniems leidžia, o kitiems draudžia! Bet ir mes

iš dalies esame patįs kalti, nės nėko nesakome, tarytum mums vistiek, kaip ten musų vaikus mokina!

Idant labiau paraginti ištikrųjį apie tą dalyką pasirupinti, išverčiau lietuviškai aną manifestą ir jums ėion paduodu: skaitykite broliai; o prisėjus reikalui žinosite ir mokėsite, ką ir kaip kalbėti:

Augščiauis parėdimas ant vardo Apšvietos

Ministerį o Zengerio.

„Gregoriau Eduardovyčė. Dievuje ilsiantis Mano Bočius, Ciecorius Aleksandra II dienoje 13 rupjučio 1880 m. maloniausiai paliepė Apšvietos Ministerijos užveizdėtojui neginti ateinančiame laike išguldinėti tikėjimą mokytiniam Rymo — Katalikams vidutiniose mokyklose, esančiose rėdybose Lenkų Karalystės, jų tėvų kalboje, su perspėjimu, kad tas surėdimas nebutų ištiestas ant nekurių mokyklų, kur ligšiol tikėjimas buvo išguldinėjamas maskoliškoje kalboje.

Pripažinęs dabar už gerą, idant **parėdymas** išduotas per Augščiausį paliepiamą nuo 13 dienos rugpjūčio 1880 m. dėl didesnės dalies mokyklų Varšavos Apskirčio **butų ištiestas** ir ant tų 6 vyriškų ir 2 moteriškų gimnazijų, kurioms buvo išduotas augščiau paminėtas apribavimas — **Aš paliepiu** ponui pasirupinti, kad nuo pradžios ateinančių mokslo metų **išguldinėjimas tikėjimo Rymo-Katalikų mokytiniam prigimtoje kalboje daleista butų visose be skyriaus** vidutiniose anos šalies mokyklose, kuriose mokinasi mokytiniai ir mokytinės to tikėjimo.

Ant originalo savo Jo Ciesoriškos Mylistos ranka parayšta.

„Duota Carskoje Sele 25 gegužės 1903 m.

Mikalojus.“

* * *

Maskolių kišamas katakizmo Priedas. Seni laikai tai buvo! 1832 metuose 26 liepos mėnesio paliepiant Augščiausiam Caro Parėdimui*) išėjo lenkiškame liežuvyje

*) „Ptoroje polnoje sobranje zakonow Rossijskoj Imperii“ t. XII. st. 5521. Teippat t. XI dalis I-įstatymai dvasiškų dalykų svietimų tikėjimų.

priedas prie katakizmo, kaipo paaiškinimas IV-to Dievo prisakymo, kaslink svietiškos valdžios. Tas priedas tapo visur žinomas po vardu „*Cesarxówka*.“ Kada po 1863 metų užvedė po Lietuvą išguldinėjimą tikėjimo maskoliškoje kalboje, augščiau paminėtas katakizmas, kaipo lenkiškai rašytas, liko iš skaitliaus rankvedžių išbrežtas. Paskutinis jojo lenkiškas išdavimas pasirodė 1859 metuose ir buvo Vilniaus Vyskupo kn. A. Krasinškio peržiurėtas arba aprobuotas (pagirtas).

Per 35 metus tas katakizmas nėkur nebuvo vartuojamas, tiktai 1898 metuose Rėdystė Vilniaus moksliško Aprubio atsiminė, kad nebuvo jokio paliepimo tą katakizmą atmesti, todėl paliepė jį maskoliškai išversti. Dabartinis Vilniaus Kuratorius *Papovas* pareikalavo nuo kunigu, kad tas prie katakizmo *Priedas* būtų įvestas tikėjimo išguldinėjimuose. Nėkurie jį priėmė, kiti gi priešinosi, visai teisingai pasiremđami ant to, kad tas katakizmas neturi aprobatos nuo dvasiškos vyresnybės — ir to katakizmo nepriėmė. Pagal bažnytinius įstatymus kiekvienas dvasiškos knygos net išdavimas turi būti išnaujo dvasiškos valdžios peržiurėtas — o tik tuokart tegalimas yra žmonėms duoti. Tas priedas prie katakizmo maskoliškoje kalboje tokios aprobatos neturi — yra tiktai, išverstas iš lenkiško išdavimo peržiurėto Vyskupo A. Krasinškio. —

Koks bus to maskolių kaišiojimo galas ir ar tas katakizmas taps įvestas, nėra žinios. Daugelyje vienog žemesniose iškalose po Vilniaus rėdybą jau yra vartojamas!

Tas priedas, kaip minėjau, pasirodė 1898 metuose Vilniuje pas Syrkiną dvejuose išdavimuose.

Vienas yra paskirtas į pradines mokyklas, kitas gi platesnis į augštesnias škalas. Pirmasis yra sutrumpinimas antrojo, sudėtojo iš klausimų ir atsakymų su antgalvių: „**Platus R. K. Katakizmas apie godonę Caro Visos Rosijos arba paaiškinimas IV-ojo Dievo prisakymo kaslink valdžios viešpatystės.**“ Visų klausimų ir atsakymų platesniame yra 20, o sutrupintame 7.

Pirmame atsakyme (platesniojo) skaitome, kad valdžią viešpataujančio ant mūsų Caro Visos Rosijos reikia paeinančią nuo Dievo laikyti. Antrasis paduoda darodymus pirmojo. Tie darodymai visai tėra menkučiai ir vaikiškai sudėstyti. Autorius pasakoja, koku budu atsirado sanrišiai tarp šeimynų ir visuomenės, galutiniai tą išveda, kad dėlei didesnios ramybės ir kluoties žmonės Apveizda tapo padalintais į tautas karalių rėdomas. Tolesnieji klausimai ir atsakymai nuo trečiojo iki dešimto kalba apie priedermes link viešpataujančio. Netiktai privalome melstisi už jį, bet lygiai visu pasielgimu ir darbu, o teipgi „ženklais išvidiniais“(!?) rodyti jam giliausį prisirišimą ir pagcdonę. Tą godonę parodame, visame išpildydami jo paliepinimus ir surėdimus.*)

Klausimas 7-tas liepia kuoistiškiausiai mokėti paskirtus mokeščius („w naznazennoje wremia i w apriedelionnom koliesestwie“). 8-tas kalba apie kariumenę — ir joku budu neleidžia nuo jos atsiliosuoti, 9-tame autorius liepia mylėti be ribos mūsų tėvynę Rosiją (sic!), nės to geidžia caras, o šventa jo ypata visados yra neatskiriama nuo „matuškos Rosijos“. Atsakymai nuo 9 iki 14-to aiškina mūsų santikį prie tėvynės ir svietiškos valdžios. „Brangiai mūsų tėvynei Rosijai turime linkėti, kuolaimingiausio plėtojimosi, dėlto privalome melstisi skyrium ir viešai už carą!“ (šitai didžiausis patriotizmas) Net yra nurodyta, kaip turime melstisi. Skyrium turime maldauti apie mylistas carui, škyrium apie jo sveikatą ir laimę, skyrium apie jo išganymą po smerties. Kiekvienas tose priedermėse apsileidimas yra nusidėjimas ir griekas smertinasis. Rupintis rėdystę („pravitelstvo“) kaip norints permaintyti joku budu nevalna „nei aiškiai, nei slaptai, nei regimai, nei tylomis.“ Apart caro privalome goduoti visokias viešpatystės valdžias, nės jos jo vietą užima. Atsakymai 15,16 ir 17 nurodo tokio pasielgimo prigimtas

*) Teip kalboma, bet kiteip daroma. Buvo paliepinimas caro, juog katalikus į cerkvę nevalna varyti — bet kaipo ilgai patis maskoliai ta paliepinimą slėpė ir jam priešinosi! Atsiminkime Šiaulius, Mintaują ir tt.

ir augšprigimtinias priežastis. Tos priežastis verste mus verčia goduoti carą, nės jis yra tautos galva, tėvas, kurs rupinasi apie gerovę ir laimę savo padonųjų, darančiųjų tėvynę — Rosiją ir jau dėl to vieno nusipelno goduonę ir dėkingumą, pagaliaus nuo paklusnumo ir ištikimybės priguli padonųjų įpatiška laimė. Augšprigimtinės priežastis yra tame, juog caras rėdo iš valios Dievo, todėl jam pasipriešinimas yra pasipriešinimas Dievo valei. Paskutiniuojudu atsakymu nurodo vietas šv. Rašto ir visokius paveikslus iš bažnytinos istorijos, patvirtindamu augščiau minėtus išvadžiojimus.

Iš to paaiškinimo regima yra, kad anas „Rymo — Katalikiškas išguldinėjimas IV-to prisakymo“ — tai vienas naujas iš daugybės būdų, platinimo per tikėjimą ir bažnyčią caroslavijos, o žinoma ir pravoslavijos, nės prie maskolių tie du dalyku visai nėra atskiriamu!

Kaip gi dabar mes lietuviai tautiečiai turime prieš tą katakizmo priedą užsilaikyti? Atsakymas aiškiausiai! Visai jo nepriimti, nės neturi dvasiškos aprobatos!

Juog tai yra tušti ir bjaurūs monai įkalbinėti mums, kad vienatini tėra mūsų tėvynė Rosija — o caras — tai mūsų Dievas ir šventinybė didžiausi! Gana jau tų apgauldinėjimų — lietuviai esame nuo amžių — tiek visokių vargų iškentėjome, lietuviais ir mirsime — Šalin nuo mūsų tie visokie bjauriausiai nuodai! Stokime vyrs į vyrą — o dings veltu tie visi maskolių pinklai ir gudriausiai spąstai!

J. Uosis.

Iš *Baptų* (*Kauno p.*) Nekartą buvo rašyta, juog parapijose, kur valščionis kalba lenkiškai, maskoliams labai pasiseka „obrusenijos“ darbas, užtad jie ir stengiasi įsteigti ten kuodaugiausiai mokyklą. Čia papasakosiu, kaip tai lengviau pasisekė valdžiai įtaisyti „*ministerkają iškalą*“ Vilčatavos kaimoje. — Užpernais metais Inspektorius Kauno direkcijos, važiuodamas į Keidainius pro Labunavą, patėmyjo arti vieškeliio murynę senovės karčiamą Grapo Zabielos ir nusprendė, kad čia gerai būtų įtaisyti iškalą. — Prašė Grapo, kad jis tą karčiamą pavestų valdžiai, bet Zabiela nesutiko; tada Inspektorius kreipėsi prie netoli Labunavos

esančios Kruopių kaimos; pradėjo įkalbinėti vyrams, kad jie turią galybės vaikų, kurie tik begioja po ulyčią be darbo, be apšvietimo, kad jiems reikalinga esanti iškala. Kada-gi ir tie atsisakė, iškalos nenoria, maskolius atsidan-geno į Vilčatavą.

Čia pasivadinęs keletą vyrų, išklausinėjo jų, ar nega-lima butų kur gauti šmotelio žemės pastatymui iškalos. Vyrai nurodė ant abelnos kaimos pievos — ulyčgalyje. Neilgtrukus buvo Baptuose sušauktas valščiaus „schodas“. Inspektorius pasakė vilčataviškiams pamoksliuką apie tai, juog jie tamsūs žmonės, juog šioj gadynėj visur esą sunku be apšvietimo, juog jie turią „liekamos“ žemės, ant kurios reikią pastatyti tokią iškalą, kurią skarbas savo kaštu užlaikys.

Nusiūstas tapostarosta į Vilčatavą, kad suvarytų vyrus į vieną vietą, o pats Inspektorius neilgtrukus teipogi nu-brazdėjo į tą kaimą. Jeigu jis butų matęs vilčataviškius šiek-tiek partekusiais esant, tai žinoma butų pasakęs, juog iškala reikalinga jiems leidimui vaikų į kunigus, daktarus ir advokatus, bet-gi matydamas, juos visai apsipliesčius, tepasakė tik tą, ką Baptuose buvo sakęs. Tuoj tapo su-statytas „prigovorą“, kuriame buvo išreikšta, juog vilčata-viškiei atiduoda savo pievelę statymui mokyklos. Iš tos pievos gaudavo jie apie 8 vežimus šieno. Pasiraše visi, kurie tik buvo atėję, o buvo atėję dvi dalys kaimos. Ste-bėtinas daiktas: Vilčatave yra tokių vyrų, kurie už keletą dese-tinų žemės nuo senų metų tarp savęs provojasi; iš to pasirodo, tarsi mylią žemės kasnelį; bet tuom laiku nei vienas ne pasakė maskoliui, juog žemės neduos. —

Jeigu jau jie nežinojo, kad maskoliška „narodna iškala“ daugiau vaikus gadina negu apšviečia, jeigu norėjo tokios iškalos savo kaimoje, tai reikėjo nors pareikalauti, kad už žemę užmokėtų. Kitur žmonės deda paskutinį skatiką, kad tik nuo valdžios išprovoti šmotelį krumų, o čia mat atsiranda tokie vilčataviškiai, kurie be jokių derybų, be grumojimų, be apgaulių ir dagi be butelio degtinės atidavė valdžiai desetinę pievos. Jeigu dabar kas vilčataviškius peikia, tai jie teisinasi tuom, juog bijojo vyresnybei prieštarauti,

kad nepapultų. Argi ne kvailiai? Jeigu valdžia nori kur geležinkelį arba šašiejų pravesti, jeigu nori užimti kokią vietą mokinimui kareivių arba statymui kazarmų — ir tai dykai nereikalauja žemės, užmok tankiai kobrangiausiai, o čia mat įėjo maskoliui į galvą pastatyti iškalą, o vilčataviškiai nusigandę, ėmė ir atidavė savo pievą. — Rumo iškalai dar nepastatė, bet liglaikui pasamdė vieno gaspadoriaus seklyčią. Učitelius jau girasi vaisiais savo darbo: „netik, sako, piemenis Vilčatavos dainiuoja gudiškas dainas, bet ir pusberniai, mokslų iškalos dar visai neragavę, tik nuo mažesniųjų savo broliukų prasimokią. Tas pats učitelius pernai parašė kažinkoki „prigovorą“, pakišo vėl vilčataviškiams — ir jie vėl pasirašė. Paklausus vyrų, ar jus skaitėte, kas ten buvo rašyta, atsako, neskaitė, bet učitelius sakęs, buk ten esą parašyta, kad vilčataviškiai prisiima naujos mokyklos statymui parvešti iš rundo miško po du rąstu. — Vyrai! jeigu teip neatsargiai pradėsite rašytis ant visokių „prigovorų“, maskolių pakišamų, tai netoli eisite. Koks norint rašytojas „prigovoro“, apart dalykų aprokuojamų, gali, daleiskim, parašyti, juog vyrai tokios ir tokios kaimos priima pravoslaviją, o vyrai nedavę prigovoro niekam iš savųjų perskaityti ims ir pasirašys! — Unijotai jug ne visi patįs pasirašė, bet tik menka dalis, kitiems nežinant, parašė, juog, visi grįžtą į prieglobstą pravoslaunos cerkvės, o valdžia visus ir įrašė į knygas, iš kurių nei vaikų vaikai nebegal išsidildyti; o jeigu tokie vilčataviškiai patįs pasirašytų, tai jau ir po vilčataviškių butų. Bapų gaspadorius pišorius tokiu budu ir apgavo su pasirašymu. Dar nei kalbos ne buvo apie Vilčatavos mokyklą, kada minėtas gaspadorius Leščinskis volostyje dirbo su valščiumi kantraktą apie pačtą. Tarp kitų sanlygų buvo ir ta, juog šlapiam laikui esant, pačtorius duos arklius nuvešti kunigą į Bapų iškalą, o kantrakte pišorius parašė, juog Leščinskis apsiima duoti arklius **mokytojams tikėjimo** (dlia zakono učiteliai). Atsiradus mokyklai Vilčatave, septintame viorste nuo Bapų buvo pareikalauta arklių kunigui į ją nuvažiuoti. Pačtorius pradžioje šiaušės, sakydamas, juog darant kantraktą buvo tik apie Bapų iškalą kalbėta; puolė žmogus prie pasrėd-

niko, o šis parodė, juog kantrakte rašyta apskritai „dėl mokytojų tikėjimo“, be parodymo į kokias vietas ir kokiems mokytojams, ir pridurė dar, juog ir popui iš Kauno turėtų duoti arklius, jeigu jis norėtų atvažiuoti į BAPTŲ iškalas paaiškinti tikėjimą, ir jeigu dar kelios iškalos būtų įsteigtos BAPTŲ valščiūje, tai ir į tas pagal kantraktą turėtų vežioti „zakono učitelius“. Teisybę pasakė — ir Leščinskis dabar duoda kunigui arklius į Vilčatavą. Jeigu jis būtų buvęs gudresnis, ir nebutų pasirašęs ant kantrakto, kurio kitam išmintingesniam nedavė skaityti, tai nuo rundo būtų gavęs keletą dešimčių rublių už vežiojimą kunigo į ministerskąją iškalą.

Jeigu pišorius apgavo tokį Leščinskį, turintį „mokyta“ sunų, kuris jau sykį parėjęs BAPTŲ iškalą ir išdavęs egzaminą, išnaujo toje pačioje iškaloje ėjo kiaurų kiaurumais visus mokslus, tai ką-gi besakyti apie vilčataviškius? Jie sakos buk pasirašę tik parvešti po du rąstu, o gal paskui pasirodys, juog pasirašė *nupirkti* ir ne po du rąstu, bet po keturius.

X.

Rietave. Gegužės pradžioje užsibaigė egzaminai vietinėje mokyklapalaikėj.

Po visam učitelis Kuzminas vaikams pradėjo sakyti pamokslą, išrodinėdamas, juog esąs siųstas paties „imperatorio“ mokinti žemaičius maskoliškos kalbos ir maskoliškų apsėjimų, ir juog tasai mokslas stačiai, gird, paeina nuo Dievo, nes pats Ponas Jezus kitąkart mokinęs vaikus! (tik nemaskolineš). O kad neužmiršti maskoliško mokslo, reikią, mokyklą užbaigus, imti iš knygyno skaityti maskoliškas knygas.

Ant galo gi pridurė: jei ką bučiau nuskriaudęs, dovanokite man. Tie žodžiai vienai žydelkytei, matyti, sugriaudino širdį, kad išsiviepusi sušuko: vai, o kitos, kaip nepagaus šaukti: vai — vai — vai, kad kliasoje toks pakilo liarmas, juog mokintojas nebgalėjo savo pamokslo užbaigti, o nežinodamas ką dar išmislyti, ėmė bučiuoti tik vaikus, o žydelkéles pas savęs nusivedęs nubučiovo ir numylavo. Veizėkite, kas per gudrybė to „melamedo“. Jug tai ans mūsų vaikus bučiuavo, kaip tikras judošius, kad tik daugiau jų primasinti prie obrusenijos, dėlto ir

maskoliškas knygeles rodijo nešti namie šventomis dienomis skaityti. O ar žinote, kokios yra tos knygelės? Jose yra aprašyta apie maskolių galybę, apie pravoslaunų šventuosius, stebuklingus pravoslaunų klioštorius, giriamos yra visokios maskolių šunybės, kaip va: unijotų į pravoslaviją su bizunu pervertimas, žudymas katalikų per lenkmetį, o mūsų šventas Katalikiškas Tikėjimas tose knygelėse peikiamas, niekinamas, užgaunomas kuone ant kožnos vietos. Tokių knygų mums nereikia, nes šv. Bažnyčia užgina jas skaityti; geriaus kiekvienoje sodoje riškimės į draugystes, burelius ir sumetę po kelius skaitikus, nusiųskime ką nors į Prusus, ar čiapat pateiraukime gerų lietuviškų (žemaitiškų) knygų, rašančių apie mūsų tikėjimą ir apie mūsų reikalus, nepraleiskime nei vieno numario *Tėvynės Sargo* arba *Kryžiaus* neperskaite. O užvis labiaus sergėkimės vilkų avies kailiu apsimovusių, kokiais yra visi šio krašto maskoliai, o įpatingai Rietavo „melamedas“ (učitelis), jug iš ano priežasties ir buvusysis Rietavo klebonas kun. Zaukevičė daug nukentėjo.

Mikis.

Kaunas. Gazeta „Wilenski Wiestnik“ teip rašo: „Pradinio mokslo prasiplėtimas Kauno rėdyb. labai gerai vyksta, netiktai smeigia gilyn savo tvirtas-kietas šaknis, bet platina skleidžias. Kasmet tai šen tai ten įsteigia plačioje Kauno rėdyboje vis naujus ir naujus sėklynus ruskos dvasios, iš kurių zibanti spinduliai šviesos pasiekia ir tamsuolius žmones“ Toliaus isreiškia džiaugsmą, kad ant šių metų liko paskirta Kauno rėd. mokykloms 39662 rubl. 78 kop. Iš tų pinigų 30248 rub. 86 kop. turi eiti įsteigimoui naujų ir užlaikymoui senų pradinių mokyklų, o 9413 rubl. 92 kop. — reikalams parapijinių moksloinių“. —

X.

Iš Truskavos. Panavežio aps. Jau ir ant mūsų parapijos saulutė pradėjo temti . . . Ilgus metus valdžia su užvydėjimu žiurėjo ant mūsų vaikelių, nemokančių anei keikti anei gudiškai kreveizuoti. Nors daug kartų atitrukdavo galvą į mūsų valščių tarpinikas ir budavo sušaukęs vyrus į schodą, čia jiems įkalbinėdavo reikalingumą maskoliškos apšvietos ir įsteigimo savo miestelyje mokyklos,

bet kada apie tą vyrai anei girdėti nenorėdavo, tai visus palaiminęs dailiais gudiškais vardais, galvatrukčiais degindavo ant žydo arklių atgal. Vienog šiuose metuose be sutikimo jau schodo nuo valdžios gudų liko nusamdyti Leibos namai, ir čia žada įsteigti pravoslavną mokyklą dėl mūsų vaikelių lietuvių, idant plėsti iš jų širdžių meilę Dievo ir tėvynės, kurią ilgus, ilgus metus motynos jiems kviepia. Ar girdėjote truskaviečiai, Leibos namuose žada mūsų vaikelius ruskų keiksmų mokinti! Jau yra ir lenta pariolinta su parašu „mokykla dėl vaikų ir mergaičių.“ Ar gi ikišiol nematėme kas dedas Kalnoberžės sodžiuje Surviliškio parapijoj? kur teipogi mokina ne tiktai lietuvius, bet ir lietuvaites. Ten mergaitės vietoje rutos ir lelijos minėja tiktai pravoslavnus bogus, o Teklė Gudšinskelė žada net už paties učitelio burlioko ištekėti. Greitai tas pats atsitiks ir pas mus, jei savo vaikelius leisime į minėtą mokyklą, kur kunigas ne vaikščios, o tiktai maskolius kvieps jiems dvasią pavcingą.. Jei ne gražu yra klausyti savo vaikų iš kariumenės sugrįžusių, keikiančių ruskai, tai argi meilu bus išgirsti gudiškai kalbančias savo dukteres? Kilkime tada truskaviečiai, visi kartu ir neleiskime į tą gudų mokyklą nei vieno savo vaiko gadinti-tie paputžandžiai nieko negavę spruks atgal, kaip muilą prariję. Nors šendiena nieks ne reikalavo nu mūsų ant uždėjimo mokyklos, bet jei pradėsime leisti savo vaikus, tai padidins ir mūsų mokeščius! Šiu kartu tiek; pasilikit sveiki truskaviečiai, kitą kartą parašysiu daugiau, jei plunksna ne surudįs.

Pardavėjos grušių.

• **Iš Šiaulenu,** *Kauno rėd.* Praėjusios 1902 metuose Šiaulenu mokykloje per visą žiemą kartu su gerai paaugusiais pusberniais sėdėjo 17 mergpalaikių ir gėrė burliokišką raugą. Žingeidu argi ir šimet bus teippat? O lietuviškai nė rašyti, nė skaityti jos nemoka. Matyti, jų tėvai ir motynos turi teip sugedusią širdį, kad savo dukteres atskirti nuo šv. bažnyčios ir tėvynės. Gal nevienas raudonsiulis-uredninkas, ar žandaras apsidžiaugs sulaukęs sau gražią tarnaitę, mokančią burliokiškų keiksmų, bet žmonės, žiurėdami ant jų doriško nupuolimo, teisingai apkalbės, o V. Dievas už

tokią tėvų nedorybę paskirs ir jiems ir vaikams po smerčio vietą, kur ugnis negęsta ir kirminas nemiršta. Koliai yra dar laiko, tėvai ir motynos susipraskitel! —

Šiauleniškis.

Ant vakacijų.

Čielų metų miestiškas gyvenimas, kur suspaustas sunkus oras, kur reikia ryti kalkines dulkes ir visokius fabriku dumus, prie tokių aplinkybių žmonės apsilpsta. Užtadgi sulaukus vasarą kiekvienas, kas tik gali stengiasi išsprusti už miesto nors ant trumpo laiko. Kaip žuvis iš po ledo, kad pakvėpuoti tyru oru ir pasidžiaugti vasaros linksmybėmis. Ir aš naudodamasi iš vasarinio laiko su mylimu draugu 21 birželio šių 1903 m. iš P. vykome į Lietuvą; ne teip pamegzdindami madą vakačijų, kaip didesniai ištyrimui Lietuvos užkampelių ir pasigrožėti išsiilgusios sodžiaus poezijos. Girdėdami apie garsią Rakiškės bažnyčią pirmiausiai pataikėme linkon Rakiškės. Buvo tai nedėdienis 22 bir.; mes vos tik te užspėjome ant pamokslų. Pamokslą sakė jaunas kunigėlis turintis stiprų balsą; sakė toki prilygimą, kad dabar ir seniaus buvo ir yra daugiausiai gydytojų, nes koksai šventasis tyčiomis apsirišęs ėjo per miestą, tai kiekvienas sutikdamas vis suteikė gydyklos žinele. Dar pridurė, kad ir pas mums Lietuvoje teip dedasi. Vis tai malonu girdėti, kad ant pamokslų pradeda viešiai vadinti Lietuvą tėvynę. Tiktai tą reikia užmesti, kad jojo tarmėje daugel svetimų žodžių. Jaunam kunigui vertėtų pasistengti prisitaikinti prie dabartinės rašliaviškos tarmės. Kaslink bažnyčios tai mūrta gotiškame styliuje. Bokštas iš kairiojo šono ties vidurių bažnyčios. Darbas artistiškas brangus, tokį darbą tegali spręsti tik žinovai. O kas svarbiausiai, kai tik užvažiuoji ant rinkos, pirmiausiai metasi įakis marmurynestovila Švenčiausios M. Panos ant sienos šventoriaus šale vartų, su lietuvišku parašu, „Vartai daugaus melskis už mums“. Tiktai tiek teturėjome laiko ištyrimui Rakiškės miestelio, nes skubinomės, kad paspėti dar su saule pasiekti Dusėtų padangę.

Nuo Rakiškės linkon Dusėtų kelias kalnuotas, bet kaip vasaros laike gana buvo linksmas; čia galima pamatyti daug kalnų ir kalnelių įvairiai išrodančių, tai pliki, tai javais apsėti, tai krumais apaugę, o tarp tų kalnelių slenise daug ežerų. Iš kairės ir dešinės kelias apsiaustas liuliuojančiomis varpomis ir žaliomis pievomis, tokiuo vaizdu viliojami nepamatėme kaip nusėdėjome į dusėtiškius. Vakare 22 birželio jau esame tėviškėje mylimo draugo. Jo namuose apart gimdytojų, šeimyna susideda iš senų ir jaunų, ir labiausiai ramino mūsų buvį kelios jaunos sesutės, kurios pabaigus darbą mums užimdinėjo, ipač viena iš jų tur buti daugiausiai mylėjo savo broliutį, nes nesigailėjo brangiausių turtų t. y. savo darželio žolinėlių. Koliai mėš buvome, visas rutas nuraškė bedirbdama buketus. Nėkur mūsų neišleido be buketėlių. Man vis dirbo su našlaitėmis sakydama, tamista našlaitis, pertai ir kvietkelis tamistai su našlaitėmis.

Utarinke 24. bir. mąstem vykti į Kamajus ant atlaidų š. Jono, bet lietus periškadijo, tai turėjome kiutyti į Dusėtus. Dusėtuose sutikome pažįstamų, prakilnesnių sesučių ir šėip jau inteligentų. Susitikus su tokia draugija patekome į kleboniją. Klebonija verta pagyrimo, abelnai vartojasi liežuvis lietuviškas. Miestelis Dusėtų stovi gražiam slenije apsiauptas iš trijų šalių Šventa upe ir blizgančiu Sartų ežeru. Bažnyčia murinė raudonų plytų su dviem bokštais, pati bažnyčia visai žema, kaip prieina žmonių tai baisus dregnumas ir mažai oro. Bobinčiuje ant kairės pusės toksai parašas: Ta bažnyčia pastatyta rupesčiu kunigo Rimševičės už parapijonų pinigų 1888 m. Miestelyje yra valščius, pačtas, mokykla, aptieka ir gydytojas lietuvis. Pats miestelis kaip ir visur Lietuvoje žydiškas, vieną kromelį užlaiko lietuvis. Namai paprasti mediniai su šaudiniais stogais, keletas namų yra neva ant dviejų gyvenimų. Viena miestelio dalis vadinama „kregždynė“ visai apverktinam padėjime, nes paversmė plauna tas grįteles ir jos stovi perkrypu pasikuprinusios. Žmonės kaip paprastai mūsų bočiai ir prabočiai arė, teip ir jų įpėdiniai knisa tą šventą žemėlę tik su pagerintais padargais. Iš to maitinasi patįs ir visokius dykaduonius maitina. Atvirai pasakius pats Dusėtų miestelis nelabai

simpatiškas, bet už tai apygardos Dusėtų tartum prašyte prašo, kad jas aplankyti. Tur buti nedaugel Lietuvoje atsiras tokių gražių vietelių. Ne veltu mūsų dainius pasakė, kad

Zarasų kraštas ežerų vieta,
Kur tamsios girios krantus apstojo,
Kiek tenai giesmių augštyn išlieta
Kas įkvepimo ten ne jieškojo . . .

Pakrančiai ežerų apgyventi puikiais viensėdžiais, o ant kalnuotų krantų snaudžia lyriška praeitis žilos senovės. Gražiausias kalnas tai yra Skardžius, kurio vidurį perskrodžius teka mažutė upelė vadinama Žiegele: Žiegelės vanduo kriuogdamas atsimuša į akmenis ir putodamas skubinasi į Šventąją upę. Netoli nuo Skardžiaus po dešinei stovi kaipo koksai milžinas Bilaišių kalnas. Žiurint nuo Riškonių ant Skardžiaus išrodo kaipo trys piramydos šaunančios į debesis. Vaikštinėjant po tas vieteles ne gali atsigrožėti ir mąstai, kad senovės laikuose buta puikybės, džiaugsmo ir galingumo. Visos tos grožybės kur žmonės gyveno, mylėjo ir kentėjo, šendien užmirštos. Dabar viskas persikeitė ir gėdulingai niukso paunksniuose medelių, išmėtyti kapai (pilkalniai) ant amžių užmigusių mūsų didvyrių. Prie tokių minčių saulutė prieš nusileidžiant už debesėlių blykstelėjo liudnais spinduliais, tarytum sakydama labanaktį tau, gražus Skardžiau. 26. birželio buvome pakviesti pas inteligentišką šeimyną ant gegužinės. Toje gegužynėje ėmė dalyvumą apie trejetą desetkų ypatų, buvo inteligentų ir ukininkų, mėlynakių sesučių teipogi gerokas skaitlius, katros tik prakilnesnės visos pasirėdžiusios tautiška.

Tokioje draugijoje kur vienoki jausmai, kiek tai buvo malonių prakalbų, linksmų taostų. Paskui dainelės ir įvairūs žaidimai. Vienas žaidimas „Sėti aguonėlę“ labai dailus, geistina kad jis prasiplatintų po visą Lietuvą, nes tai linksmas žaidimas jame gali imti dalyvumą maži, jauni ir senuoliai. Atsibuna teip: pasiėmė už rankų didelis ratas vaikštinėja, gieda ir nurodo kaip aguoną sėja, paskui dygsta, auga, žydi. Čia žodžiai ir gaida šios dainelės:

D a i n a.

At - skris lakš - tin - gė - lė, mei - lin - ga paukš -

te - lė, Pa - sa - kys, pa - sa - kys,

kaip a - guo - nas sė - ja. O tai, ši - tai,

o tai, ši - tai a - guo - nė - les sė - ja.

2. Atskris lakštingėlė, meilinga paukštelė,
Pasakys, pasakys, kaip aguonos dygsta. —
O tai šitai, o tai šitai aguonėlė dygsta.
3. Atskris lakštingėlė, meilinga paukštelė,
Pasakys, pasakys kaip aguonos auga.
O tai šitai, o tai šitai aguonėlė auga.
4. Atskris lakštingėlė, meilinga paukštelė,
Pasakys, pasakys kaip aguonos žydi.
O tai šitai, o tai šitai aguonėlė žydi.

Paskui kulia, krečia ir t. t. O po žėdnu punktu rankomis nurodo ir dainuoja: O tai šitai, o tai šita (aguonėlė auga arba žydi).

Bežadžiant štai jau ir išaušo, auštant atbudo visas prigimimas, vėversėliai gieda, lapeliai vėjo papusti šlamena, ramos lašai kaipo perlais paauksino visas pievas ir dirvas prieš linksmą veidą aušros. Dabar jau svečiai skirstos reikia sesutes palydėti. Skaitytojas gali suprasti kiek tai tokiam atsitikime esti poetiškų jausmų, prie tiek givybės, o čia lydžiama vaidilytė kaip prakalba keletą jautrių žodelių ir pažvelgia savo žėdromis akutėmis, tai nors butų ir ledinė širdis, vienok užkaista ir pradeda jautriai plakti. Jau išaušo 27 bir., dabar vėl laukė naujos vaišies, vėl žaidimai, vėl begaliniai linksmi išmisalai, o tos vaidilytės moka pataikinti į sopamą vietą. Nepamatėme kaip jau vakaras, reikia skirtis su teip brangiomis ypatomis. Išvažiuojant parašiau į dieninę knygutę sesučių, pavadindamas vietą: „O brangus N. pamačiau tave su linksmybe, apleidžiu su gailėsčiu gal ant visados. Negaliu jums, sesutės, atidėkavoti, nes man stoka žodžių, ne už tai, kad meiliai vaišint, bet už tai, kad prisidedate prie atgavinimo mūsų brangios tėvynės. Nuo jūsų galima daug tikėtis, tik palenkite šviesti ir kitus, kurios dar nesupranta tos idėjos. Dėkingas esmi tuom atsitikimu, kad mane proga nuvedė į tą teip gražią vietelę.“— Abelnai einant dusėtiškiai tvirti ukininkai, linksmo budo, supranta dabartinį padėjimą, apsišvietę, tik ne muzikališki. Nors giedraus oro nedaugel tebuvo šią vasarą laike mūsų buvimo, bet tarp dusėtiškių nepamatėme kaip perbėgo

dvylika dienų, o čia laikas varo traukti linkon Nevėžiaus krantų, nes mūsų siekis buvo pamatyti kuodaugiausiai užkampelių Lietuvos. Važiuojant gelžkeliu ant Panievēžio, jau nuo stacijos Subačių didelė permaina pavyzdyje žemės; Ježerenų krašte kalnai ant kalnelių ir ežerai, o čia kaip tik gali akimi — pažvelgti, vis lyguma, jei kur miškelis ar upelis teka apaugusiais krantais, tai ten tik permaina vaizdo.

3. dienoje liepos nuvykome pas vieną lietuvį inteligentą apie Panievēžį. Atradome čia malonius ir vaišingus namus, o kas įpatinga, kad ant rytojaus vėl pataikinta mūsų ant gegužinės. Čia jau kitoki atmosfera aristokratiška liaudiečių, tuli lietuviškai nei šnapšt, o kurie tik daugiau apšviesti inteligentai vis šiek-tiek moka lietuviškai.

Tris panytės augšto gimimo gana dailiai šnekėjo lietuviškai ir pasakojo, juog su noru skaito „Žinyną“ „Tėv. Sargą“ ir kitus lietuviškus laikraščius. Garbė jums Liaudės inteligentės! Ant tos gegužinės nebuvo sesučių dėviančių tautišku rubų, nė jaunikaičių parėduose namų darbo, tik švitravo ilgos baltos suknės ir surdatai, arba mundurėliai blizgančiais guzikais. Vakarop prasidėjo šokiai ir dainavimai; dainos skirėsi į dvi partijas, tai lietuviškai, tai lenkiškai. Paskui prieš saulei leidžiantis prasidėjo laivėmis irklavimas ant Nevėžiaus. Po irklavimo privargę gardžiai rijome rinktinę vakarėnę, po vakarėnės, sudavėme kontradansą ir persisyrėme su linksma liaudiečių draugija. Ant rytojaus 4 liepos šeimininkas nukvietė mus pas vieną ukininką ant krantų upelės Vadaktės, čia pasirodė juog tikrai užėigos namai, jaučiasi žmogus kaip namie tarp savųjų, o da kaip keturios sesutės sustojus ant kranto Vadaktės sudainuoja, tai užsimiršti apie viską ir mąstai, koki tai galybė tų mūsų dainelių. Betgi ir dainavimas tų sesučių tikrai ištobolintas, retai te galima užtikti Lietuvoje tokias dainininkes. Ir vieta puiki atsako savo užduočiai, prie įkritimo Vadaktės į Nevėžį, galima pasakyti, kad tai tikras žydintis rojaus užkampelis. Sutevus trijos grįžome namon, visas prigimimas teip tykiai miegojo, tiktai žiuogeliai neperstojo čirškėti. 5 d. liepos Nevėžiumi irėmės keturi lietuviai keletą viorstų, dainuodami mūsų bočių dainas. Irėmės ilgai ir toli kur įkrenta Kiršinas

į Nevėži kokie jausmai tuomet buvo mano širdyje, tu draugai nematė, ir dabar apie tai užtylėsiu. Kiršinas tai yra mano prigimtas ir gerai pažįstamas upelis, ant kurio krantų ilsiasi kaulai mano gimdytojų. Apie Nevėžį labai derlinga žemė, dėltogi ant krantų Nevėžiaus daugel išmėtytų miestelių, sodžių, dvarų ir dvarelių. Nuo neatmenamų laikų pakrančiai apgyventi dvarponiais, dabar tie dvarponiai pavirtę į vargingus gyventojus, ir neveltų vietiniai gyventojai vadina nelaimės laikais. O Nevėžis plaukdamas dieną naktį tartum verksmingai apskatinėja apie senovės daug geresnius laikus. Po vaisies bevešėdami daugiau nuvargome kaip atsilsėjome, taigi metėme į šalį visas vaisės ir 6. d. liepos traukem per Panevėžį prie draugų, kad nors šiek-tiek atsilsėti. Panievėžio bažnyčia didelė, augšta, murinė su dviem bokštais, ale viduris ne atsako pavietiniai bažnyčiai, altoriai trys ir tie plikučiai, abelnai bažnyčia visai apleista. Nuo Panievėžio keletą stacijų važiovome su draugais, daugina persiskyrę nebesimatėme iki sugrįžome ant tarnystos. Toje pat dienoje vakarop nuvažiovau į Kurliandiją, čia jau galima buvo liusiai atsilsėti, nes tai viensėdys, tik nedėldiedieniais važiovome kur į bažnyčią. 13 liepos aplankiau Kurliandijos Subačių. Bažnytėlė menkutė paprastų akmenų, ale visos maldos lietuviškai. Nuėjau ant kapų su vienu parapijonu, Subačiaus kapai visai apleisti, griovėlis apkastas ir po visam, o vietelė gan graži. Lietuviškų parašų nė ant vieno kryžiaus nėra. Paklausiau parapijono: Kodėl tamistos ne aptvėrėte kapų? Atsakė, kad buvo ir akmenų privežę ir viską, bet kur tas viskas dingo, jie patįs nežino. 20 liepos nuvažiovau ant škaplernos atlaidų į Abelį. Abelio bažnyčia augšta, murinė. Giedoriai dailiai gieda, per sumą neva ir arkestras graijo, susideda iš vietinių žmonelių. Norint yra užmetimų giedoriams su arkestru, bet visgi Abelių bažnytinis giedojimas ir muzika daug augščiau stovi už kitas Lietuvos parapijas.

Tegul buna Abeliai paveikslu dėl visų klebonų Lietuvos. Jug nēr teip sunku, tik reikia gerų norų. Bet žmonės abeliškiai visai tamsūs, kiek patyriau, pasirodo, kad nieko neskaito, nežino apie lietuviškus laikraščius. Kalba barbariška, girdėjau tokius žodžius, nastajšačas, da, gorodas, edinokas ir

daugel panašių, kurių nebeatmenu, gėda jums, abeliškiai, dėl tokio ištautėjimo. 27 liepos buvau Illukstoje. Illukstos bažnyčia labai daili, murita rupesčiu Jesuitų, retai kur tokią rasti. Ant vargonų viskas užlaikoma pagal „Directorium Chori“. Pamokslai sakomi lenkiški žėdną šventę laike sumos, o lietuviški su latviškais po sumos, vieną šventę lietuviškas, antrą latviškas. Vienas dalykas labai keistai išrodo, kad po lietuviškos evangelijos gieda lenkiškai. Po pamokslų kunigas užgiedojo „Aniolas Dievo apreiškė“.... O čia atsiliesė į počenlosie ducha svientego. Tokią ydą butinai reikėtų Illukstos bažnyčioje pataisyti. Mačiau pamokslu klausėsi žmonių pusė bažnyčios nejaugi iš tiek žmonių neatsiras giedančių. Jug lietuviai muzikališki ir nepatingi giedoti, tik reikia užukvatinti. Kas tą darbą galėtų atlikti, tai Illukstos bažnytinė valdžia geriau žino. O šėip neatsakantis kontrastas, vis tiek butų, jei laike Mišių kunigas užgiedotų Gloria, o čia sauktų chvala! chvala!

Prieš išvažiuojant aplankiau Bebrynę (Bebern), bažnytolė akmeninė nė šio nė to. Visos pamaldės atsibuna latviškai. Latviai dailiai gieda ant vargonų ir šėip jau bažnyčioje.

Vargdienėlis.

Maskoliai ir lenkai.

Meskit šalin maskoliškus munduras. Ką sakytumėt, vyručiai, kad kas iš jūsų areštantų miline, su baltu lopu ant nugaros, apsivilkęs įsimantų šventą dieną vaikščioti į bažnyčią? Sakytumėt, kad beprotis, ar ne tiesa? Tuotarpu tokių bepročių daugel aš pats esu regėjęs ne vienoje vietoje. Vaikinas, iš kariumenės paleistas, neiškentės pas mumis neįsiteikęs sau ant ant atminties „vajauno munduro“, su kuriuo, kaip kalakutas pasiputęs sukinėjasi po visą apilinkę ir net į bažnyčią negėdžias įlįsti. O, jas žalnierbuviai, ar jūs jau gėdos neturite, nešioti maskoliškas šimtakvaldes. Nors jos butų skersai ir išilgai nuo aukso galionų dryžuotos ir butų iš viršaus ir apačios prilopytos raudonu skiauteliu, visgi jos pasiliks dėl mūsų vergijos

apvalkalais, kas iš geros valios tebnešioja maskolišką drabužį, parodo, juog parsidavęs jų vergijon. Ką veltui leisti pinigūs ir baidyti brolius su savo „mundurais“, *išsimokintumėt verčiau rašyti lietuviškai o nedarytumėt mums gėdos, terliodami lietuviškus žodžius maskoliškoms litaroms.*
Piktys.

Nereik Lietuvoj šviesos! Ant Vinco Kudirkos, žinoma mūsų rašėjo kapo buvo pastatytas paminklas su šitokių parašu:

Tegul saulė Lietuvos tamsumus prašalina,

Ir šviesa ir tiesa mus žingsnius telydi.

Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdise,

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi.

Pajuto apie tą atsitikimą Naumieščio policija ir davė rapartą gubernatoriui, nuo kurio tuoj parėjo paliepi-mas išdildyti parašą. Atėjo ant kapinių tamtyčia pasamdytas sliesorius ir nukalė eilutes, palikdamas tik metus gimimo ir smerties rašėjo.
Kirvelis.

Aukos ant aklųjų (žabalųjų) Kauno gubernatoriaus kanceliarija kiekvieną pavasarį visiems mūsų klebonams išsiuntinėja pluokštą popiergalių „su palaiminimu pravos-launo švenčiausiojo sinodo“, tarp kurių visad pridedami drukavoti (žinoma maskoliškoje kalboje. Red.) pamokslai*) apie aklybės nelaimę ir užkvietimai, kad krikščionis mestų aukas ant tų pavargėlių. Teipogi neseniai tapo vyresnybės paliepta bažnyčiose prikalti blekines dėjimui aukų ant *raudonojo kryžiaus*, t. y. aprupinimui ubagų, sveikatos karės laike nustojusių ir „ant kitų labdaringų darbų“(!?) Žinoma, „šventu daigtu yra vargšas“, anot Šv. Rašto, tas tiesa, bet dėlko maskolių vyresnybė visus labdaringus darbus mūsų krašte suėmė į savo nagus? Dėlko katalikams patiems neleista rištis į draugystes savo vargšus šelpti?**) O dėlto, kad maskolių rėdas nori ir po mielaširdystės priedanga savo obrusčenią platinti. Skarbų obrusenijai

*) Pernai Plungės džiakonas norėjo įkurti katališką labdaringą draugystę, bet gubernatorius užgynė.

**) Anais metais kun. Balvočius atsiųstus maskoliškus pamokslus į lietuvišką buvo išvertęs, bet ir jų atspausti nebuvo leista.

savųjų pinigų neužtenka, dėlto nori nuo žmonių surinkti. Tiesa, surinktų pinigų dalelė tenka katalikų pavargėliams, teip akliems pernai metą išduota apie 300 rub., užtad Petrapilin nusiūsta 1,500 rub. ruskiams. Bet didumas aukų eina ant „kitų labdarinių darbų“, žinoma pravoslaunų. Raudonasis kryžius kasmet surenka gausias aukas iš visos Maskolijos, tarp kurių nemažai nuo katalikų, tuotarpu katalikai dabar iš „Raudonojo Kryžiaus“ kasos jokios pašalpos sau negauna. Užtad cerkvinioms mokykloms ir pravoslaunoms misijoms (pravoslavijos platinimui) rėdas negailis pašalpos iš mūsų aukų. Mūsų kunigai, policijos raginami negali atsisakyti žmonių neraginę prie mėšliavos ant tų dalykų, jei bijo tuojaus palikti nuštriuopuotais,*) bet mes patįs turėkime protą, nesiskubinkime su aukoms ant tų labdarinių darbų, prie kurių užveizėjimo priguli nors vienas ruskis. Mums iš to nėra jokios naudos. Jei maskoliai nori mums gerą padaryti, tegu nuo mūsų suvis atstoja ir leidžia mums patiems apie save rupintis.

Iš Krakinavos. Buvo rašyta „T. S.“ 3—4, kad krakinaviečiai neduoda statyti paminklą, dėlto kad nepadėjo lietuviškų parašų. Dabar jau leista. Mirė jų mylimas klebonas, Zukauskis, kurs išmurijo bažnyčią; iš meilės visa parapija sudėjo pinigus ant paminklo. Ir lenkai įlindo į tą draugystę. Dvarponis Kurdzikauskis, apsiėmė pervežti paminklą iš Vilniaus. Pervežė su vien-lenkišku parašu. Krakinaviečiai užsirustinę, nedavė statyti. Ir pradėjo tartis, antrąsyk dėti pinigus ir padirbinti kitą su lietuviškais parašais. Paminklas pergulėjo ant klebonijos klono 13 mėnesių; lenkai laukė, ar nepareis gaidimas; bet kaip tik išgirdo judėjimą lietuvių, kuogreičiausiai Kurdzikauskis pavadino meistrį ir padėjo ant dviejų pusių lietuvišką parašą iš aukso spaudos litarų, o 28 birželio tapo pastatytas su trejopais parašais: lotyniškais, lietuviškais, ir lenkiškais: „Čia ilsiasi a. a. kun. Prančiskus Zukauskis, Krakinavos kl., mirė

*) Ant kiek žinome, daug kunigų visiškai neragina ant tų dalykų dėti, nei skarbonos bažnyčioj kabina. Red.

1903. m. 17 sausio; gimė 1848 17 vasario“. Ant antrosios: Garbingam statytojui tos bažnyčios dėkingi parapijonys“.

1878 metų patrijotiškas raštelis.

Papuolė į mano rankas 8 eilių giesmelė, užrašyta ant čielo pačtinio arkuželio, rodos, seno žmogaus ranką arba moteriškos. Tas raštelis atrastas 1878 metuose ant vieškelio tarp Biržų ir Salamieščio Svilių lauke. Nors rastas tuose metuose, vienok galėjo būti parašytas kur kas anksčiau. Paduodu jį spaudon kaip ženklą, kad sulyginant, jau seniai prasidėjo tautiškas Lietuvos susipratimas, ir dar pirma pasirodymo „Aušros“ (1883). Užrašau tas 8 eiles nieko jose neparmainydamas. Išnaša paženklinta numeru (2) to paties nežinomo antoriaus.

Letuwa Tiewinie kodieli tu suspausta
Kodieli Tawa kalbiała uždrausta
Ir Tawa rasztaj, ir wisa sienobie
Sielvarti iszbliszka, Motinjt,*) kai drobie

- (2) Atlizo Tawa tikrieje vajkielėj
Aplajdie Tawi sienieje prietielėj
No biedu nie lajmiu ir mum szirdi spaudzie
Biet **Wiltis** szirdi viel iš nūjo graudžia.

Žali Ruta.

- (2) atsiskirie atstoja

Įvairios Žinios.

Iš Rietavo. Kunigaikštis Bagdonas Oginskis savo buveinėje įtaisė elektrišką šviesą, kuria apšviesčia rumą, visus butus ir arklių staldus. Ketinęs ir bažnyčią apšviesti, bet reikia, kad parapijonai pridėtų 1700 rublių. Ne štuka butų pridėti, žinant, kad apšvietimas patvers kokią valandą, bet prie mūsų kunigaikščio daug yra darbų pradėtų, o

*) žodije „Motinjt“ prie jo yra sutepimas, kaip didis taškas „g.“ Z R).

nei vienas neužbaigtas. Geriaus butų, kad kumetynus pataisytų ir nelaikytų žmonių laužuose, biauresniuose neg kiaulių tvartai.

Ulba.

Šiauliai. 3 birželio žandarai ant vakzalo apstojo kažinkokį багаžą. Pasirodė, kad tai buvusio Vevirežnų kamendoriaus kun. Turauskio nauda. Krėtė pusę dienos, suėmė daug rankraščių (pamokslų ir kitokių dvasiško turinio). Ant galo tarp knygų rado kelias maldaknygas, o po uždangalais, t. y. po ragoža, į kurią buvo įvynioti visi daigtai, kelius N N. Tėvynės Sargo. Kn. Turauskis, nuo seniai policijos saugojamas, pats tų knygų visai nedėjo, bet, matytis, jam Veviržėnuose koks kerštininkas slapčia įmetė, o paskui pasigyrė apie tai parubežio apiceriui Jolkinui, kuris ant gelžkelio tuojau mušė telegramą, kad tuos daigtus iškrėstų. Spėjama, kad tą judošišką darbą nuveikė girtuoklys M., ar kitas jo prietelis, su kuriais kn. Turauskis buvęs piktuoju. Išvažiuodamas daigtus paliko, nės dar nebuvo visai į kelį pagaminti — štai judošiai ir pasinaudojo. Policijai iškarto daug buvo rupesnio, nes nežinojo kokiais keliais kunigas į Kuršą pavažiavo, vienog ši kartą ir žandarai suprato, kad čion tyčia primestos knygos: — buvo girdėtis, juog po veviržėniškius teiravosi, kas tą butų galėjęs padaryti. Lig šiol kn. Turauskis dar liuosas — gal ir policija ant galų galo ims susiprasti ir labiau teisybės daboti — tai butų liudna naujiena mūsų judošiams išdavikams.

Kuršininkas.

Žydai nerimsta. Žydai paskutiniame laike pradėjo tai šen tai ten kelti maištą prieš maskolišką valdžią. Gavėnės pradžioje pasimirė Vilniaus mieste žydelis, kurs buvo gavęs nuo Vilniaus gubernatoriaus Valio į pasturgalį už prigulėjimą prie žydiškųjų maištų. Žydeliai su iškilminga eisena (procesija palydėjo jo kuną lig savo kapų, bet ten netikėtai iškėlė raudoną vėliavą, klykdami kaip subludė: „doloj samoderzavije.“ Policija tuojaus apsiautė demonstrantus ir surašiusi juos, nusiuntė bylą prie gen.-gubernatoriaus, kurs 82 žydu pasodino į kalinį, kitus ant 2, kitus ant 5 mėnesių. Prieš pat Velykas panaši istorija atsitiko Kaune. Miesto

teatre, laike perstatymo pradėjo kelti didį triukšmą ir liarmą jauni žydėliai gimnazistai ir žydelkikės susirinkę ant galierkos, šaukdami atsilošę, „da zdravstvujet svoboda“ (tegul gyvuoja liuosybė). Kada gi prie jų prišoko policmeisteris, norėdamas nutildyti rėkėjus, tie sugrobę jį jau-jau ketina drėbti nuo augšto ant žemės, kad ant pat laiko ne būtų pribuvę policijantai, kurie išveržė išbalusį „poną načelninką“ iš žydų nagų, o juos pačius suėmė ir uždarė į „cipę“.

Kišiniavo mieste per pat velykas buvo baisios muštynės. Maskoliai teip ant žydų įnirto, juog visuose jų namuose išlaužė duris, langus išmušė ir visą žydų naudą ant vėjo paleido. Pūkai ir plunksnos iš žydų patalinių kaip šerkšnas per kelias dienas buvo apkibęs medžių šakas ir stogus. Užmuštų liko netoli šimto, o pažeistų visokiais būdais viršiaus už 300. Tokios žydų skerdynės dar nėkas ne atmena Maskolijoje. Sako radę kame ten negyvą vaikelį, visą subadytą, kad tas ir būtų tiesa, visgi neišpuola krikščioniams teip žvėriškai elgtis su savo priešais. *Dr.*

Kaunas. Skurdu daros lietuvio širdžiai dabar Kaunan nuykusi: kur tik žiuri, visur svetimi žmonės, kur tik klausais — svetima kalba, tartum Maskolijos gilumoje butum atsiduręs, tuotarpu Kaunas juog tai Lietuvos širdis, seniausias Lietuvos pilis. Kur gi lietuviai dingo, kurie per amžius gynė Kauną nuo kryžiuokų užpuldinėjimo ir sugebėjo jį savo rankose išlaikyti, iki maskoliai vogtinai jo neužgrobė! Dabar Kaune maskoliai jaučias kaip namie. Visur iškabinti maskoliški parašai, gatvės (ulyčios) pilnos kareivių, žydų, o visi šneka — maskoliškai. Maskoliški „kučeriai“ raudonais marškiniais aprėdyti su spindančiais kašketais, vėžioja po visus miesto užkampius, opicerių pačias ir popų dukteris, pasipuošusias-pasiputosias kaip peledos. Gražiausiose vietose riogso cerkvės su žaliais — stogais ir kreivais kryžiais, — o vis iš mūsų bažnyčių perdirbtos. Visur maskoliškas tvarkas, — visur „obrusenijos“ ir prispaudimo žymė. Tik senamjame miesto gale biškį ramiaus daros, jauti čia arčiaus savųjų esąs. Čia ir katedros bažnyčia, ir seminarija ir net lietuviškas raitorius

ant ratužio bonės dar tebužsilaiko. Čia tankiaus išvysi rainuotą užnemunietės bobutės sijoną ir neretai lietuviškas žodis maloniai širdį atgaus. Čia Nemunas, su Vilija susitikęs, banguodamas neša mūsų kruviną naudą į tolimą vakarų šalį... Ilgai žiurėjau nuo Nemuno kriaušo ant Aleksoto kalno ir ramių pakalnių liepomis ir ažuolais apaugusių, tarp kurių bičių spiečiai ūždavo kitkart ir lietuvių garbė skambėjo. Ir rodės man, juog matau Vytautą, kaip prijojęs prie antro Nemuno kranto, ašaruotomis akimis žiuri į degantį Kauną, kaip sunkiai kilnojasi krutinė, ir iškėlęs augštyn kardą, o akis į dangų įrėmęs žada atkeršyti kryžiokams už visas jų skriaudas ir, kaip žinoma, prižadėjimas išsipildė. Skęsdamas mislyse apie lietuvių senobę pagrižau į savo viešbutį ir užmiršęs, kad tokiose vietose nepriimta „mužikiškai“ kalbėti, pašaukia tarną lietuviškai, ir tasai atsakė man grynai lietuviškai, nors buvo „padoriai apsirėdęs“, ir dar ištraukęs iš kišenės parodė „Palangos Juze“. Atsiminiau tuokart, juog ir košedaruose su tarnais galėjau susišnekėti dailiai lietuviškai ir net pačiame Vilniuje keliose vietose lietuviški žodžiai buvo girdėti. Taigi pasirodo lietuvių esama net teip ištautėjusiuose miestuose kaip Kaunas ir Vilnius, tiktai tupi nabagai, kaip višteliai nuo vanago išsislapstę. Kuomet gi atsikels Vytauto įpėdinis, kurs visus lietuvius vienybėn suvadinęs, atkeršyti už visas skriaudas...

Dr.

Žaunieriškės (*Kalv. pav. Sv. g.*). Čia gyvena turtuolis Antanas Gavelis, garsus apgavikas, kursai, beskriausdamas aplinkinius žmones ir žydus net iš proto išsikraustė; pinigų jau skaito ant 8000 rub.; procentus ima žydiškus — labai didelius po 15 rub. nuo šimto; Gavelis dažnai vaikščioja po sudus su žydais, kurie pernai jį prigavo ir iš proto išvarė, sudegino jo namus ir kuomet visai sunaikino. Užvis labiau Gaveliui tame dalyke užkenkė Junonių Bierčikas, kuriam Gavelis paskolino 300 rub.; už 200 rub. iš tų pinigų Gavelis nuo žydo paėmė kuliamąją mašiną, o 100 r. likosi kaip skola; atėjus (terminui) rakui Gavelis apskundė Bierčiką į Alytaus sudą už 300 r.; bet žydas liudininkais darodė, kad jau Gaveliui jis 200 r. atmokėjo, atiduodamas

mašina, o kaltas esąs tik 100 rub. Reik atsiminti, kad Gavelis padirbo vekselį, už ką žydas ant Gavelio padavė denunciaciją Suvalkų prokuroriui; čia jau Gaveliui kvėpėjo Kalvarijos kalėjimas, ir Gavelis iš tos priežasties pradėjo kvailioti. Tas atsitikimas pasklido po aplinkinius žmones ir atsirado daug kaimo daktarų ir daktarkų, kurios visokiais prietaisais pradėjo Gavelį gydyti. Štai tarp jų labiausiai pagarsėjo iš Balbieriškio Katrė Burokienė, kuri keliaudama į Žaunieriškius gydyti Gavelį, atsivežė su savim daug visokių šapų nuo Nemuno kranto; atvažiavus į Gavelius sukūrė ant lauko ugnį, ir surištą Gavelį, pradėjo rukyti dumais tų šapų; Gavelis nors ir durnavodamas, bet mislydamas, kad čia Burokienė jį nori gyvą iškepti ir sudeginti, pradėjo nesavu balsu cypiti, spiegti, kad jį paleistų; paskui nabagas ištrukęs išbėgo iš namų, nės bijojosi smerties ir tik į kelintą dieną tapo atrastas ir pergabentas namon; teip kankinosi nabagas Gavelis visą mėnesį iki jojo brolis kunigas neparkeliavo iš Zbojnos (Lomž. g.) ir nenuvežė į Tvorkus (Varš. g.), kur ištikrųjų daktarai pradėjo Gavelį gydyti; Gavelis, išbuvęs Tvorkuose 4 mėnesius, sugrižo namon į Žaunieriškius, bet visgi jojo mažas protas. Mat Gavelio godulystė ir bobų kvailystė į ką davedė Gavelį.

— Augustinas Žekeyčius iš Žaunieriškių sodžiaus paskolino Petruį Gaveliui, savo susiedui, 30 r.; Petras Gavelis neapkęsdamas Žekeyčiaus užtai, ką šis prašo, kad jam atiduotų pinigų, neva nusivedė į Rumbonių traktiernę pavaišinti ir prašė, kad Žakevyčius truputį lukteltų; besimylėdami bičiuliai traktiernėje (karčiamoje) teip didiai nusimylėjo, kad pradėjo muštis; Gavelis Žakevyčių jau visai buvo užmušęs; bet atsirado liudininkai, kurie tą viską matė; Volf-Višnievskis visą reikalą danešė Alytaus policijai, kuri Gavelį padavė sudan už užmušimą Žakevyčiaus; Žakevyčius, perėjus pusadyniui atgijo; ant galo Suvalkų Aprubės sudas apsudijo Gavelį ant vienu metų į katorgą ir ant trejų metų po priežiura policijos.

Akmenukas.

Navickai. (*Kalv. par. Rum. par.*). Navickų sodžius apgyventas nuskurusių, pragaišusių išgamų, lenkbernių Volf-

Višnievskio; tie išgamos sykiu Volf-Višnievskiu agituoja ir rupinasi, kad Rumbonių bažnyčioj' viešpatautų lenkiška kalba; tarp jų atsižymėjo Marčius Kuzmickas, kaip lenkbernis-mulkis; jis yra menkas ukininkas, nes turi tik 20 margų lauko, bet namieje nekalba kitaip, kaip lenkiškai; pernai ant sekminių jomarko Balbieriškyje jis nusipirko bėrą kumelę, kuri, kaip pardavikas kalbėjo, visados atvedavo kumelaites, o niekad kumeluko. Kuzmickas, norėdamas, kad jo beroji nors syki atvestų jam kumeluką, šėrė ją kokiomis ten žolėmis ir maudė Nemune; kumelė išpradžių nenorėjo į vandenį eiti, bet stumte-įstumta, pradėjo plaukti ir iki vieduriui Nemuno daplaukus prilakė.

Dubėnai. (Kalv. pav. Rum. par.) Čia gyvena Mateušas Motuza, kursai, bevaitaudamas Nadniemano kaimą, išvirto į ponus, išmoko lenkiškos kalbos, kurios jam bekalbant niekas negali suprasti; beponaudamas teipogi prisidarė daug skolų ir savo brolių Stasį Motuzą išleido ant pravoslaviško tikėjimo. Mat senis Motuza savo Stasiuką norėjo išleisti į kunigus; leido mokslan į Suvalkų progimnaziją; ten besimokydamas Stasiukas, atsižymėjo, kaip tikras asilas su didelėmis ausimis, nes mokinosi labai silpnai, o susinešė su maskalka, kurią jis numylėjo iš tikros širdies; paskui Stasys Motuzų patekęs kariumenėn Petrapilėj', persigabėjęs iš Suvalkų į Petrapilę savo mylimąją maskalką, pats perėjo ant pravoslavijos ir apsivedė su maskalka. Dabar su savo pačia maskalka labai nesutinka, norėtų ją pamesti ir grįžti atgal Lietuvon, bet policija nepavelyja.

Alytus (Suv. g.) 5 d. gegužės š. m. Nemune ties Alytum prigirė Stasys Sukodolskis, vežėjas Kriokalaukio prabačiaus; mat Sukodolskis, patekęs už vežėją pas kleboną, pradėjo labai gerai šerti savo klebono arklius; arkliai, gerai maitinami, o neišmankomi, pradėjo apakti; klebonas išsiuntė savo vežėją su arkliais į Alytų pas veterinarių Jasinskį; vežėjas, atkeliavęs Alytun, nuvedė arklius į Nemuną išmaudyti; bet maudė neprastai, nes užsispeitė skersai per Nemuną perjoti raitas į kitą pusę; pajojęs varsnas nuo kranto nukrito viduryje Nemuno nuo arklio; arklys išplaukė į kraštą, o vežėjas viduryje Nemuno pri-

gėrė; kunas jo atrastas ties Punios šilu ir tapo pakavotas ant Rumbonių kapinių.

Butrimiškiai. (*Kalv. pav. Sv. g.*) Butrimiškių sodžius yra vienas iš turtingesnių visoje Udrijos parapijoje; čia gyvena girtuokliai, kaip antai Motiejus Gavelis; šis nelabas žmogus susinešė su žydu Jankeliu Daliu ir jo dukterims sukrovė šarvus; ant galo savo ukę pavedė savo sunui Šimui Gaveliui; pamatė, kad jo sunus, suvis neina jo pėdomis, tai pasirijo sykiu su žydu savo sunų pražudyti; susikalbėjo su viršminėtu žydu ir užvedė ant sunaus arklių nakyje du vagiu Pilaucką ir Kamaraucką, kad šie pavogtų arklius; jau vagis tvarte maustė pavadžiais arklius, kaip Šimas Gavelis sykiu su savo broliu Miku užpuolė ant jų. Šimas Gavelis teip smarkiai kirto kuolu galvon vagiui Pilauckui, kad net šis apkvaito; paskui vagis Pilauckas tapo surištas, atvestas pirkion ir ten jį butrimiškiečiai gerai pavaišino lazdomis, kad net į antrą dieną vagis Pilauckas numirė. Iš to kilo byla ir Šimas Gavelis turėjo daug nuo maskolių nukentėti užtai, ką jis pavelino užmušti vagį. Ant galo byla pasibaigė Suvalkų Aprubės sude ir Šimas Gavelis tapo apteisintas. Tai mat tėvo girtuoklystė ir paleistuvystė iki kokiai nelaimei davedė savo sunų!

Akmenukas.

Brolžudystė ir savžudystė Mureikų kaime (Griškabudžio val. Naum. p.) 11 d. vasario š. m. numirė umai jaunas ukininkas Rudaitis. Jį nužudė tikra jo sesuo, kuri buvo ištekėjusi kur ten apie Sintautus. Po nusigyvenimo, jos pats išėjo į Ameriką, o ji sugrižo į tėviškę. Tuo tarpu jos brolis tapo paimtas į kariumenę; tik per rupestį vyresniojo brolio — kunigo, po nekurio laiko, pereitą vasarą sugrižo namon. Sugrižęs, rado išigaspodaravusią seserį ir kokį ten prijunkėlį, jos „lakitinį“, kurį tuojaus išvijo. Už tokį darbą sesuo atlygino broliui tuom, kad jis turėjo sirgti apie tris nedėlias, kol pasveiko.

Tuo yk jai nepasisekė, tai-gi dabar uždavė tiek giltiniskų žolių-nuodų, kad brolis jau visai nesirgęs, numirė.

Į ketvirtą dieną 14 vasar. pagal norą kunigo Rudaičio, nelaimingojo brolis, tapo išrevidavotas, o ant rytojaus — palaidotas ant Griškabudžio kapinių. — Po palaidojimo — žmonėms skirstantės, — žemsargiai atplėšė nuo kapo brolyžudę, beraudančią savo aukos, ir areštavojo. Bet neilgai buvo po areštu: atliudijus vienam iš giminių, ar pažįstamų — tapo paleista ir prisilaikė pas savo dėdę — Rudaitį Zarankų kaime (Pilviškių parap.). Čion ji tuojaus apsirgo ir, per užgavėnes, — t. y. į dvi nedėlias po brolio smerčio, — pati numirė. — Prabaščiai Pilviškių ir Griškabudžio nepavelijo jos kavoti, pavesdami filšerėms redidavoti.

Lygsvaris.

Iš Surviliškio (*Kauno pav.*). Pas mus šio 4 vasario dienoje stojos baisus tragiškus atsitikimas. Bajoras Vitortas, turintis 70 kopotiniu žemės, Keidainių parapijoje, sutikęs buvo vesti už moterį Poloniją Damašauskaitę iš Senkonių sodybos ties Liaudės upe, jauną ir gražią mergaitę. Kaip Vitortai, lygiai ir Damašauskai garsėjo už didžiai turtingus ir prakilnus ukininkus lietuvius, nors kalbančius lenkiškai liaudiškų tarmių. Išėjo užsakai Surviliške ir Keidainiuose. Kelius kartus važinėjo vieni prie antrų, gerai rodos susipažino ir didžiai pamylėjo jaunasias jaunąją ir tą pastarąją teipos jaunoji. Bet žmonių liežuvis prisidėjo prie šitokio galo. Važiuodamas jau ant sukalbėtos dienos prie jaunosios, iš vakaro, kaip paprastai pas mus rėdos, užvažiavo į Surviliškį pas kun. kleboną. L. ir už šliubą davęs 25 rub. prašė, kad viskas gražiai ant rytojaus būtų parėdyta, o pats jau atvyko su ne mažu pulkeliu švečių į Senkonius pas jauną Damašauskiutę, bet čia rodo netikėtą atmainą: jau žodis duotas nēr užlaikomas, jau neb leidžia Damašauskai jaunosios Polonijos už jo tekėti, buk tai išgirdę, juog ans daug skolos turįs, ir kitokias negeras žinias . . . Jaunasis sako: „gal ne užtikro kalbat', gal pas jumis toks yra paprastas budas veselijos!“ bet kad atvirai ir ruščiai pasakė, juog jau suvisum nebeleis už jo, ir jam nebeduoda nei pasikalbėti ir nei pasimatyti su jaunąja; N. Vitortas jaunas didei užpyko ir nebegalėjo perkentėti tokio pažeminimo, nes buvo didžiai išsimylėjęs, o

per desperaciją, davęs 8 rub. musikantams, liepė maršą griešti, o pats išsiėmęs revolveri šovė du kartu į duris, o trečiąjį sau į krutinę ir staigiai užmigo amžinu miegu. O tai liežuviai pikto žmonių prisidėjo prie suardymo laimės tarp dviejų asabų, nes ir jaunoji nerimsta, gink Dieve, kad pikto ko sau pati nedarytų.

Jurs.

Iš Alvitos (*Suvalk. gub. Vilkaviškio pav.*). 24. diena balandžio vienoj kazermėj prie geležinkelio atsitiko didelė nelaimė. Vienas tarnas prie geležinkelio, prisiėmė pas save ir nakvynę vieną vaikina į savo namus. Žinoma tas vaikinai turėjo pas save pinigų — 170 rublių, — apie kuriuos geležinkelio tarnas iškvošė, ketindamas jį per rubežių pervesti.

Vaikinai buvo nuo Kauno, o tarnas Radževyčius. Kada vaikinai užmigo, tai tarnas su savo sunum 19 metų prisėlino, mislijo papjauti ir pinigus atimti, ir teip su peiliu pradėjo čiupinėti apie gerklę. Tuom tarpu vaikinai pabudęs ir pajutęs kas čia yra, ėmė bėgti laukan, mat nepėjo sulaikyti, ir teip išbėgęs pusnuogis bėgo linija pakol nepatiko antrą tarną teisingą, kuris pamatęs ėmė bėgti į šalį, o tas vaikinai nubėgo į Kibartus ir paėmęs žandarai ėjo atgal atrado Radzevyčių namie ir areštavojo, paėmė su savim ir įsėdino į kalėjimą, teipogi ir tą vaikina ėmė ant iškvošimo.

Venera.

Iš Salantų. Skundikas. Ketvirtoje dienoje rugsėjo tai yra ketverge prieš Užgimimą Panelės Švenčiausios Grušlaukyje Salantų parapijos atsitiko didelė šunybė iš mūsų pačių lietuvų. Tuomi šunimi yra kriaučius **Rutė** Salantų parapijos Kumpikų sodos. Jis kaip tikras šuo įkando vienam mūsų broliui apskusdamas jį Kartėnos urėdnikui, kad jis perdayinėjęs lietuviškas katalikiškas knygas. Tas buvo teip: kriaučpalaikis, arba bus geriau pavadinti tokį nedorėlį viedarkriaučius Rutė gėręs visą dieną su urėdniku Grušlaukyje — paskui abudu kaipo tikru broliu bučiodamies grįžo į Salantus. Ant kelio pavijo tą žmogelį. Rutė tuoj su pirštu parodė, kad tas yra, imkime jį. Urėdnikas, nors ir pusgirtis ir neseniai dar iš po pirties, kokią jau buvo

pataisę jakubaviškieji vyrai, kad gerokai, kaip nuo žąsies, kraujo nuleido, tas urėdnikas pamatęs žmogų, kaip vanagas užklupo ant keleivio; iškratė jį visą, atrado kelius šaltinėlius, užrašė vardą ir pavardę, kurios jam Rutė išpasakojo. Užsiprašė išpradžios 100 rublių už paleidimą, paskui nuleido lig 50, ant galo išplėšė nuo bėdno žmogelio visus kiek turėjo pinigų 30 rublių, dar pačiam tam šetonui Rutei davė rublį, kad paleistų. Štai koks tarp mūsų pačių yra neprietelis. Girdėtis, kad ir už ką kitą buvo žmonėms prasikaltęs, kad vyrai šalantiškiai jam kailį išlupo, butų gerai, kad ir už tokį dalyką nedovanotų, gerai įpertų, kad žinotų, kaip gardu yra skusti. Nesiliaukite vyrai nešę knygas! iš kogi męs melsimės, kad nieks neneš? Geistina butų ir Darbėnų piktadėjui storastai Jašinskiui, kurs kaip Judošius su pirštu rodo policijai kiekvieną knygnešiką, kad jam į rurą įkirsti gerai virvę susišlapinus. Jau daug kartų jis buvo Tėvynės Sarge apgarsintas, kaipo skundikas. O Dieve! kokie tai mūsų žmonės!

Žemaitė.

Salantai. (Telšių pavieto). Po Žemaičius besibaladuodams, atkeliavau šią praėjusią vasarą į Salantų miestelį. Ir ką aš čionai pamačiau ir girdėjau, tai noriu apie tą kelis žodžius parašyti. Miestelis ant pažiurėjimo, kaip visi žemaitiški miesteliai, palaikis, purvinas, pilnas nudriskusių žydų, kurie kaip pamato įvažiuojant žmogų kataliką, tuojaus prieina prie vežimo ir klausia: Iš kur esi? kur važiuoji? bene turi ka parduoti? Pasišnekėjęs mažą valandą su žydais arkliams besiganant nuėjau ant šventoriaus bažnyčios pažiurėti. Bažnyčia jau sena, medinė — palaikė, o šventieji surukę, sudulkėję išrodo ištiesų kaip kulėjai. Žydai ant stogo pasilipę gontomis naują stoga bedengią. Išėjęs iš bažnyčios paklabinau vieną žmogutį ir išreiškiau gailėsį, kad ant senos — palaikės bažnyčios dengti naują stogą tarsi nepripultų, kad jau čionai reikėtų statyti visai naują bažnyčią. Žemaitis išklauses mano kalbos, atsakė: „te prabaščius nieko nesako, o mums kas darbo? sėdžiame ir laukiame, pakol ta senoji sugrius.“

Pačiame miestelyje yra didilis dvaras, kurs priguli kunigaikčiui Bagdonui Oginskiui. Patsai kunigaikštis tame

dvare nesėdžia, o užlaiko savo „administraciją, kaipo tai: kamisorių, ekonomą arba „urėdą“ kaip čia vadina, paskui „pišorių“ ir dar koki ten „kontralierą“ kaip man sakyta. Kaip visi kunigaikščio dvarai yra apleisti, teip ir Salantų dvaras gerokai apgriuves. Pačiame dvare yra didilis degtinės bravaras, kurs kunigaikščiui buk kaštuoja du šimtu tukstančių rublių. Kada tai maskolių vyresnybė penki ar šeši metai atgal įvedė savo degtinės monopolį, tai nekurie musų didžponiai ir piniguočiai besivildami ant didžių uždarbių, metėsi degtinės bravarus statyti, bet daugybė užsivylė ir subankrutijo. Teip ir kunigaikštis Oginskis pastatęs viršiaus minėtą bravarą, varė degtinę, tiktai, rodos pusmetis ar metus ir pamatė, kad tas viskas neapsimoka, žinoma ir apsistojo. Bravaras jau stovi tris ar keturis metus be darbo; ir išėjo viskas ant nieko: bravarą langai išdaužyti, mašinerijos surudijo ir pasigadino. Iš šventoriaus išėjau į dvaro sodną, kurs prieina bemažo prie-pat šventoriaus. Čionai sutikau bevaikščiojantį vieną „dvariškį“, kurį vėl paklabinau. Mums valandą pašnekėjus apie kunigaikštį ir jo dvarus, aš dvariškio paklausiau: „Sakyk, meldžiamasis, dėlko kunigaikščio Oginskio visi dvarai, neatskiriant ir jo rezidencijos Rietavo yra teip apleisti, sugriuvę ir apsmukę? o juog, rodos, kunigaikštis yra musų krašte vienas iš didesniųjų piniguočių“. Dvariškis pakraipė galvą ir atsakė: „Dėlto, kad kunigaikštis neturi gerų ir teisingų tarnų; jo visi dvarų kamisoriai, urėdai, pišoriai ir „kontralierai“ yra tankiausiai vagis, kurie užvis rupinasi ne apie kunigaikščio gerą, bet apie savo kišenę. Kiekvienas svieta parėjunas, arba valkata, kurs moka lenkiškai šnekėti, o dar bajoriško kilties, tai ant tikro jis gal viltis, kad pas kunigaikštį atkeliavęs jis apturės vietą arba tarnystą kokio kamisoriaus arba „rėdo“. Kunigaikštis į savo tarnų teisingumą netiki, jis pas žino, kad jie visi yra — vagis. Antra vėl, kunigaikštis nori turėti labai pigius tarnus t. y. savo tarnams temoka labai pigią algą, o ir tą pačią algą tankiai nutraukia arba ne ant laiko teužmoka. Todėl ir teisingas žmogus neturėdams iš ko misti, yra noroms — nenoroms priverstas vogti. Žmonės ir juokiasi, kad Salantų dvare esanti „maža vagių iškalėlė,“ bet Rietavo

dvare, kuriame esą daug oficialistų, esanti jau tikra „vagių akademija“.

Tasai dvariškis man dar papasakojo, kad kunigaikštis dėl niekų mėgstas su žmonėmis provotis.

Abelnai sakant kunigaikštis Oginskis čionai pas visus žmones turi blogą šlovę. — Ona.

Dusėtai. (*Zarasų pav. Kauno rėd.*) Pradžioj gavėnės į Dusėtus atvažiavo „lioterija“, kur kiekvienas laimingas už pinigus gal išlošti gražų daigtą. Neša žmoneliai pinigus ir traukia bilietus.

Ant kiekvieno bilieto pripuola koks niekniekis, o kada nekada papuola ir brangesnis daigtas, kaip va — (samovoros) virdulys, laikrodys ir tt. Besivildamas ant šitų daigtų M. iš K. pasiskubino net veršiuką parduoti, bet už visus 9 rb. tepaėmė tik parporkos bliudžiukus. Kitas vėl G. iš B. pralošęs 10 rb. pagrižo namon nebelinksmas. Žmonelė ėmė jam išmetinėti nepasisekimą, o jis tuom tik širdį beatgavo, kad apmušė pačią.

Šitokie lioterninkai, — iš prastų žmonių skatikų viliotojai nėra policijos baudžiami, policija visados iš tų lioterijų laimėjo! *Dusėtietis.*

Užventis. (*Šiaulių pav. Kauno rėd.*) Gražus pasibovijimas. 5 kovos susiėjo du ukininku iš Amerikos pagrižusiu — Šeštokas ir Grigas — abu iš Šunikių sodos. Pradėjo juodu rodyti kaip Amerikoj kumščiuojasi; pasikumščiauvę nuėjo į monopolį, pasigėrė ir vėl ėmė kumščiuotis, bet dabar kumščių nebeužteko: Šeštokas išokęs į žydo triobą sugrėbęs geležinę štabą kirto Grigui per strėnas, bet tas išsyk nepavirto, tada Šeštoks kirto jam į galvą ir numušė ausį. Grigas pasruvo kraujuose ir apalpo.

Tai kokie mūsų žmonių pasibovijimai — šnapsas ir skaldymas makaulių! *P. K.*

Pavandenio par. Vieškaltio soda. Praėjusį pavasarį 1902 metais Grigienė nuvažiavusi į Šiaulius aplankyti savo besimokančio sūnaus, rado pas davatkų augintinį piemenuką. Parsivežusi jį namon labai šiurkščiai su juo pasielgdavo, laikydavo pusalkanį, gulti varydavo, kad ir žiemą, prie gy-

vuolių arba į jaują. Subatoj prieš kalėdas tą kankinį piemenuką rado jaujoje nebegyvą — kiaulės jam burną apėdusios. Tą pačią dieną Grigienė nunešė pavarpes (pazvanus) pas Pavandenio kleboną ir meldė pavarpuoti dykai. Klebonas sutiko. Pirmą dieną kalėdų Grigienė važiuodama į Pavandenį ant raratų nuvežė nabašninkėlių į Pavandenio kapus ir pakasė; tą matė vienas žmogus pro šalį važiuodamas. Klebonas laukė, kada čia atleis lavoną, bet nebesulaukdamas davė žinią urėdninkai; urėdninkas — asesoriui. Bet turbūt tie poneliai buvo Grigienės papirkti, net tuojau nutilo. Patyręs apie tai Varnių žandaras davęs žodį, kad atrasiąs lavoną; bet matyti, kad ir tą patepė, nes tuojau nutilo.

P. K.

Dusėtai. (*Zarasų pav. Kauno rėd.*). Pas mus naujienos blogos. Žiema sunki, rugiai iš rudens nesužėlė, — reiks išarti pavasarį; o sėklos dėl vasarojaus nėra — neužderėjo. Prisieis pirkti iš svetur, nes mūsų ašarų pakalnės „magazinuose“ grūdai sušutę, supuvę... gal ne nuo ašarų? Toks jau mūsų rupeustingumas apie save! Užtai męs neužstojam kelio kitiems: veisinamės maskolių.

Ant puskelio iš Južintų į Dusėtus prie Sartų ežero yra ulyčia (sodžius) Kalbutiškiu vadinama. Nuo lenkmečio čia sėdi sentikiai ant žemės lietuvių Samarskon ištremtų. Prie pat ulyčios (sodžiaus) prieina dusėtiškių pievos, ant kurių pakelyj jau seniai yra maskolių pastatyta grinčelė. Pernai ant tų pačių (dusėtiškių) pievų maskoliai pastatė sau dvi naujas grinčeles.

Dusėtiškis.

Iš Krakinavos. Buvo apsigyvenęs Krakinavoje raštininkas Vaitekovas aštuonis metus su staršina tamsuoliu Tautku; abudu broliai gyveno ir kyšus lygiai ėmė, už kiekvieną dalyką; visą valščių už nosies vedžiojo, ir neivienas iš valščių nepakėlė balso ir nesuprato, kaip nuo jų kerpa vilnas. Ant galo, priėjo gana kirpti.

Raštininkas prikankindavo nekartą arklius pačtoriaus žydo Kaimos, be žviejaudams, ir Kaima pradėjo nebeduoti; raštininkas užsirustino, ir vo nesusiplekė.

Kaima, padavė tris prašymus ant raštininko: 1. į gubernatorių, 2. į tarpininką, 3. į popą. Liepos mėnesyje

ir turėjo raštininkas apleisti Krakinavą, dusaudamas. Išvažinodamas suvadino seimą, kad vyrai jam 30 rubl. užmokėtų už sodną; vyrai atsakė: „Išsirauk sau ir įsivežk.“ Ussirustinęs išbėgo į antrą kambarį. Ant to ir pasibaigė. Staršina iš visos galybės rupinosė, kad raštininkas liktų, bet veltuo

Raštininkas mislijo ant visados apsigyventi Krakinavoje, kartą vaišino valščionis, kad priimtų jo sunų už mokytoji, o senąjį išvartytų. Bet krakinaviečiai ne mulkia, išgėrę magaryčias, ir išvarė laukan, sunų ir tėvą.

Raštininkas neišpasakytame nuliudime apleido Krakinavą ir keikdamas išbildėjo.

Lietuvėlis.

Iš Panievezio. Paliceiskas Miežara latvis, istikimiausias caro tarnas ir šnipukas, nemiegodavo naktimis ir dienomis be šnipinėdamas. Negera jam buvo Panievėžio, kartais eidavo į apygardės sodžius, ar neras lietuviškų knygelį prieš valdžią, bet tas jam nei kartą nepavyko, nes žmoneliai pamatę, ištolo šaukdavo, ir neturėdavo ką pasigirti viršininkams. Panievezio gyventojams teip įkirėjo, o labiaus žydeliams, kurie negalėjo jo ilgiaus tverti, bet turėjo kuogreičiausiai atsikratyti. Vieną vakarą apie devintą adyną, kada policija įsiskyrė, Miežara kaip visados ėjo per gatvę (ulyčią), akis įstimpęs, tuotarpu žydėlis iš užpakalio su vitrivolija Miežaro akis išplykė; vargšas puolė ant žemės, ir nespėjo pamatyti kaltininko, tas tuojaus išnyko. Dabar Miežarą gydo tris gydytojai, ir sako, kad su kairąja akimi matys, o dešinė išplikus.

Lietuvėlis.

Margumynai.

Keletas žodžių kaslink lietuviško teatro. Kiek neškaitčiau lietuviškų raštų, bet apie lietuvišką teatrą niekur nieko nerandu. Dar Tėv. Sarge 1897 m. buvo patalpintas straipsnelis P. Vaišganto, o daugiau parašys kokią mažutę recenziją, kad artistai luošė gerai, ar blogai — ant to ir pasibaigė. Taigi kad maž daug supažindinti skaitytojus T. S. su lietuvišku teatru, čia keletą žodžių papasakosiu.

Teatras tai yra atžvilgys arba veidrodis mūsų gyvenimo. Lietuviai išsidanginę iš tėvynės vartydamisi tarp svetimtaučių primiršta savo pabudžius ir pripranta prie svetimų papročių, o kaip toksai lietuvis nuvyks į teatrą, tuoj jis kitaip save jaučia. Čia jam primena jojo prigimtą grįtelę su šaudiniu stogu, čia jis mato žaliuojančias girias ir visą sodžiaus poeziją. Teatre į jo ausis atsimuša aidos prigimtos dainelės, čia jis mato mūsų sesutes sukančias ratelius, lietuviškuose parėduose, o kas svarbiausiai išgirsta gryną savo prigimtą kalbą. Kuomet lietuviški teatrai prasidėjo užrubežyje t. y. Amerikoje ir Vokietijoje nežinau, bet Rusijoje Peterburge pirmas oficiališką spektaklį buvo perstatytas 31 dienoje kovos mėn. 1896 m. Komedija versta iš lenkiško Blizinskio „Žentas iškilmėje.“ Toliau buvo lošta „Amerika pirtyje“, paskui pradėjo lošti Rigoje, Lipavoje, Palangoje ir Subačiuje, o kiek lošėsi privatiškų slaptinių teatrų po Lietuvą, kas juos gali surokuoti! Valdžia užgina Lietuvoje tuos nekaltus žaidimus, nurodydama kad tai politiškai siekiai; matai kad susirinks keletas lietuvių, tarp kurių moteris ir mažvaikiai pasilinksinti, tai jau galybę Rusijos sugriauš! Bet visgi dideliuose miestuose ir lietuviai iškovojo lygias tiesas su kitais gyventojais. Nors viršminėtuose miestuose lietuviškas teatras vos tik pradėjo savo gyvybę ir tokiose sunkiose aplinkybėse, vienok jau turi istorišką vertę. Iš visų pusių girdžiasi linkėjimai geros kloties ir išsitobolinimo mūsų teatrui, tai-gi kas kiek gali, privalo prisidėti prie to teip svarbaus darbo. Neslėpkime gabumo (talento), bet sunaudokime sceniškai dailai. Jug nevisi gali tarnauti scenai; tankiai atsitinka, kad žmogus plačių pažinimų ir gilios išminties, o ant kuno sunkus, toksai netinka scenai. Daila sceniška pas mumis stovi žemiausiai už visas šakas kitų dailių ir nuo žmonių visai paniekinta, vienok prasidėjus gyvuoti lietuviškam teatrui, prasidėjo kasdien didesnis reikalavimas, kad teatras atsibūtų kuotankiausiai. Toksai reikalavimas metasi į akis, kad mūsų žmonės suprato ir moka branginti kas yra brangu. Suprato kaip dramatiška poezija pakėlė žmogaus dvasiškus jausmus ir augštai ištobolina. Mūsų žmonės žiūrėjo ant teatro kaip ant papik-

tinančio dalyko, vadindami svieto paėjunais, komedijantais, jie nemokėjo atskirti mažų keliaujančių trupų nuo svarbaus teatro.

Lietuviai leidžia į mokslus savo vaikus visokių skyrių, bet kad kas būtų leidęs į iškalą teatrališką, tai dar nebuvo tokio atsitikimo. Jei tiktai vaikutis ar mergytė būtų gabus, dailaus sudėjimo išlavinti, turėtų aiškų skambantį balsą: labai būtų naudinga atiduoti į teatrališką direkciją. Tiktai, žinoma, reikia susipažinti su programa, o tas jug ne sunku. Duokime daili tarmė gali išsilavinti tokioje draugijoje, kur branginas prigimtas liežuvis, pas mums apšviestunai-inteligentai prigimto lietuviško liežuvio dar nemoka. Jie iki šioliai dar tebesivadina ponais, ir tą ponišką luomą nori išsivystyti iš vystkylų savo prigimtos kalbos. Dėltogi ir mūsų kalba toki negryna, neaiški ir nevienoki. Buvolas tuojaus pažins ant kalbos: suvalkietį, vilnietį, kauniškį, zarasiškį, telšiškį ir tt., ant scenos-gi pirmą vietą turi užimti liežuvis abelnas literatiškas. Visgi mūsų amatoriški teatrai atnešė jau daug naudos savo tautiečiams ir kaskartą vis daugiau ir daugiau juda. Nežiurint ant Amerikos arba Prūsų lietuvių, kuriems sąlygos daug lengvesnės ir jie gali daug daugiau veikti, bet ir męs Rosijos lietuviai pasirodėme Peterburge neva su rimtesniais dramatiškais veikalais (daleistais cenzura žinoma). Tokie teatrai tai mūsų iškala, tik viena nelaimė, kad pas mums nėra atsakančių vadų. Kiekvienas lošia kaip jam patinka. Skubinimas ir ne tvarka laike repeticijų. Saumeilė ir nusiskriaudimas tarp mūsų lošikų užima pirmą vietą per tai, kad disciplynos pas mums nėra. Rolos dalinasi be jokios kritikos ir lošikai daug kartų imasi ne už savo rolas. Tokią ydą mūsų teatre su visa išgale reikėtų pataisyti. Mūsų lošikams reikia daug pasirupinti ir pasidarbuoti. Pas mums yra teatras ir lošikai, bet nėra teatrališkų veikalų ir artistų. Jeigu praeitije ir buvo, kas tai bėgis amžių sunaikino, mums-gi reikia atrasti. Į scenišką dailą įeina plastika poezija ir lyrika. Paskui privalo eiti šalymais (greta) intonacijos su dikcija (gražus valdymas balso), mimika ir žestikolacija (mastagavimas), ant galo apdaras t. y., kastiumerija ir gremiravonė. Bet

musų lošikai ant to žiuri kaip ant vaikiško dalyko, dėltogi tankiausiai buna intonacija sausa, monotona. Mimika visai nesuprantama. Mastagavimai ir visas judėjimas išrodo kokį iai nepaslinkumą, jug ir nedyvai, nes lietuvių nuo kudikystės nieks prie dailių apsėjimų nepripratina. Kostiumuose ir gremiravonėje tai švelniausi dalis typo, bet musų aktoriai ir čia daugel klaidų padaro. Išaina su nuteptais veidais, su storai pertrauktais štrikais (rubežiais). Ir kostiumai daugel kartų neatsako nė laikui nė tautiškumui. Tas pats dedasi ir padabinime galvos su parukais. Teisybę pasakius, pradžia visuomet sunki, bet visgi musų aktoriai privalo jautriai apie tai bndėti. Jug ne koki daila ne susiremia teip tankiai su žmonija, kaip daila sceniška. Be žmonių negali buti sceniško veikalo, be kritikos tas veikalas negali išsitbulinti. O tai čia ir yra svarbus klausimas!

Išlavintos tautos eina į teatrą kaip į kokią tautišką mokyklą, dvasiškam išsilavinimui proto ir linksmam praleidimui laiko. Kaslink musų lietuviškos publikos, tai į teatrą sueina visokios luomos, apšviestunai-intelligentai, visokių skyrių darbininkai, tarnai ir tarnaitės. Čia jau lošikui papjūtis, nes pas žiurėtojus visokios nuomonės. Pirmose kedėse ant lošikų žiuri su atida, tolesnėse-gi triukšmas, šnekučiavimas, jieškojimas, vietų, juokajimas ir tt. Pasibaigus veikalui kaip tik pradės pirmuose kedėse ploti, tai jau visi nuo širdies ploja, o kaip kada paskutiniai ir sušvilpė. Musų darbininkai lietuviai kruvoje tai jie mandrus ypač nujuokti nušiditi, bet jeigu pradėsi klausinėti povienam, tai pasirodo, kad visai ne supranta kritikos. Lošikai, nežiurėkite kad jums girtų, arba garsiai paplotų, bet žiurėkite kad jums nurodytų klaidas ir kas stokuoja scenai! Atsiduokite tam darbui su pasišventimu stengdamisi atlikti rolas kuopapraščiausiai, kad visiems butų suprantama! Tuomet lietuviškas teatras turės savo vertę, kuomet jis bus tautiškesnis. Musų publika nesupranta todėl, kad mes neturime tautiškų veikalų, o kuriuos ir turime, tai beveik visi versti iš svetimų kalbų, pertai ir pakraipa tų veikalų vienoki; čia viskas sykiu juokai, ašaros, tragizmas ir viskas. Gal atsiras toksai dramaturgas, kuris

pataikins į širdis savo tautiečių ir pastatys scenišką dailą ant augštesnės papėdės. Nors ir prie tokių aplinkybių lietuviškas teatras kasdien eina augštyn ir augštyn, reikalauja jo žmonės su išsiilgimu, dėlto kad tai yra vieta praleidimui maloniausių valandų. Nieks teip nepamokins gyventi, mąstyti ir neįkvėps tokių dvasiškų jausmų kaip scena. Aktoris-gi kaip tikras sunus savo tautos stovi ant sargybos, kad palaikyti prakilnesnę tarmę ir pabudžius su visomis estetiškomis (gražiomis) formomis.

Vargdienėlis.

Rygoje 28 dienoje sausio šių metų buvo lietuviškas teatras Latvių draugystės salioje. Buvo sisirinkusio svieto daug, netikėtai daug. Parduota bilietų 1211; dar kelis šimtus buvo galima parduoti, bet vietos nebebuvo. Lošta „Pabaigtuvės“. Tas veikalėlis yra verstas: jis parašytas prastai, išverstas teipogi nepagirtinai, bet loštas buvo gerai. Įpatingai labai gražiai uždainavo solo p. Pundzevyčė ir pana Rudaičia; pirmasis „Vilija“, pana R. „Ko liudi, putinėli.“ Visa publika buvo labai užganėdinta. Po teatro buvo giedojimai, po tam šokiai. Lietuvių draugystei gryo pelno paliko apie 7 šimtus r.

Pakurliandėje išpultų kunigams atkreipti atidą ant lietuvių, nės jie ten perdaug virsta į latvius. Čieli sodžiai, kur seniaus grynai lietuviai gyvena, dabar šneka tik latviškai ir jaunuomenė lietuviškai mažai besupranta. Brunavos parapija, seniaus tik su latviais pamaišyta, šendien grynai latviška. Po Sosto ir Radviliškio parapiją latviai daro nemažą propagandą. Kunigas Olseika atkreipė atidą ant to ir lietuvių latvėjimui kelį užkirto. Dabar kunig. Eidrigėvyčė teipogi neproteguoja perdaug latviškos kalbos ir neįleidžia jos į bažnyčią, nors pats latviškai išmoko, nės reikia jam keletą savųjų latviškai spaviedoti ir susitikti su Schenbergo grynais latviais, bet visgi lietuviai degina aukas ant latvių aukuro. Teip maišytų porų vaikai kalba latviškai. Priežastis žinoma aiški. Latviai kulturiškai augščiau stovi ir turi liuosą spaudą, o lietuviams tai truksta: reikėtų pasirupinti praplatinti tenai lietuviškus raštus, tik neįsileidžiant su kalvinais. Sosto

klebonas teipogi neskriaudžia lietuvių, bet jis atrado parapiją išdykusią. Čia lietuviai gali pasigirti tiktai su girtuoklyste ir peštynėmis. Yra ir protingų žmonių, bet mažai, o kalvinai su savo vadais: Puodžiunu, Misiunu ir kitais Liagailių didžgerkliais visur pinkles taiso, pakol patį įkiš koją į kokią kilpą... Ačiu bambizų agitacijai, Liagailių sodžiuje yra mokykla, kurią užlaiko savo namuose papeiktinas už tai Korsakas. Ant kiek čia lietuviai kvaišos, kožnas supras iš tokio dalyko: Sosto sodžiuje yra kryžius, ant kurio stovi dvi gudiški raidi. H. B. t. y. Petras Vaiginas. Ir niekur gal Lietuvoje nerasi teip apleistos ukės, kaip čia. Labai linkėtina, kad lietuviai sostiečiai kalbos neskolintų nuo latvių, nes lietuviška kalba gražesnė.

Nepagirtinas nei Schenbergas, kurs budamas ant rubežiaus Kurliandijos, glaudžia po savo latviškų sparnų lietuvišką Pakurliandę. Jug galima būtų pasirupinti, kad lietuvių vaikai mokykloje nors trumpąjį katekizmą išmoktų saviškai. Ir Kurliandijoje nereikia perdaug atsiduoti vienai tautai: reikia teisybę užlaikyti.

Daina.

Ak, mylimiausia tu mano Lietuva!
 Senoj gadynėj, kaip ji garsi buvo!
 Bet nelaimingas atsirado laikas,
 Kuomet užpuolė kryžiuokų*) tetvaikas,
 Norint Lietuva su jais kėlė karę,
 Vienok kryžiokams nieko nepadarė.
 Per kelis metus Lietuva naikinta,
 Stojos suvisu ana paniekinta.
 Dar to negana: teip su ją ats'tiko,
 Juog padalyta tarp kitų atliko.
 Ak, diena liudni, diena suraudinta,
 Kurioj Lietuva tapo paniekinta!

*) *kryžiokas* lietuviškai juo pritiktų sakyti *kryžiotis*; *kalavinkas* būtų geriaus *kalavijotis*. Sulyg žod. *qsotis* (Suvalk.) Red.

Bet šendien labiaus liudnin mūsų širdį,
 Kada lietuvi neteip kalbant girdi.
 Daugel lietuvių gal šendieną rasti,
 Kurie prigimtą kalbą nor pamesti,
 Todėl kas tikru dėl Lietuvos yra
 Ir tvirtą turi širdij meilę vyro,
 Tai reikia vienybę tarp savęs turėti
 O kuris skiriam, tam teipo kalbėti:
 Ar ne Lietuvoj esi gimęs — augęs?
 Ar ne lietuvišką duoną esi valgęs.
 Jug lietuviškai nuo lopšio kalbėjai,
 Argi negėda, kad išsižadėjai?
 Dieve mieliausis, gelbėk tą Lietuvą!
 Mūsų tėvynė tegul nepražūva!
 Duok mums lietuviams tėvynėj gyventi
 Ir niekintojų neužsigėdinti.

Kun. Silv. Gimžauckas.

Tą dainą girdėjau nuo žmonių Boguslaviškių parapijoje. Nežinau, kaip kam, bet ji man labai patiko. Ji aiškiai reiškia jausmus lietuviu-vilniečio, tankiai girdžiančio, kaip jo broliai - pilkasermėgiai nemaloningai laužo savo liežuvį su lenkiška arba baltrusiška kalba. Norėdamas dasižinoti apie jos autorių, žmonių paklausiau, tie atsakė: O, jau 8 metai, tą dainą giedam, o nuo mūsų jinai ir po visą apygardą prasiplatino. Išmokė jos a. a. kun. Silvestras Gimžauckas, mūsų klebonas. Neturėdamas platesnių žinių apie gyvenimą ir veikalus kun. Silv. Gimžaucko, čia jo biografijos nerašysiu. Tik norėčiau patėmyti, kad savo puikioms pagal turinio dainomis a. a. kun. Gimžauckas užsipelnė nors mažą vietelę mūsų rašliavoj. Jis teipogi išvertė Vapplerio Bažnyčios vistoriją. Kilimui lietuviu-vilniečių jis pirmutinį daigą uždaigė. Mirė a. a. kun. Silvestras 1897 m, bet dvasia jo plačiai po visą Vilniaus vyskupiją pasklido, kad neikokios lenkomanų įrankės sustabdyti negalėjo ir negalės. Taigi apie tą mūsų vadovą neivienas laikraštis platesnės žinios nepadavė!*)

*) Kun. Silvestro Gimžaucko potretas patalpintas kun. Miluko lietuviškam albume. Red.

Tę linkui platesnę biografiją paduosiu. Primenu dar, juog Boguslaviškėje paliko daug parašų eilėmis ant geležinių arba medinių lentų prie bažnyčios, ant šventoriaus, prie šulinies, labai sąmajingai mokinančių žmones, kas nepritinka daryti. Butų tad gerai, kad kas ir tuos jo parašus išrašęs, visiems parodytų.

Iš kur Lietuvoje atsirado lenkiškoji kalba. Mano kaimynas, pas mumis ateidamas, daug pasakų pasakė. o iš tų pasakų viena labai man patiko;

„Viens gaspadorius“ — pasakojo mano kaimynas, — „parsivežė iš Lenkijos ožį labai gerai mokantį lenkiškai, ir išleido prie bandos į ganyklą.

Aš einu vieną kartą per bandą ir girdžiu už krumų bekalbant: viens balso sako „*nic, nic, nic*“, o antras — *nedaturėsiu, nedaturėsiu.*

Aš buvau da negirdėjęs lenkiškos kalbos, nes pas mums Lietuvoj po sodžius nieks nekalba lenkiškai, sakau: eisiu arčiau pasiklausyti; prieinu, žiuriu: ožys su ožka. Ožys vis lenkiškai „*nic, nic, nic!*“ — ožka lietuviškai: „*nedaturėsiu!*“ Nusispoviau ir nuėjau kur mano buvo einama.

Į kelintą dieną nuėjau pas tą gaspadorių ir pasakiau, juog girdėjau ožį lenkiškai kalbant ir ožką mokant. Gaspadorius supyko ant ožio ir padavė jį į miestą: pas mus sakė: nuo amžių buvo lietuviška kalba, o jis čia mokys lenkiškai!

Dabar ožys mieste budamas mokė žmones lenkiškai, o kaip vieną miestelį išmokė, jį pardavė į kitą, teip perėjo visus Lietuvos miestelius, kol visus neišmokė.

Dabar nekurie lenkai prisimindami ta ožį savo mokin-toją — dievaitį dėvi su barzda kaip ožiai.“ —

Teip užbaigė pasaką mano kaimynas ir aš neiškenčiau apie tai neparašęs.

Laukinis.

Nėra meilės, vienybės. Bjauri netvarka pas mums Lietuvoje ukininkų su samdininkais nesutikimas.

Kiek daug rupinas mūsų kunigai Lietuvos mylėtojai, mūsų lietuviai, (užtai didžios garbės verti, juog rupinas sutaikinti savo parapijonis,) nuo širdies iš visų išgalių kvėpti savo brolius meile artimo. Šiaulių kun. Butenas,

ką nedare visą pavasarį per pamokslus! Sakė apie tėvus, apie vaikus ir kaip juos auginti, mokinti, sakė labai nuoširdžiai apie samdininkus kaip pildyti savo pridermes. Apie ukininkus pasakojo su prilyginimais, su visokiais privedžiojimais, kaip jie skriaudžia darbininkus, tarnaites, o įpatingai piemenėlius, kaip neapžiuri darbininkų ligoj esant, apleidž gyviais, neleidžia į bažnyčią ir taip toliaus. Vienog tokių privedžiojimų, tokie parodymų tiesos ir kitiems reikia pažinti savo klaidas ir susitaikinti. Bet kas įkvėps mūsų žmoniems meilės jausmus, juog jiems geriau gyventi rustybėj, nesutikimuose, nėraip meilėje, vienybėje.

Kurčios ausis buvo ir samdininkų ir gaspadorių kaip jiems sakė jų priedermes, tikt labai girdėjo samdininkai apie gaspadorių priedermes, gaspadoriai apie samdininkų, tur abeji gerą atsakymą: „negirdėjai kaip sakė tau kunigas?“

Dar per atvelykį kun. Butenas daug pasakė apie tėvus, apie gaspadorius, juog nemoka, neužlaiko šeimynos, neleidžia į bažnyčią ant katekizmo, apleidžia kuną ir dvasią; už tai ir jums bloga šeimyna, juog jūs patį negeri; išmokykit gerai savo vaikus, o tie užaugę vėl mokis savo vaikus ir taip bus geresnė ateitis.

Garbė toms ypatoms, kurie prisideda koku nors budu prie sutakinimo žmonijos.

J. Laukinis.

Panystė.

Panystė skaistoji! kur tu pasidėjai,
Nors tave šventieji gerbė ir mylėjo?
Už auksą, sidabrą turėjo brangesniai,
Už stoną moterių stovėjai augštesniai.

Panystė skaistoji — dalis avinyčios,
Ją Kristus aprinko dėl savo bažnyčios:
Tą išaukštintą ir pagirtą stoną
Dėl visokių kilčių, vargdienių ir ponų.

Panystės skaistumą negalim matyti
Kol n'esam danguj prieš Dievą statyti.
Tada tik išvysme spinduolių grožybę,
Kada busme imti ant dangaus augštybės.

Džiaugsis ir aniuolai, pamatę gražumą,
 Stebėsis iš skaistaus tos cnatos puikumo.
 Panystė iškalta bus danguj augštesniai,
 O kas ją užlaiko, tas žibės skaistesniai.

Panystė prie Kristaus danguj sėdėdama,
 Amžinos saldybės giesmes giedodama;
 Žvaigždėta karuna bus karunavota,
 Dangiškomis grožybėms pridengta, apklota.

Nėjoks turtingumas, ką prieš save matom,
 Negal buti lygus panystės čystatai.
 Ir mano liežuvis negal tą ištartį,
 Kokio užmokesnio ta panystė verta.

Oi neišsakytai garbinga panystė,
 Lyginais gražumu dangaus karalystei.
 Dėl kiekvieno vargšiaus, ar žmogaus turtingo,
 Kas tik tau užlaiko — visi išganingi.

Kaipo pavasaryj, kvepianti žiedai,
 Laukus ir darželius kad puikiai aprėdo,
 Teipo ir panystė grožin' veidą, kuną,
 O po smerčio — taiso danguje karuną.

Mieli mano broliai, norėčiau patarti,
 Kad to užmokesnio butumėm męs verti,
 Panystės karuna but'mėm karunavoti,
 Dangaus karalystės butumėm dastoti.

Tegul mūsų broliai žengtų doru keliu,
 Kad gražiai nešioti rutų vainikėlį,
 Kad šventa panysti, kuri dabar žuva
 Apšviestų, pagirtų mameles Lietuvos.

A. Berštalis.

Prekystės ir panašūs dalykai.

Žodis apie krautvių draugystes ir amatus.

Kaip Tėvynės Sargas rašė, keliose vietose uždėjo draugystas savo krikščioniškas krautuves, o daugel vietose rupinasi apie tai. Pasakysiu čia keletą patėmijų apie draugysčių krautuves. Kas nesupranta, kaip svarbus daigtas, kad mūsų krašte visoki prekystė ir amatninkystė būtų mūsų pačių rankose! Gerai, kad paskutiniame laike lietuviai dedas į draugystes kromams uždėti, bet dar būtų geriau, kad ir tos draugystės tarp savęs užlaikytų šiokią-tokią vienybę: kad viena kitą šelptų roda, patyrimu, pardavėjų atradimu ir tt. kad susitarusios tavorus pirktų ir trauktų į savo kraštą iš pirmos rankos - iš didelių krautvių miestuose, fabriku ir tt, tik be žydų tarpininkystės ir ne nuo žydų. Butų gerai, kad lietuviai, kurie svetur vartavodamis, pragudo ir išmano, kaip gerai vesti prekystę, grįžtų į savo kraštą ir čia padėtų broliams nuo žydų apsiginti; reikia, kad savo krašte gyvenantieji lietuviai nežiopsotų, kad patį pradėtų apie save rupintis ir pradžia jau padarę, kad kviestų tautiečius iš svetur, kaip tai daro tauragiškiai, reikia, kad lietuvis tik nuo saviškio - lietuvio tepirktų . . .

Bet apie vieną prekystę mums reikia rupintis, — atminkime ir apie amatus, kad jų neužgrobtų žydai. Dabar mūsų geresniejie kriaučiai, šiaučiai, kalviai ir tt. miestelinosedaugiausiai — vokiečiai; žydai ikišiol nelabai prie amatų skverbės, kadangi visą prekystę savo rankose turėjo, — užteko jiems, kad nuo žmonių ištraukti kruvinu prakaitu uždirbtą skatiką, bepardavinėdami degtinę, tabaką, puspuves silkes ir t. t., bet jau mums pradėjus prekiauti, nors per draugystiškas krautuves, matys, kad viena prekystė jų dykaduonių (žydų) neišmaitins, tad puls prie amatų, ir čia teippat, ir labiau dar mus apgaudinės. Žydams, gerąsias ir lengviasias vietas užėmus sunkiaus bus mums su jais konkurenciją varyti, nes žydai gudresni ir paslankesni, kada reikia žmogų prigauti, moka ir labai lipšniais buti — žydo liežuvis tarsi į medų pavirsta, teip

saldžiai šneka ir giria jaunus berniukus, ypač merginas, kad tik nuo jų graši išgauti.

Reikia tad mums amatais užsiimti, gerų amatų išsimokinti: kalvystės, šiaučystės, kriaučystės, odininkystės (garborystės) ir t.t. Tėvai, turintys gabesnį ir spruklesnį sunų, tegu leistų ji mokintis amatų į Kauną, Varšuvą, Vilnių ir tt. Tiesa, sunku musiškiems svetur mokintis, svetimos kalbos nežinant, bet amatninkui tos kalbos tiek ir tereikia, besimokindamas amato pramoks ir kalbos. Reikia tiek tokius mokintinius pasaugoti nuo išsitautinimo, įkalbėti jiems, kad jie savo lietuviško paėjimo neišsižadėtų. Tokie mokinti amatninkai būtų naudingiausi mūsų kraštui, pagrižę ir kitus galėtų mokinti. Ir patįs būtų laimingi, nereikėtų po Rusijos miestus, Prusus, Ameriką daužytis, duonos kėsnio jieškodami, o ir nei sveikatos, nei tikėjimo ir doros neprarastų.

Mūsų miesteliuose ligšiol nėra fotografų. Veizėkime, kad žydai ir tas vietas neužimtų; jug ir mažame miestelyj užtektų darbo fotografui, kaimiečiai jug mėgsta fotografuotis, tai vis jau geriaus būtų pas saviškį. Kas netikis iš vieno fotograavimo duoną užsidirbti, tegu tad vienkart užsima ir kriaučyste, dailidyste ir tt., jug vienas gali ir du amatu mokėti. Dabar begalo įėjo į paprotį pačtinės kortelės su visokiais vaizdeliais, tai būtų gerai, kad lietuviai — fotografai dirbtų tas korteles, vaizdelius ir tt. iš lietuvių gyvenimo ir krašto (bažnyčias, kryžius, kalnus). Butų geriaus savo skatiką saviškiui duoti, kraštas pertai turtėtų.

Kuriems rupi Lietuvos gerovė ir atgijimas, kurie tėvynę sakos mylį, kunigai, daktarai, ponai, visokie apšviestunai tegu patįs, kiek galėdami, prisideda prie pakėlimo Lietuvoj prekystės ir amatninkystės, o be to veltui save tautiečiais ir patrijotais vadintų. *Aluskis.*

Apie išsiskirstymą į vienkiemius. Po Lietuvą ukininkai labai pradėjo tartis ir šnekėti apie išsidalinimą į vienkiemius arba kitaip sakant, apie išsiskirstymą į kolonijas. Nekurie ir kunigai iš sakyklos pradėjo garsinti reikalingumą išsiskirstymo į vienkiemius. Bet daugumas ukininkų

dejuoja, kaip reikės persikelti triobas, kad ant to dalyko kašto reikia nemažai. Kaip jie patįs, ukininkai, šneka, jeigu jau trejus metus ne pradėsią skirstytis, tai valdžia leisianti skarbomis kamarninkus, kurie aprokuosią ir išmieuosią pagal atsiųstųjų pasidabojimo.

Išsiskirstymas į vienkiemius, lietuviams yra labai reikalingas, nes, kaip jau yra pritirta, pagal Pakuršę, kur randasi sodžiai ir vienkiemiai, kad tropijas išduoti ant arendos. Už tokią pat platybę, arba daugumą žemės, apie 30 desetinų, vienkiemiu, ant metų duoda šimtą rublių brangiaus arendos. Apie Jurbarką ir Eržvilką, kurie jau išsidalinę į vienkiemius, skiria ant daugiaus laukų ir sėja dovilus, per tai gali daugiaus ir geresnius gyvuolius užlaikyti, iš kurių didesnę gauna naudą, vien tik iš gyvuolių, nes prie vienkiemio ne taip kaip prie sodžių, kur riogso, veltai, dideli plotai derlingos žemės ant ganyklos, kuri labai mažą naudą išduoda. Vienkiemis gali kožną sklypelį sau ant naudos išrokuoti.

Norintiems skirstytis į vienkiemius, rodijame šią knygėlę nusipirkti, kurioje rašyta gera roda, kaip išsiskirstyti į vienkiemius ir kaip kaštus ant to įgyti. Tos knygelės antrašas toks: „Knyga paaukauta atminimui sukakusių devynioliktojo amžiaus“ (1900).

Nuo kurių kalendorius pirsite, nuo tų galite ir tą knygėlę gauti.

B. E.

Šiauliai. Rupjučio 26 dienoje susitvėre draugystė, kurios tikslas pagerinti auklėjimą vaisių soduose ir daržuose Šaulių apskrityje, — o plačiau — jei darbas vyks. Sąnariai įmoka užsirašydami po 5 rublius — ir kas met po 3 rublius. Rėdas susideda iš 8 ypatų; pirmsėdis p. Pavlavičė iš Pavidvičio Viekšua). Ant pirmojo visų sąnarių (visotino) susirinkimo 27 dienoje likonutarta: nuo naujų metų nusamdyti gerą daržininką, kurs lankydamas sąnarius parodys, kaip reikia daržus užlaikyti. Jis turės prie savęs reikalingus — naujausius įrankius daržų ir sodnų darbams ir parodys kaip juos vartoti. Nuo dienos tam daržininkui reikės mokėti po 2 rublius, duoti valgi ir nuvežti iki tai vietai, kur jis bus iš eilės reikalaujamas. Toliaus liko nutarta uždėti mokyklą daržininkystės dalykų.

Pinigišką pasalpą gal suteiks ministerija, kuriai nusiųstas prašymas per užtarimą rėdo Imperatarskavo Rossujskago Obsmes-twa Kledowodstwe. — Šaulių draugystė ir yra skyrus tos garsios daržininkų draugystės. — X.

Radviliškis. Ukė labai žemai stovi, — trilaukinė, javai nebrangūs, prie gelžkelio seniaus daugis uždarbį gaudavo, bet šįmet ne. Užtat prekystė čia žymiai šokterėjo. Pačiame miestelyj 14 katalikiškų krautuvių, o vieną didesnę uždėjo Petras Olechna, kurs nemažą rupestį užduoda žydams, ir teip jau baigiantiems susti. Jisai vagonais traukia tavorą dėl 11 aplinkinių miestelių. Žydai su juo negali konkuruoti, nori tai papirkti jį tai su piktumu nuo prekystės nubauginti, bet veltui. Olechna visieina turtingyn. Gailu, kad lietuviai ir čia nevisi supranta, juog katalikui reikėtų nuo katalikų tepirkti.

Kraučiai (siuvėjai) baudžiasi drabužių ir audimų, gelumbių ir tt. krautuve uždėti. Reikia, kad dar lietuviai grudus ir linus imtų į savo rankas prekioti, tai ir suvis būtų gerai. A.

Redakeijai prisiųstos knygos.

1. Varpas, Nr. 6—7 ir 8.
2. Naujienos, Nr. 7—10.
3. Ukininkas, Nr. 8.
4. Smertis.*) Daktaro pasakojimas.
5. *Dr. S. A. Knopf, Džiova ir kova su ja.* Populiariskas konkursinis darbas. Sutaisė Dr. A. V. Tilžėje 1903, pr. 30 kap.
6. **Ukininko Kalendorius 1904 m.** Gaunama pas M. Saunų, Tilsit, Fabrikstr. 27. Iš turinio: Prekymečiai Kauno, Suvalkų, Vilniaus gub. ir Prūsų Lietuvoje. Kas tai yra Kalendorius? Kas išleido pirmutinį lietuvišką Kalendorių? Lietuvos dainos. Negerkime degtinės! Be duonos nėra meilės. Prekystė ir pramonės. Apie paleidimą nuo kariu-

*) Tos knygpalaikės negaliu rekomenduoti neivienam geram katalikui. Hinzmann.

menės. Apie žasių penėjimą. Gyvulių gydymas. Pintinių dirbamosios mokyklos. Joniškio žemdirbystės mokykla. Kur pasidėti surinktus pinigų. Kada reikia Suvalkų gub. ukininkams mokesčiai į kasą mokėti. — Vikrus Jonas. Karčios ašaros.

7. Tikrasis Lietuvos ukininkų Kalendorius m. 1904

Gaunama pas J. Schoenkę, Tilsit, Goldschmiedestrasse 8. Iš turinio: Prekymečiai Kauno, Vilniaus, Suvalkų gub. ir Prūsų Lietuvoje. A. a. Leonas XIII. Pius X. Apie tėvynę. Motynomsl Apie vaikų auginimą. Naudingos patarmės sveikatai. Apie išėivystę. Apie nelaimingas pasekmes girtybės ir vartojimo degtinėse. Kaip sunaudoti smiltynus? Pasakėlės ir tt.

Apgarsinimas.

Dirva-Žinynas galima gauti Amerikoje pas išleistoją *Rev. A. Milukas, Shenandoah, Pa, U. S. of A.*; Tilžėje pas p. *Schoenkę Goldschmiedestrasse 8*; pas *kn. Hinzmanna, prabaščių Bilderweitschen* (Bilviečiuose) bei *Eydtkuhnen, teipogi per tarpininkystę knygnešių Lietuvoje* ir nekurių Sargo sądarbininkų. „*Dirvos-Žinyno*“ Redakcija gali savo laikraštį prašantiems prisiųsti į kiekvieną parubežinę pačtą. Tame dalyke reikia kreiptis tiesiai prie kn. Miluko.

‘Hinzmann.

Atsakymai.

Lietuvėliui. Labai sunku yra skaityti tamstos raštą.

M. Mil, *Essoje.* Netiko patalpinti į T. S.

Akmenukui. Meldžiu prisiųsti.

J. Galukui. Laušiu tamstos likusių eilių (*D. Jęft.*).

Sandarbininkams. Korespondencijas meldžiami vis rašyti ant vienos popieriaus pusės ir kuo aiškiausiai.

Atsakaš Redaktorius **J. Lapinas**, Tilžėje.

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, **Bilderweitschen** bei **Eydtkuhnen Ostpr.**

Spauzdinta pas **J. Schoenke**, Tilžėje.

Paveikslėliai iš Sodos.

Parašė
Telutė Ona.

I.

Jonas Voras ir Antanas Muselys.

Ukininkui Antanui Museliui iš Balandžių sodos atsitiko didžia nelaimė: atvažiuo valščiaus staršina su raštininku ir aprašė jo gyvenimą, buk už dviejų metų nemokėtus į išdą mokeščius. Kur jis nabags dabar dings? kur ir pagalbos melsti? Atsiminė, kad jo kaimynas Jonas Voras visiems pinigų skolija. Antanas Muselys viską pametęs ir į kišenę degtinės butelį įsikišęs, bėgo prie Voro, puolė jam špo kojų ir meldė, kad aną iš nelaimės išgelbėtų.

— Susimylėk, Jonai, aimanojo Muselys nubėgęs prie Voro ir degtinės butelį ant stalo pastatęs, susimylėk, Jonuti, kur aš dabar eisiu, kur dingsiu, ištaksavos mano gyvenimą... pati, vaikai... paskolink man tą šimtinę... ant trumpo laiko... atiduosiu kaip Dievas danguje...

— Eik tu nuo manęs laukan! viso svieto driskių aš nepašėlsiu! gynėsi Voras nuo Muselio.

— Susimylėk, Jonai...

— Sakau tau Antonai, eik laukan!

— Susimylėk Jonuti...

— Nieko nebus iš to, Antonel, juk tu esi nusibaigėlis, iš kur tu skolą užmokėsi?

— Ak, pavasarį parduosiu arklį ir karvę, vasarą dobilų lauką, rudenį jautį ir žąsų vežimą, ir tą šimtinę sutaisysiu!

— Nemeluok! žinau tavo turtą, tu esi nusibaigėlis.

— Susimylėk, Jonai, vis aimanojo Muselys.

— Teip! susimylėk ant jų! tarė Voras ramiau, ar tu misliji, kad prie manęs yra bankas arba pinigų maišas padėtas! Susimylėjau ne ant vieno nelaimėje esančio ir pagelbėjau bet ką ant to pasakysi? Geras buvau, kada pinigus skolinėjau, bet neprieteliu palikau, kada skolininkui reikėjo užmokėti skolas. Teip jau ant svieto yra visados! už padarytą gerą, visados tau blogu užmokės!

— Saugok mane, Viešpatie, nuo to! prižadu skolą užmokėti . . .

Vorui išgėrus keletą degtinės stiklelių, jo širdelė suminkštėjo ant artimo nelaimių ir jis pradėjo šnekėti daug lengviau ir ramiau, o kada baigė degtinę gerti, tai jau visai susiminkštinęs — paklausė dar Muselio:

— Ir ištiesų tu misliji skolą užmokėti?

— Ak! kaip Dievas danguje, užtikrinę Muselys keldams akis į dangų ir su kumste sau į krutine mušdams.

— Na, tą šimtinę tau paskolinsiu, tarė Voras padarydams veidą geradėjo ir šelpėjo visų pavargusių, bet mokėsi man „krikščioniškas“ palukas t. y. už tą šimtinę mokėsi man palukų ant metų 15 rublių pinigais, rudenį atveši dobilų arba šieno vežimą, vasarą atleisi man berną šienui pjauti, pavasarį atvažiuosi į talką mėšlų vežti, na, o žiemą? ak, žiemą dar atvažiuosi vėl į talką malkos vežti . . .

— Ir miestelyje susitikus visados degtinės buteliuką pastatysiu! norėjo pridurti Antanas, bet atsidusėjęs tarė: „tegul buna ir teip! niekados neužmiršiu savo geradėjo!“

— Tatai — matai, Antanel, kalbėjo Voras į Muselį tarsi sąjausdams ano nelaimėi, aš jau nevieną vargšą išgelbėjau iš nelaimės, nevienam varguoliui nušluoščiau ašaras nuo skruostų, o ką už tą nuo žmonių apturėjau? vien paniekinimus, išjuokimus, Voras šioks, Voras toks, Voras brangias palukas ima, Voras neteisingas ir tt. Ak, jūs mulkia! kad nenorite nuo manęs pinigų, neskolinkite, aš

nėvienam su savo pinigais neužsimetu! o kad paskolinote, užmokėsite skolą ir palukas . . .

— Tikrą tiesą, Jonai, kalbi, su nusizeminimu tarė Antanas Muselys, bet savo širdyje pamislijo: „kraugeriu buvai ir kraugeriu paliksi!“

— Oi, kad svietelis žinotų mano gerus darbus, neva-dintų manęs sukčiu, siurbele, kraugeriu! gyrėsi Voras prieš Muselį degtinę gerdams.

— Visi vadintų tave, Jonai, geradėju, pridurė šypsodams Muselys ir savyje pamislijo: „tikrą tiesą tu pats apie save iškalbėjai!“

Užbaigus degtinę gerti Voras išėjo iš triobos laukan ir iš svirno atnešė tuščią vekselį, ant kurio parašė, kad Antanas Muselys nuo jo paskolijo 200 rublių ir prižada tuos pinigus atiduoti ant kiekvieno pareikalavimo. Muselys ant vekselio pasirašė ir apturėjęs nuo Voro tikt 100 rub-lių, išėjo džiaugdamas namon.

II.

Jonas Voras ir Petras Svirplys.

— Sakau tau, Petrai, ducdu paskutinę prekę: 200 rublių! nenori? keliauk nuo manęs sveikas!

— Pasigailėk, Jonai, duok 300 rublių ir gyvenk!

— Nei skatiko daugiau!

— Pasigailėk, Jonai, manęs vargšo, mano pačios, mano vaikų . . .

— Sakiau tau: daugiau nei skatiko negausi! Sudiev! Petras Svirplys norėjo išnumuoti savo ukę (gyvenimą) (apie 20 dešimtinių) Jonui Vorui ant trijų metų ir pats žadėjo važiuoti į Ameriką. — Svirplys už tą prašė 300 rublių, o Voras jam siulijo 200 rublių ir pradėjo dar tokią sąkalbą, kad jis iš Svirplio ukės išveš per tris metus šieną, šiaudus ir visus javus laukan.

— Pasigailėk, Jonai, juog tu už vieną — metą iš mano gyvenimo 300 rublių išimsi, vis meldė Svirplys Voro.

— O kas tau pačiam neleidžia išimti iš savo gyvenimo 300 rublių? gyvenk ir pinigus krauk! juokėsi Voras iš

savo kaimyno — Žinai pats Jonai, teisinosi Svirplys, ukę apturėjau nuo savo nabašninko — tėvelio praskolintą, reikėjo užmokėti skolas, metai — blogi, vaikų turiu daug, visiems iš tos vienos ukės reikia išmisti, apsidaryti . . .

Jiems besišnekant įėjo į triobą senis Muselys, kurį Voras tuojaus ant kėdės pasodino ir pradėjo teirautis apie įvairias „naujienas.“ Voras su visais savo kaimynais šnekėjo visados grubijoniškai, dėlto kad jis visus savo kaimynus laikė už tamsunus, girtuoklius, tinginius ir n'išmanėlius, bet senį Muselį jis visados guodojo, rasiť ne dėlto, kad jo sunus jam buvo kaltas šimtą rublių, bet dėlto — kad jis Muselyje matė kokias tai senobines paslėptas dorybes. Kada tai Voras Museliui pranešė, kad Svirplys nori į Ameriką važiuoti ir jis nuo Svirplio nori ukę nurandavoti, tai Muselys iš nusistebėjimo rankas sudaužęs ir galvą palingavęs sušuko:

— Oje! oje! aš sakau ir tvirtai tikiu, kad neužilgam bus „Dievo sudas.“ Dabar jau tiek ir kalbos kaip tikt apie Ameriką: seni, jauni, vyrai, moterįs, vaikinai, mergelės, ba, ir piemenįs kalba, sapnuoja ir visi yra pasirižę į Ameriką važiuoti . . .

— O ką reikia daryti, tėvukai, atsiliepė Svirplys, kad mūsų krašte nėra uždarbių, pats žinai, kad ukininkavimas ant žemės nebeapsimoka, dėlto kad žemės išdirbimas yra brangus o jos vaisiai pigūs arba kiti norėtų ir ant žemės dirbti, bet jos neturi arba jeigut turi, tai labai maž ir iš to žemės sklypelio negali išmisti, o negalėdams išmisti ant savo žemelės, yra priverstas svetur duonos jieškotų.

— Naje! o senovėje, ar buvo girdėti Amerika?

Nei vardo Amerikos nieks negirdėjo, o dėlto nėvienas badu nepadvėsė: visi buvo ir privalgę ir apsidarę, ba ir pinigų turėjo, o dabar kaip Amerika atsirado, visi tuojaus pradėjo šnekėti apie badą, kad ukininkas turėdams 20 dešimtinių (30 margų) žemės nėra kaip negali išmisti, kad bernas imdams algos ant metų 50 rublių visados yra įsikolijęs žydams už poperosus arba alininkui už alų ir dėlto tai jie turi buk į Ameriką važiuoti . . .

— Bet ar tamista tikėsi, ar ne, įsikišo vėl Svirplys, visi, kurie Amerikoje buvo, man sakė, kad tenai per metus

galima puikiai išmisti ir dar 500 rublių kiekvienas sveikas ir stiprus vyrs gali pasidėti teip sakant ant juodos valandos, o žiurėk, kame tamista mūsų krašte tiek pinigų uždirbsi?

— Naje! ir daug lietuvių — amerikiečių kasmetą po 500 rublių pasideda? kalbėjo ironiškai senis Muselys. Aš Amerikoje nebuvau ir nežinau, rasit tenai lietuviai ir pasideda po 500 rublių kas metą, bet kiek galiu spręsti iš čionykščių lietuvių, sugrižusių iš Amerikos, o tokių jau nemaž mačiau ir pažinau, tai dar lygšiol negirdėjau, kad bent vienas iš jų būtų netikt dvarą, bet ir paprastą grįtelę arba žemės sklypą už amerikoniškus pinigus nusipirkęs. Visi mūsų „amerikonai“ tikt moka girtis, kad jie iš Amerikos buk parsinešę tiek ten šimtų ar tukstančių rublių, o kad reikia parodyti, tai ir nebėra... Arba jei-gu kurs iš jų ir būtų parsinešęs keleta šimtų rublių, tai paviešia po alinyčias arba po degtinės „monopolį“ koki pusmetį arba metus, mato, kad jo amerikoniški „doleriai“ pradeda nykti arba visai išnyko, susirinkęs savo paskutinius dvylikius traukia atgal į Ameriką... Kas daugiausiai nuo mūsų „amerikonų“ pelno, tai maskolų degtinės monopolis ir alininkai...

Lietuva su amerikoniškais pinigais tiek, rodos, dar ir tepasišelpė...

— O aš sakau, įsikišo Voras, kad lietuvis Amerikoje buvęs ir sugrižęs į tėvynę, yra jau **pagadintas žmogus**. Toks lietuvis yra jau nei ponas, nei darbininkas arba antraip sakant nei šuo, nei katė. Jis Amerikoje budami jau priprato prie miestiško gyvenimo ir prie miestišku darbų ir valgių. Amerikoje aną visi „salioninkai“ bent vadino „ponu“, jis tenai Amerikoje dirbo rasit ir sunkiaus kokioje anglių kasykloje, bet valgė baltą kvietinę duoną, valgė išmuštą iš kokios dvesinos — karves garsingą „befšteką“, o dar ant to alaus ir degtinės užsigerė, o dabar jam Lietuvon parkeliavus, kad bereikia priprasti prie kudu lietuviškų barščių ir prie juodos duonos, tai jam ant to vien pamislijus širdis baidos ir jis pusmetį arba metus čionai pabuvęs grįžta atgal į Ameriką. Tai-gi aš sakau, kad visi mūsų lietuviai — amerikiečiai dėl Lietuvos yra prapuolę. —

Svirplys, išklausęs tos kalbos, vienog tos mislies nepametė, kad jis nuvažiuavęs į Ameriką kasdieną gers alų ir degtinę, valgys baltą duoną ir „befšteką“ ir dar kasmetą pasidės po 500 rublių gryniais pinigais. Jis tikt kuogreičiausiai norėjo nusikratyti savo gyvenimą, kuri Vorui už 200 rublių ant trijų metus išnumuoja, o pats su pačia ir visais vaikais kuogreičiausiai žadėjo sprukti į Ameriką. —

III.

Voro ir Svirplio gyvenimai.

Buvo patsai vasarvidys. Diena buvo šviesi ir saulėta. Ant dangaus nebuvo ne jokio debesio ir rodė ant ilgesnios pagados. Ukininkai vieni jau baigė šienauti, kiti dar nepradėjo. Aš su savo reikalu nuvažiuavau į Balandžių sodžių ir netikėtai užkliuvau pas Antaną Muselį. Mums ant kiemo besišnekant, žiuriu, atvažiuoja apie 10 purmankų su didiliais šieno vežimais. Aš nusistebėjau ir paklausiau Muselio, iš kokio dvaro tą šieną veža.

— O — gi mūsų garbingo pono Voro, ar tamista jo nepažįsti? tarė Muselys tarsi nusistebėdamas iš manęs, kad aš Voro nepažįstu.

Aš apie Vorą buvau girdėjęs, kad jis yra labai turtingas žmogus.

— Žiurėk, tamista, ana ten ant sodos galo yra jo gyvenimas! Muselys rodė man Voro gyvenimą. Teisybė, užmetęs akį ant triobesių, pamačiau, kad tai buvo neprastas ukininko gyvenimas, bet geras dvariukas. Trioba ant augštos pamuravonės su plačiais langais, maliavotomis langinyčiomis ir gontais dengtu stogu ištolo riogsojo ir švietė tarsi rumai. Triobesiai vėl ant augštų pamuravonių su baltomis sienomis ištolo rodė, kad čia gyvena turtingas ir partekęs žmogus.

Aš pažiūrėjau ir galvą palingavau.

— Tamista mūsų geradėjo nepažįsti? paklausė manęs Muselys šypsodams.

— Ne, nepažįstu! atsakiau.

— Prie jo visi ponai pietus valgo ir arbatą geria, tarė Muselys šypsodams.

— Tai, kas?

— Niekas! tegul buna jiems ant sveikatos!

Aš pamislįjau, kad tai yra paprastas neturtingojo prisikabinimas prie turtingojo, dėlto kad ant svieto jau teip yra nuo senų laikų, o rasit koksai „prigimimo įstatymas“, tame yra kaltas, kad neturtingasis turtingojo visados neapkenčia, aną išjuokia ir išdergia.

Valandą patylėjęs, Muselys su pirštu nurodydams ant Voro triobesių į mane atsiliepė:

— Tamista nori žinoti, kas jam tuos triobesius pastatė? Galvą linkterėjau, parodydams, kad iš tiesų apie tą norėčiau žinoti.

— Tuos visus triobesius, kuriuos tamista matai, vis su pirštu rodydams ant Voro, Muselys kalbėjo, jam pastatė skolininkai. Kas jam nėra kaltas? Drąsiai galiu pasakyti, kad puse parapijos jam yra kalta. Pritruko žmogus pavasarį sėklos arba duonos, kur jis eis pagalbos melsti? prie Voro... Reikia ukininkui mokesčiams apmokėti pinigų, kur bėgsi? prie Voro... O ar tamista misliji, kad Voras pinigus skolija, sėklą ir duoną duoda veltui? oi, ne! Nuo šimto rublių palukų ant metų jis ima po 15 arba 20 rublių grynais pinigais, o rudenį „ant pyrago“ jam atvežk visųdidžiausį šieno arba dobilų vežimą, paskui surokuok visas talkas, kurias jam reikia eiti žiemą, vasarą, pavasarį ir rudenį, o dar miestelyje su juom susitkęs, jam vien turi baltakės buteliuką „pundyti“, tas mat „prie pyrago“ prisirokuoja. Tamista neseniai matei, kad pro mus pravažiavo apie 10 šieno vežimų: jie visi yra Voro skolininkai. Jis turi nusinumuojęs apie **dešimtį** gyvenimų ant išvežimo, o šeimynos tesamdo tiktai tiek, kiek ir aš, o žiurėk visi jo darbai yra kuogeriausiai nudirbti. Kas jam nudirba? vis skolininkai...

— Ir kam žmonės nuo ano pinigus skolija? ar negalėtų nuo kito pasiskolinti? įsikišau.

— Žinoma, kiekvienam valia nuo jo skolinti, valia neskolinti, bet žmogus vargo arba nelaimės prispaustas, kur

kreipsis? žydas už jį negeresnis prietelis, šeiš jau žmonių-piniguočių pas mus nėra, bankų, kuriuose būtų galima už pigias palukas pasiskolinti, vėl nėra ir beliko vienas pons Voras su savo pinigų mašna, kurioje sėdžia visi ponai, mušikai ir pagaliaus žydai.

Atlikęs savo reikalą nuo Muselio išvažiavau namon. Važiuodams per sodą galvojau sau, kad ant šio balto svietelio tarp žmonių tikrai lygybės nebuvo ir nebus, kad „vorai“ ir „museliai“ buvo ir bus; tegul tasai — pats Muselys koku nebuk budu įsivarytų į pinigus, pažiūrėtum' kad jis tuojaus persimainytų į Vorą ir pradėtų kitus skriausti.

— Ei, turėk — laikyk arklius! sušukau ant savo vežėjo.

— Ak, tu rėkė mano vežėjas ant bobos, kuri darže stovėjo ir nuo kurios mano arkliai pasibaidė ir kuo tikt manęs į grabę neįvertė.

Aš paliepiu sustabdyti arklius. Boba stovėjo darže persigandusi ir tarsi norėjo šalin bėgti, kad aš prie jos neprisikabinčiau už arklių pabaidymą.

— Palauk, motyn, kas čia gyvena? paklausiau.

— Pirmu gyveno Petras Svirplys, dabar paėmė „ant randos“ Voras, atsakė man silpnu ir mikčiojančiu balsu boba.

— O kur tas Svirplys dingo?

Į Ameriką išvažiavo

Trioba ir kiti triobesiai buvo sulužę, sukrypę ir visame gyvenime buvo didis neparėdymas.

— O dėlko triobas netaisote? paklausiau.

— Kas taisyš? Voras čia negyvena, jis iš to gyvenimo viską laukan išveža, aiškino man bobelė.

Tai mat gyvenimas ant išvežimo išduotas! pamislijau. Teisybė, užkartą į akis durė, kad gyvenime nėra tikro gaspadoriaus, dėlto kad visi triobesiai baigėsi ir diena nuo dienos laukė abelno sugriuvimo kaip ligonis smerčio.

Kaip skendulys jieškodams pagalbos griebiasi už šiaudo, teip nusibankrutijęs ukininkas paskutinę pagalbą mato tãme, kad savo gyvenimą kokiam „vorui“ išduoda ant išvežimo, o pats sulesęs keletą dešimtų rublių bėga į

Ameriką arba į koki miestą sau uždarbių jieškotų. Ar Svirplys iš Amerikos sugrižęs bepataisys savo sugriautą, ir išvežtą gyvenimą, aš to negaliu pasakyti, bet man ant to gyvenimo žiurint labai liudnu pasidarė ir aš kuogreičiausiai tolyn nuvažiauvau. —

IV.

Voras ant savo kaimynų užmetė savo vortinklę.

Lauke buvo pavasaris. Visi džiangėsi, kad pavasaris buvo ankstybas. Kaip tikt sniegas prapuolė ir šaltis iš žemės išėjo, ukininkas, žiurėk ir leidžia savo bandelę į ganyklą, kuri jam vis nieko nekaštuoja. Nelaimė ukininkui, kada yra šalta žiema ir vėlybas pavasaris, dėlto kad gyvuoliai, užėjus žiemos speigams, pašarą ėdžia dvejomis, o pavasarį, kada ukininkui reikia pirkti pašarą, yra tai jo papjutyts. Kiekvienas dabar gali suprasti, dėlko ukininkas visados džiangiasi iš ankstybo pavasario.

Balandžių sodos ukininkai, išaušus pavasariui, vieną kartą susirinko pas Mikodimo Tarakano dėl apsvarstymo ir nusprendimo nekurių abelnų savo sodos reikalų. Ant to susirinkimo atėjo ir Jonas Voras. Visųpirmu buvo nuspręsta, kad į ganyklą, kuri buvo abelna, nevienas neleistų kiaulių, dėlto kad kiaulės išknisa ganyklą ir gyvoliams belieka maž žolės, o jeigut kas norės leisti į ganyklą kiaules, tad į snapą joms turi įsukti vylą (drotį). Tai buvo nuspręsta po bausme trijų rublių. Antra, Balandžių sodos vyrai sutarė užvesti pagerintą arklių veislę, o kad jų kumelės nesusitiktų su paprastais eržilais, kad per vasarą į ganyklą nėvienas neleistų savo jaunų ir nepatentavotų eržilukų. Tas liko nutarta po bausmę penkių rublių. Toliaus, daug buvo kalbėta apie tą, kad tarp jų laukų apšėjime nėra vienybės. Balandžių sodos laukai išėjo rėžiais. Visų gaspadorystė buvo trilaukinė. Senis Muselys priminė kuo tikt neverkdams, kad jo gadynėje visi gaspadoravo taip: kokiame lauke buvo pudymas — visi tą lauką laikė pudymu, kuriame buvo vasarojas, visi sėjo vasaroją, o kuriame buvo rugiai, visi sėjo rugius, o pasigailėk ir atleisk

jų kaltes, Viešpatie, dabar, vis kalbėjo senis Muselys, vienas savo lauke pasėjo rugius, jo kaimynas savo rėžyje tame pačiame lauke pasėjo bulves, trečias savo rėžyje miežius, — ketvirtas — dobilus arba kopustus ir visi viename lauke susimaišė kaip žmonių liežuviai statant Babilionijos bokštą. „Oi, nebėra vienybės, nebėro broliškos meilės, kiekvienas tiktai temato savo naudą, dėlto visi dabar nupliko, pasileido, ištvirko!“ šaukė senis Muselys atsistojęs triobos viduryje, kaip Jeremijošius pranašas matydams miesto Jeruzolimos prapultį.

Užbaigus kalbėti seniui Museliui, Mikodimas Tarakanas, atnešė ir padėjo ant stalo degtinės butelį, vieną stiklelį ir dėl užkandos keletą duonos riekių. Pamačius degtinę, tuojaus visų vyrų akys nušvito ir širdis atsigavo! Visų pirmu degtinės stiklą prisipylė Tarakanas ir išgėrė ant sveikatos Voro, tas išgėrė ant sveikatos Muselio, šits ant sveikatos Prusoko ir bežiurint degtinės butelio nebliko. Ant stalo pasirodė antras degtinės butelis, bet už pirmąją dideenis. Vyrai vėl išmetė po keletą stiklelių „ant sveikatos“ ir visi pasidarė linksmesni ir bylesni, o nekurie jau gerai išraudonavo. Kada antrą butelį vyrai baigė gerti, Jonas Voras atsistojo nuo kėdės ir į vyrus prabilo:

— Vyreliai, aš dabar su jumis norėjau pasišnekėti dėl tos ganyklos, kuri, kaip žinote, prieina prie mano lauko galo ir ikišiol skaitėsi abelną sodos ganyklą.

Visi vyrai pakėlė augštyr galvas ir tuojaus suprato kieno jie degtinę geria.

— Ak, tą . . . tą „pasturgaline“ vadinamąją, keletas balsų atsiliepė.

— Tą, tą, tą — pačią, patvirtino Voras ir tolyn kalbėjo: Aš nuo savo tėvelio — nabašninko girdėjau, kad ta ganykla kitą kartą prie mano gyvenimo prigulėjusi, bet aš su jumis, vyreliai, provotis nenorėčiau ir visą tą dalyką geruoju norėčiau pabaigti.

— Perprašau tamistėle, atsiliepė senis Muselys, aš jau, rodos ne prie jaunųjų skaitaus ir gerai pažinau tamistos nabašninką tėvelį, o niekados negirdėjau, kad mūsų „pasturgalinė“ kada — nors būtų prigulėjusi prie tamistėlės

gyvenimo. Voras į Muselį ant tos kalbos pažiūrėjo tokio-
mis akimis ir veidu ir nors nieko nepasakė, bet iš jo
akių ir veido lengviai galėjo suprasti tuos žodžius: „tylėtum'
geriaus tu senpalaiki, ar tu nežinai, kad tavo sunus yra
man kaltas šimtą rublių, o jeigu netylėsi, tuojaus skolą
pareikalausiu arba ištaksavodinti liepsiu!“ Apie tą gerai
suprato jaunasis Muselys ir savo tėvą už skverną papešęs į
užkampį pašnibždėjo, kad jis Vorui perdaug nesipriešintų
ir ano neužgaudinėtų, bet senis ant tos sunaus parsargos
nuspjovė ir šalin paėjo ranką pamojęs.

Visi vyrai pipkes į dantis įsikandę ir nosis nuleidę,
tylėjo.

— Tai, vyrai, kaip bus? ar perleisite man tą ganyklą,
ar ne? klausė Voras.

— Ir kiek dešimtinių tenai gali buti? kas-žino kas
paklausė.

— Bus keturi, o daugiausiai penki dešimt'niai, paaiš-
kino Voras.

— O aš misliju, kad tamistėlė ir į dešimtį dešimtinių
neimsi, perkirto senis Muselys.

Voras į senį Muselį vėl pažiūrėjo baltomis ir savo
širdyje vėl priminė jo sunaus skolą, bet tą kartą dar
nutylėjo.

Ant stalo pasirodė trečias degtinės butelis ir vyrai
vėl po stiklelį persileido „ant sveikatos.“

— Ar žinote vyrai, tarė Voras, aš jums už tą gany-
klapalaikę duosiu **du šimtų rublių** ir užbaigtas darbas!
teip? sutinkate? Vyrai ant to neatsakė nei juodo nei balto,
visi tiktai į vienas kitą pažiūrėjo ir galvas palingavo tarsi
abejodami.

— Vyrai, ar žinote, ką aš jums sakysiu, atsiliepė
pusgirtis Tarakanas į visas šalis svyruodams, atiduokime tą
ganyklapalaikę už du šimtu rublių Vorui, žinote, kad jis
yra geras žmogus, geras mūsų kaiminas, atsitikus kokiai
nelaimiai, kur tu, žmogau, pulsi, kur eisi pagalbos jieškotų?
prie Voro... Velykiame jam tą ganyklą... tegul jis
naudojasi! Velykiame!... Senis Muselys dunksterėjo su
alkune Prusokui į pašonę ir pašnibždėjo į ausį: „Ar su-
pranti iš tos kalbos, kad Voras Tarakanui jau dovanojó

šiometines palukas, o rasit keletas rublių į kišenę įbruko! ar tu misliji, kad jis už Vorą veltui galvą guldys?“

Vyrai degtinę gerdami vis tylėjo ir galvas lingavo.

— Tai kaip, vyrai? ar sutinkate ant to? vis klabino Voras vyrus.

— Biškiuko butų, Jonai, per pigiai, kas-žinkai iš burio atsiliepė.

— Ak, vyreliai, mušėsi su kumste į krutinę Voras, aš rokuoju, kad tai yra perbrangiai, jums ta ganykla neatneša nėjokios naudos, gulės ana šimtą metų bejokio užmokesnio, o man aną parduosite, tuojaus pinigų paimsite.

— Tikrą tiesą pasakė Jo Mylista, tai yra pons Vorevyčia, užtvirtino Tarakanas Voro kalbą ir nuo savęs vėl pridėjo: „Velykiame jam tą ganyklą, geras jis žmogus, gulės ta ganykla šimtą, du šimtu metų ir nieko iš anos mės neturėsime, o kad parduosime, tuojaus pinigų paimsime.“

— Ir pinigų tuojaus pragersime! kas-žin-kas iš burio lepterėjo. —

— Ka, ka, ka! visi nusijuokė.

Vyrai suklegėjo ir vieni iš jų Vorui ganyklą norėjo parduoti, kiti nenorėjo.

— Sakyk, tėve, juog reikia parduoti Vorui ganyklą? klausė Tarakanas senio Muselio, kurs užstalyje tylėdams sėdėjo.

Visi vyrai nutilo ir klausėsi, ką senis Muselys atsakys.

— O aš sakau, tarė senis, kad ta ganykla yra verta tukstantį rublių.

Čia jau Voras nebeišturėjo ir sušuko:

— Tėve! tu geriausiai tylėtum, gaspadorium yra sunus ir su tavimi aš neturiu nėjokio rokundo!

— Ka, ka, ka! nusijuokė tarsi nenorėdams senis Muselys, o kas sunui gyvenimą paliko? ar jis aną iš dangaus apturėjo? gyvenimas yra mano ir šendieną — pats iš gyvenimo savo sunų galiu laukan išvaryti ir gaspadorium pats buti!

Senis nusispjovė ir pasiėmęs kepurę išėjo iš triobos laukan. Paskui Muselio išėjo iš triobos laukan dar keletas vyrų, kuriems Muselys ant kiemo išrodinėjo, kad ta ganykla

ištiesų yra verta tukstantį rublių, dėlto kad pagal jo išmanymo tos ganyklos yra mažiausiai dešimtis dešimtinių, o žemė yra tikrai gera ir vaisinga. Tai-gi dešimtinį rokuojant po šimtą rublių, už dešimtį dešimtinių apturėsime tukstantį rublių.

Jaunasis Muselys, kurs mėgo patraukti degtinę pasiliko trioboje ir prisisliejęs prie Voro pašnibždėjo, kad senis jo tėvas anam visų akyvaizdoje buk „gėdą“ padarė.

Senis Muselys nenorėdams daugiau rietisi su Voru išėjo namon.

Besideriant Vorui su savo kaimynais apie ganyklą, jau ir vakaras atėjo, o dar vis nematyti galo. Išspradžios apie ganyklos pardavimą, tiktai keletas vyrų tekalbėjo, bet kuom' tolyn ir kuom' daugiau degtinės išgėrė, sutinkančių ganyklą parduoti atsirado vis daugiau ir daugiau. Voras tokiuose atsitikimuose buvo, kaip sako, tikras meistras. Kaip gelžis įkaista, reikia, sako, aną kalti. Jis su savim' turėjo keletą popieriaus lapų, plunksnų, juodylą ir . . . pinigus. Visupirmu jis parašė raštą, kad Balandžių sodos ukininkai jam pardavė ganyklą už 200 rublių, aprašė ganyklos ribas ir ant galo parašė tokią sąkalbą, jeigut soda norėtų jam pinigus sugražinti ir ganyklą atsiimti, tad soda jam užmokės ne 200 rublius, kuriuos priėmė, bet jau tukstantį rublių. Apie tą paskutinę sąkalbą jis vyrams nieko nesakė, bijodams, kad „interesas“ nesugriūtų.

Po ilgų barnių ir kalbų visi vyrai sutiko ant to, kad Vorui ganyklą reikia parduoti, bet kad reikėjo „ant dokumento“ pasirašyti, visi dar traukėsi į šalį ir meldė, kad leistų „pasimisliti.“ Musų vyrai ant visko gali rašyti ir pasirašyti, bet kur „interesas“ yra daromas apie žemės pirkimą — pardavimą, ten jau parašą nuo musų vyrų sunku išgauti, dėlto kad už tokius pasirašymus nevienas sunkiai atpakutavojo. Teip ir dabar atsitiko. Ant „dokumento“ pasirašė Mikodimas Tarakanas ir dar keletas Voro tarnų ir prietelių, kuriems jis buvo žadėjęs duoti „pyragą,“ o kiti vis dar traukėsi ir meldė, kad leistų „pasimisliti.“ Mato Voras, kad degtinę jau baigia gerti, o ant rašto dar nedaug vyrų tepasirašė, sugilo jam širdis, kad tiek daug degtinės išgėrė, o dar nieko nepadirbo: kibosi su dviguba

energija vyrus perkabinėti ir išrodinėti tą visą „naudą,“ kokią jie turės, anam ganyklą perduodami, ir pinigus vyrams į akis kišdams vis meldė, kad ant rašto pasirašytų. Buvo jau pusnaktis. Jaunoji Muselienė atėjo prie Tarakano savo vyrą namon vadinti, bet Muselys savo pačiai pagriebė šakalį ir tuojaus namon išvijo. Na, o kad teip visos sodos bobos būtų atėjusios ir pradėjusios savo vyrus namon tempti? Oi, koks būtų tada ermideris pasidaręs! Vyrai apie tą gerai suprato ir turi buti boboms ant apmaudo... pasirašė ant ano Voro „dokumento.“ Ir kaip matai, viskas tuojaus pasibaigė. Vyrai apturėjo už ganyklą pinigus ir visi namon iškeliavo dainiuodami. Na, kur tau žmogus nedainiuosi, juog degtinės išgėrė, rodos, du viedru, o juog už ganyklą dar ir pinigus paėmė. Voras vėl išėjo namon, rodos, ne „karunką“ giedodams, bet rokuodams, kad jis ant tos ganyklos uždirbo mažiausiai tukstantį rublių ir tai su pagalba dviejų degtinės viedrų. —

V.

Bobos padarė seimą ir išrinko pasiuntinius.

Antrą dieną po pardavimo Vorui ganyklos Balandžių soda užė kaip bičių avilys. Kada vyrai ant rytojaus prasiblaivino ir savo boboms apreiškė, kad Vorui už 200 rublių pardavė savo „pasturgalinę,“ tai bobelos prieš vyrus pakėlė tikrą karę. „Kaip? kas? pardavėte ganyklą? jūs, girtuokliai, latrai, palaidunai, šiokie — tokie! kad juos užsirytumite ir užspringtumite, galą gautumite, sprandą ir pasturgalį nusisuktumite!“ rėkė moteris ant savo vyrų. Vyrai nusiminė ir visųaršiausi iš jų teisinosi prieš savo bobas kaip avinėliai prieš vilkus? Ką čia dabar reikia padaryti? Bobos susirinko į vieną kruvą ir padarė seimą, ant kurio priėmė senį Muselį kaipo „pirmsėdis.“ Ant to seimo buvo nutarta, kad tuos 200 rublių Vorui reikia nusiųsti ir prašyti, kad tą „dokumentą,“ ant kurio jų vyrai pasirašė, jis sugražintų ir, žinoma, kad ganyklą vėl sugražintų. Bet kas tą apsiims išpildyti? Vyrai kaip parduoti tylėjo ir visą tą darbą savo boboms pavedė, kurios tarp

savęs klegėjo, riejos, barėsi ir špygomis badėsi. Po ilgu barnių ir nesutikimų ant galo tapo nuspręsta siųsti pas Vorą su pinigais senį Muselį draugystėje dviejų bobų: Onos Blusienės ir Rožės Blakienės. Vyrai po vakarykščio pokilio Vorui į akis lįsti dar nediršo. Senis Muselys vis galvą lingavo ir vienas pats šnekėjosi savo kišenės čiupinėdams. Bobos į Muselį iš šalies žiurėdamos kalbėjo, ką jis iškalno taisosi ant to, kaip jis su Voru šnekės. Iš dalies tai buvo tiesa. Muselys vėl aiškiai dabar numanė, kad Voras tą paskolintąją šimtinę nuo jo sunaus pareikalaut. Senis iš savo jaunystės dienų turėjo paslėpęs šimtą rublių, apie kurį nei sunui nieko nesakė ir tą šimtinę laikė „ant senatvės galo.“ Dabar jis savo kišenę čiupinėdams mislijo, jeigut Voras prie jo sunaus prisikabintų ir skolą pareikalautų, tad jis jam tą šimtinę svies į akis ir pasakys: „Skola ne rona neužgys, bet už sodos reikalus galvą paguldysiu ir tau, Jonai, sodos skriausti neduosiu!“

Kaip bobos nusprendė, taip ir padarė. Senis Muselys draugystėje dviejų bobų nunešė Vorui pinigus ir visos sodos vardu pareikalavo, kad jis jiems sugražintų ganyklą ir tą „dokumentą“, ant kurio vyrai pasirašė. Kiekvienas gali suprasti, kokį įspudį ta Muselio kalba padarė ant Voro. Jis išpradžios nežinojo pats, ar Muselį barti, ar iš jo pasijuokti.

— Ka, ka, ka! pradėjo Voras buž juokdamas ir Museliui su ranka į petį tapšnodams tarė: ar žinai, tėve, ką aš tau pasakysiu? kad tu, tėve, ant galvos neturėtum' tiek daug žilų plaukų ir ant kaktos tiek daug rukšlų, ženklinančių tavo senatvę, aš tave iš tos triobos pro duris tuojaus liepčiau laukan išmesti ir iš savo gyvenimo su šunimis išpjudyčiau, bet dabar goduju tavo žilą plauką ir tavo senatvę, aš tau, tėve, pasakysiu atvirai, kad aš su tavim' nejokių dokumentų nedarau, nei ganyklos nuo tavęs pirkau ir tavęs aš visai nepažįstu. Ar supranti?

Senis Muselys buvo, kaip sako, ne į pasturgalį spiriamas ir kiekvienoje kalboje savo priešui burną mokėdavo užkišti taip, kad jis neturėdavo ko beatsakyti, bet ant tos Voro netikėtos kalbos jis tikt išsižiojo, susimaišė, savo pliką pakaušį su ranka paglostė ir po panose borg-

terėjo keletą bejokio sąrišio žodžių, pats nesuprasdams, ką jis pasakė. Bet aną tuojaus išvadavo Ona Blusienė, kuri dievobaimingu balseliu atsiliepė į Vorą:

— Jonai, Jonai, atmink, juog tu turi dušią, atmink, juog tu mirsi, o tu tokį sunkų grieką ant savo kupros pasiėmiai: prigavai visus sodos ukininkus; ganyklą, kuri yra verta tukstantį rublių, tu per apgavimą, per degtinę nupirkai už du šimtu rublių. Męs atiduodame tavo pinigų, tu atiduok mums mūsų ganyklą ir tą „dokumentą“, ant kurio mūsų veršiai — vyrai pasirašė.

Voras to Blusienės pamokslo klausėsi, akis į žemę nuduręs ir anai užbaigus sakyti, atsiliepė:

— Motyn'! tu nešioji ant galvos ilgus plaukus, bet galvoje turi trumpą protą: padėkime, kad tu savo vyrui nežinant arba nuo vyro pasislėpusi parduotum' 10 kiaušinių už 10 kapeikų, paskui atsižinotum', kad tikra prekė tavo kiaušiniams buvo 20 kapeikų, paprašyk žydo, kad jis tau kiaušinius atiduotų, ką tau žydas pasakys? „ny, pasakys tau jis, valia tau buvo kiaušinius parduoti už 10 kapeikų, valia ir už 20 kapeikų, bet kad pardaviai už 10 kapeikų, tai jau viskas pabaigta!“ Ar neteip?

Priminus Vorui apie vogtus kiaušinius, Blusienė paraudonavo, nusiminė ir tarsi susigėdo, dėlto kad ji nekartą nuo vyro pasislėpusi pardavinėjo žydams netikt vien kiaušinius, bet ir grūdų po puspurių gebėdavo įkišti, o už apturėtus pinigus gebėdavo nusipirkti tai pyrago, tai kokiį skepetuką arba kvartugiuką. Blusienė nusiminusi stovėjo ir tylėjo. Iš to padėjimo aną išvadavo senis Muselys, kurs šiek-tiek atsigavęs atsiliepė:

— Tai tu, Jonai, save lygini prie žydo, bet atmink, kad žydas kiaušinius pirkdams Blusienės degtine negirdė ir ana kiaušinius žydui pardavė sveiku protu, o tu pirkdams nuo mūsų ganyklą mūsų kvailus veršius degtine nugirdžiai ir teip prigavai.....

— Perprašau, tėve, tavo „kvailiems veršiams“ valia buvo mano degtinę gerti, valia negerti, atrėmė Voras su pasididžiavimu.

— Tas yra vagystė, apgavystė, neteisybė! trinkterėjo su kumste į stalą Rožė Blakienė ir atsisukusi į Vorą rėkė:

„Čie tavo pinigai, atiduok mums, tu vagiliau, musu ganyklą, męs tave už prigavimą paduosime į suda, tu esi kraugerys, siurbelė, sukčius, vagis!“

Klausant tos kalbos Voro veidas mainėsi kaip vaivorykštė, tai išbalo kaip drobė, tai paraudonavo kaip vėžys, tai pamėlinavo kaip lazurka, bet jis tylėjo ir vis kentėjo.

Blakienė ant Voro tikt pludo visokiais žodžiais ir pinigus į akis kišdama vis meldė, kad jis jiems atiduotų ganyklą ir aną dokumentą, ant kurio vyrai pasirašė.

Bet Voras ant to buvo kurčias ir iš savo priešų valandomis tikt pasityčiojo.

— Kaip bus ant galo, Jonai? sugražinsi mums ganyklą, ar ne? rimtai paklausė senis Muselys.

— Ne! nebus, nei nuo jūsų aš ganyklos pirkau, nei anos jums gražinsiu, vėl rimtai atsakė Voras ir norėjo išeiti pro duris laukan.

— Tėve, duokš pinigus! pagrobė iš senio Muselio rankų 200 rublių Blakienė, metė pinigus Vorui po kojų ir pati pro duris išeidama sušuko: suėdei, parši, mūsų ganyklą, ėsk ir pinigus! neškis į peklą ant kupros pasidėjęs mūsų ganyklą su visais pinigais! Svilsi tu pekleje už savo darbus per amžių-amžius! Degsi tu tenai savo pasturgalį už mūsų „pasturgalinę“...!

— Suėdei mūsų ganyklą, sprink ir pinigus! patvir-tino Blusienė.

— Pavogiai mūsų ganyklą vogk ir pinigus! pridurė senis Muselys.

Ir visi išėjo iš triobos laukan. Voras paspyręs su koja ant žemės gulinčius pinigus išėjo į antrą triobą. Muselys su bobomis rodavojosi ant kiemo, ar pinigus prie Voro palikti, ar pasiimti. Visi nutarė, kad jis suėdė ganyklą, tegul ėdžia ir pinigus, ir visi išėjo namon.

VI.

Vyrai padarė seimą ir visi nukeliavo pas Vorą.

Vyrai, pasilikę namie, laukė su didile nekantrybe sugrįžimo savo pasiuntinių, norėdami žinoti, kokią jie par-

neš naujieną. Kada Muselys su bobomis sugrižo nuo Voro ir apreiškė, kad jie nuo Voro neatėmė netikt ano „dokumento“ ir ganyklos, bet „ant suėdimo“ anam ir pinigų dar paliko, tai vyrai Museliui ir boboms akis kuo tikt neišbadė. Visi tuojaus susibarė, susiriejo ir kuo tikt nesusimušė. „Męs, kalbėjo vyrai, pardavėmė ganyklą, bet pinigų paėmėme ir degtinės dar atsigėrėmė, o jūs kvaילו avįs su kvailesniu dar avinu Museliu mūsų pinigų Vorui dar dovanojote, kame jūsų protas? oi, jūs kvaילו! ar jūs protą uodegoje nešiojate?“ Vyrai pradėjo rinkties į kruvą ir rodavotis, ką čia reiktų padaryti. Tapo nutarta visiems eiti pas Vorą ir reikalauti, kad jis sugražintų pinigų arba ganyklą. Visi vyrai susirinko į vieną burį ir kaip avinai galvas nuleidę ėjo prie Voro. Gėda jiems buvo lįsti Vorui į akis, bet gailu buvo pinigų ir ganyklos, kuri jiems teip brangi ir naudinga tikt dabar tepasirodė. Eidami prie Voro visi kaltino vienas kitą, kad jie per degtinę ir per prikalbinėjimus teip negerai padarė. Visi nedrąsus, baimingi, ištolo jau kepures nuo galvos nusimovę ėjo į Voro triobą.

— Ak, sveiki — drukti visi vyrai! visųpirmu pasveikino ir paklabino savo kaimynus Voras vaikščiodams po triobą ir rankų delnas į vieną — antrą trindams.

— Iš Dievo mylistos esame visi sveiki ir linksmi! visi vyrai galvas nulenkdami atsakė bemažo vienu balsu.

Sveiki, tai visi galite buti sveiki, bet tikt nelinksmi, pamislįo Voras savo širdyje.

— Męs atėjome prie tamistos vis dar dėl tos ganyklos pasišnekėti, visųpirmu prabilo į Vorą Petras Žiogas, nebejaunas žmogus, kurs buvo apsilkęs nudriskusia sėmėga ir ir apsiavęs su naginėmis, iš kurių norėjo išlįsti juodi ir purvini autai.

— Man rodos, kad viskas jau yra užbaigta. Veltui tamistos padarėte prie manęs žygi. Tamistos savo ganyklą pardavėte, pinigų priėmėte ir ko daugiau benorite? kalbėjo Voras su pasididžiavimu po triobą vaikščiodams.

— Teip! bet pinigų tamistai Muselys sugražino, tarė Antanas Blusa, kurio plaukai ant galvos pasišiaušę

buvo, prilindę plunksnų, ir puokų, tarsi jis būtų galvos nešukavęs nuo pat savo užgimimo.

— Kokius pinigus? aš nežinau nėjokių pinigų! teisybė, Muselys su bobomis prie manęs atėjęs, kas-žin-kokius pinigus, tai ant stalo metė, o kur jis anuos numetė, aš to nežinau, teisinis Voras vis po triobą vaikščiodams.

Vyrai į vienas — kitą pažiūrėjo ir nusiminė.

— Tai pons pinigų nepriėmė? — klausė dar Antanas Blusa.

Pirmiaus, kada ganykla dar buvo neperduota, tai visi Vorą vadino „Jonu“, o dabar vyrai matydami, kad jis anuos turi savo rankoje, visi Vorą vadino „ponu“. Tas Vorui labai patiko ir jis prieš vyrus putėsi ir kėlėsi į puikybę kaip kalakutas prieš vištas.

— Ne, nėjokių pinigų nepriėmiau! atsakė Voras keldamas į puikybę.

Vyrai nutarė, kad reikia pavadinti senį Muselį ir paklausti, kur jis pinigus padėjo. Vienas iš vyrų pabėgo atvadinti Muselį. Po valandos atėjo senis Muselys ir visi dabar ant jo atkreipė savo akis.

— Sakyk, tėve, kokius tu pinigus man įdaviai? visų pirmu atsikreipęs į Muselį paklausė Voras.

— Įdaviau tavo paties pinigus, kurius tu per apgavystę mūsų vyrams buk už ganyklą įkišai, tarė senis rimtai.

— Aš nuo tavęs nėjokių pinigų nepriėmiau, o kad tu su bobomis prie manęs atėjęs kokius tai pinigus svai-dei, aš to nežinau, kur tu anuos nusviedei ir kas anuos paėmė, teisinosi Voras.

— Jonai, Jonai, atmink, kad už tokius tavo darbus sutiks tave Dievo koronė; per apgavystę tu užgrobiai mūsų ganyklą, dabar nori mums pinigus nusukti, kalbėjo senis drebančiu balsu.

Voras vaikščiojo po triobą ir šluostė su skepeta nuo savo kaktos prakaitą. Senis Muselys tolyn kalbėjo:

— Prieis, Jonai, kada — nors tavo nedorybėms galas! męs už tą tau nedovanosime, visam svietai parodysime, kad tu esi sukčius, prigavikas, melagis, vagis . . . Tas

jau iš pusės Muselio buvo perdaug pasakyta ir Voras nebeišturėjo . . .

— Ak, tu senpalaiki! suriko Voras iš visos gerklės, tu atėjęs prie manęs dar mane peikiai! laukan! tuojaus laukan iš mano namų! koks aš tau vagis? ką aš tau pavogiau? laukan! laukan! . . .

Ir Voras taisėsi iš savo namų senį Muselį laukan išmesti. Visi vyrai klausėsi ir tylėjo kaip pelė po šluota.

— Pone Vorai! atsiliepė Jurgis Prusokas, labai liesas žmogus, ant kurio nugaros nudriskusi ir sulopyta sermėga laikėsi kaip ant mieto (baslio) pakabinta, paskutinį — kartą klausiamė: „Ar tamista mums tuos pinigus gražinsi, ar ne?“

— Ne! nuo jūsų aš nėjokių pinigų nepriėmiau ir anų gražinti negaliu, tarė rimtai Voras . . .

Vyrai nusiminę stovėjo, galvas lingavo, pasturgalius grendė ir pakaušius kasė.

Dabar jie visi tarp savęs rodavo josi ir barėsi vienas kitą kaltindami, kad jie ganyklą ir pinigus prakišo.

— Ar aš nesakiau, kad iš to nieko nebus! kalbėjo Tarakanas į Blusą.

— Tu esi Judošius, sodos pardavikas, Voro bernas! atsiliepė Blusa į Tarakaną.

— Tylėk! aš tau parodysiu! atkirto Tarakanas kumstę sugniaužęs.

— Na, ką tu man porodysi?

— Gausi, tu smirdelė, į snapą!

— O aš sakiau ir savo pačiai, kad mes prakišome ganyklą ir pinigus, — kalbėjo Žiogas į Prusoką.

— Dar viskas, broleli, nepasibaigė, paduosime tą sukčių į sudą, parodysime mes jam kame pipirai auga, ramino Prusokas Žiogą.

— Pragėrėte ganyklą, tai dabar ir griaužkite savo pirštus! užmetinėjo Muselys vyrams.

— O tu mūsų pinigus Vorui dovanojai! atkirto vyrai Museliui.

— Suėdė ganyklą, tegul ėdžia ir pinigus!

— Sukčius!

— Vagis!

— Eime, vyrai, namon!

— Eime!

— Ir vyrai, nieko nepešę, riedamis ir keikdami, išėjo namon.

VII.

Valščiaus viršininkai atvažiavo pas Vorą viešėti.

Buvo vakaras. Prie Voro atvažiavo svečių vežimas: valščiaus raštininkas, pons staršina, sudžia ir starosta. Jie visi Vorui buvo labai reikalingi ir naudingi žmonės. Voras kasmetą valščiuje turėdavo su savo skolininkais apie šimtą provų ir, žinoma, visas provas visados laimėdavo, dėl to, kad jis gerai pasižino su valščiaus viršininkais, kuriems jis kas metą mokėdavo gerą algą. Ir valščiaus viršininkai, žinoma, ant Voro už tą, kad jis jiems algą mokėjo ir iki soties dar degtinės davė atsigerti, nepyko, bet jie visi su Voru gyveno didžioje prietelystėje, meilėje, vienybėje ir sątaikoje.

Svečiams įvažiavus, tuojaus pasirodė ant stalo visokie dažo ir skomo degtinės buteliai: buvo čionai ir raudonosios ir geltonosios ir saldžios ir karčiosios. Voras savo namuose degtinę prilaikydavo neviename arba antrame butelyje, bet cielomis statinėmis (bačkomis), ir reikalui esant nebėgo į kaimynus „pusbuteliuką“ paskolinti, bet turėdams savo namuose degtinės statinę savo svečius kartais teip pamylėdavo, kad jie ropomis iškeliaudavo namon. Musų ukininkai per degtinę nusibaigia ir nusigyvena, o priešingai, Voras per degtinę pragyveno ir tukstančius rublių sau sukrovė. Jis nekartą pasijuokdavo, kad ant svieto nėra to pikto, kas žmogui ant gero neišeitų.

Valščiaus viršininkai, prie Voro atvažiavę, gėrė degtinę, valgė pyragą, dainiavo, linksminosi . . . Voras sėdėjo užstalyje ir tylėjo tarsi nusiminęs.

— Sakyk, tėve, dėlko toksai šendieną esi nusiminęs? paklausė raštininkas degtinę gerdams.

— Netiek esmi nusiminęs, kiek galvoju kaip man reikėtų padaryti su tais musų sodos girtuokliais dėl tos ganyklos, atsakė Voras degtinės stiklą į ranką imdams.

— Ak! dėl tos ganyklos! vamtelėjo raštininkas, kuris apie ganyklos pirkimą buvo jau girdėjęs.

— Dėl kokios ganyklos? klausė staršina.

— Tai-gi, pradėjo pasakoti Voras staršinai, pirkau nuo savo kaimynų ganyklą, dabar jie nori nuo manęs ganyklą atimti ir pinigų neatiduoti. Nežinau kas bus . . .

— Ir dokumenta tamista turi, kad jie ganyklą pardavė ir pinigus priėmė? klausė staršina.

— Ak, turū visus dokumentus! atsakė Voras.

— Na, tai apie tą nėra ko ir galvos sukti! nuramino Vorą staršina.

— Bet, ar žinai, pone staršina, kalbėjo Vorai nuduodams teisingą žmogų, šioje gadynėje prapuolė teisybė, nebėra ant svieto tikro žmogaus, visi girtuokliai, sukčiai, melagiai . . . tai gadynė virto . . . ar buvo girdėti kita — kartą, kad kas turėtų kokius dokumentus? pirkto, pardavė, paskolijo vis ant žodžio, o dabar žiurėk ir Viešpatie dangiškas ir susimylėk! žmogus žmogui pusrublio negali paskolinti be rašto, o tuojaus jis tau nusuks, prigaus . . . tai gadynė . . . gadynė . . .

— Aš pasakysiu tau tėve, kad aš be revolverio ant savo reikalo laukan neišeinu, o ką aš žinau, ką aš galiu sutikti? tarė pusgirtis raštininkas ir iš kišenės ištraukė blizgantį revolverį arba kaip mūsų žmonės sako „olverį,“ ant kurio visi su nusistebėjimu žiurėjo.

— O tai kam deria, pone! klausė išsižiojęs pusgirtis sudžia, žiurėdamas į revolverį.

— O-gi vaikams — vagiliams pabaidyti, kad į svetimus žirnius arba agurkus nesivalkiotų! rimtai atsakė raštininkas, žiurėdamas į sudžią.

— Ak, ak, pone! dejavo sudžia galvą kasydams, ar nežinai, kame tokią baidyklę galėtų gauti nusipirkti? pernai — metą Jankaus vaikai nutrypė — nuėdė visus mano agurkus, sietinius ir morkus, kad jiems kiaurai išlįstų . . .

— Ka, ka, ka! visi nusijuokė.

— Ak, tai šaudyklė! sušuko sudžia aiškiau, — į revolverį įsižiurėjęs.

Visi juokėsi iš sudžios, kurs nebuvo revolverio matęs.

— Aš be jo nei žingsnio nežengiu, kalbėjo raštininkas rodydams revolverį, oi, čia žmonės gyvena! dienos vidu žmogų gali išrabavoti, pasmaugti, pakarti, nužudyti . . .

— Ir pinigus atimti! pridurė Voras.

— Ir visus pinigus gali atimti! patvirtino raštininkas aplink savo kišenę graibydams.

— Ar tikėsi, pone, kalbėjo Voras, aną — kartą ateina prie manęs gauja mūsų plikių — girtuoklių, nuo kurių aš tą ganyklapalaikę pirkau ir ką tamista pasakysi? reikalauja nuo manęs kokių tai pinigų, buk už ganyklą. Persižegnojau, kad aš nuo jų nėjokių pinigų nepriemiau ir geruoju meldžiu tikt, kad jie iš mano namų laukan išeitų ir duotų man ramybę. Senis Muselys išvadino mane sukčiu, vagilium' kraugeriu ir kuo tikt neįkibo man į krutinę, reikalaudams nuo manęs pinigų. —

— Ak, tas senpalaikis Antanas? paklausė sudžia.

— Taspats, patvirtino Voras galvą linkterėjęs, ir ką ant to tamistos pasakysite?

— Apskųsk aną į valščiaus sudą, patarė sudžia, o paregėsi kaip mes anuos pamokysime: tėvą pasodinsime ant keleto dienų į „šaltąją“, o sunui liepsime užmokėti skolą ir ant magaryčių dar kokį penkioliką rykščių į pasturgalį įsėksime . . .

— Rykščių, rykščių reikia „mužikams!“ rėkė pusgirtis raštininkas, degtinės stiklą į ranką pasiėmęs.

Raštininkas, degtinės išitraukęs, atsikėlė nuo kėdės ir savo pragertą gerklę buk ant dainiavimo tapydams, karkančiu ir išblerusiu balsu kaip višta gaidį pamėgdžiodama, užkarkė savo kokią tai „dubinušką.“ Vyrai klausydami jo „dubinuškos“ ir nieko nesuprasdami pradėjo šnekėti, kad reikia lietuviškai uždainuoti.

— Aa! norite lietuviškai padainuoti tarė raštininkas pertraukęs savo „dubinušką“, aš galiu ir lietuviškai padainuoti.

Raštininkas atsikrenkštė, nusispjovė ir iš visos savo išblerusios gerklės kaip iš mieliausio ožragio užrėkė:

„Gerkime, broliukai, ir aš gersiu,

„Kad reiks užmokėti, aš išeisiu!

„Saldžia ariekėlė — cukravota,
„Dailus kieliškėlis, rysavotas.“*)

Prasidėjo visų girtuoklių — bakanalija. Voro svečiai degtinę gėrė, dainiavo, šaukė, rėkė, staugė, vilkų balsiais kaukė. Buvo jau gerai po pusnakčių, kada valščiaus viršininkai, prisigėrę kaip bosai, namon išvažiavo.

VIII.

Po šunbalio.

Voras rytą — metą po tos bakanalijos atsikėlė iš lovos su bloga širdimi ir sopančia galva. Grįčia, kurioje jis su valščiaus viršininkais per ištisą naktį girtuoklavo, išrodė kaip po kokios vėtros arba kovos. Tušti degtinės buteliai vieni stovėjo ant stalo su numuštais kaklais, kiti gulėjo po stalu su pramuštais šonais kaip kareiviai po kovos. Stalas aplaistytas degtine ir alum, ant grindų gulėjo daugybė nurukytų poperosgalių, smarvė degtinės ir alaus, susimaišiusi su pipkos dumais, durė į nosį kiekvienam į triobą iš lauko įėjusiam. Voras pažiūrėjo ant to paveiklo vakarykščio šunbalio ir pečius patraukė tarsi nusistebėdamas.

— Ak, ak! tiek daug išgertų butelių! įėjusi į grįčią sušuko Vorienė ir galvą sau suėmė.

— Ką tu čia niekus tauziji? reikėjo ir tau prie mūsų įeiti ir tu butumei gavusi degtinės atsigerti, mokino Voras savo pačią.

— Tpfui! nuspjovė Vorienė, aš prie tokių latrų — girtuoklių eisiu! kad tu nesulauktumei!

— Čia, motyn', latrų — girtuoklių nebuvo, bet buvo visi geri, teisingi ir išmintingi žmonės! gyrė Voras savo nakties draugas.

— Teip! geri, teisingi, išmintingi viso valščiaus latrai — girtuokliai, ir tu su anais susidedi ir per ištisą naktį girtuoklauji! reikia turėti šiek-tiek proto, juog mato visus tavo ergelius vaikai, kurie prisžiūrėdami tokioms girtuo-

*) Tą lietuvišką dainą visi mūsų „obrusiteliai“ iš atminties moka.

klystėms, išaugs į tokius-pat girtuoklius kaip tu pats su tavo išmintingaisiais valščiaus latrais, vis mokino Voriene savo vyrą.

— Tylėk, boba! už pamokslus gausi į snapą! staigu atkirto Voras.

Voriene nuspjovė ir verkdama išėjo iš gričios laukan.

Voras, pasilikęs gričioje, rinko nuo stao tuščius butelius ir dėjo ant žemės, šluotė nulaistytą stalą ir vaikščiodams vienas pats kas-žin-ką po panose bambėjo. Atsivėrė duris ir į gričią įėjo jauna mergelė vardu Onelė, o pavarde Muselė, kuri prie Voro tarnavo už paprastą tarnaitę.

— Ak, mano miela Onytė! sušuko Voras pamatęs mergelę ir pažiūrėjo į aną tokiomis smailiomis akimis kaip katinas kovo mėnesyje į savo prietelką.

— Onytė! benenori degtinės? paklausė Voras vis į mergelę smailiai žiurėdams.

Onytė raudonavo, vaipėsi ir akis nuleidusi atsakė:

— Noriu!

Voras pradėjo jieškoti degtinės ant butelių dugnų užsilikusios ir pradėjo pylioti į vieną stiklą.

Atsivėrė duris ir į gričią netikėtai įėjo Voriene, kuri paregėjusi bestovinią savo tarnaitę sušuko:

— Tu, ko čia stovi, kvaila avis! eikš prie darbo!

Mergelė paraudonavo ir kaip stirna iš gričios išbėgo laukan.

Voros butelius po pažaste pasikišęs sukinėjosi po gričią kaip meška ir pamatęs įeinant savo moterį paraudonavo, susigėdo ir tarsi iš nejuščių tukš! paleido iš rankos butelį, kurs ant žemės krisdams į smulkius šmotelius susikulė.

— Ta... ten... motyn'... ar tu neregėjai svirno raktus? Onytė... ta... ten... bambėjo Voras po panose, pats nežinodams, ką jis kalba.

— Tu ką? ar apsvaigai ar apsigeriai, kad butelius daužai, subarė Voriene savo vyrą, matydama, kad jis tarsi tyčiomis iš savo rankų paleido sveiką butelį.

Voras kniošterėjo kaip iš miego ir ant savo pačios sušuko:

— O tau kas darbo? ko tu čia lendi ir lipi ant mano sprando?

Vorienė jau seniai numanė, kad jos vyras turi kokius tai paslaptinius pasišnekėjimus su mergomis, bet vis tylėjo ir neįdriso jam nieko sakyti.

— O tu, Dievulėliau šventas! sušuko Vorienė rankas sunerdama kaip ant maldos, tau geresnios svetimos mergos! buk, gyvenk su jomis, aš nuo tavęs galiu šendieną paeiti šalin ir visam svietui parodyti, kad tu esi palaidunas . . .

Voras save visados laikė už teisingą, išmintingą ir dievobaimingą žmogų ir bijodams, kad jo blogi darbai neišsigarsintų pradėjo pačią ramindams tildyti:

— Et niekus, Morta, šneki, kada aš su mergomis užsidėjau? geriaus tylėtum' arba poterius kalbėtum', o kur tu eitum' nuo manęs, — pabėgusi? juog aš tavęs šalin nėvarau . . .

Vorienė, matydama, kad jos vyras nusileido, dar didžiaus ant jo norėjo liežuvį paleisti, bet į gričią įbėgo užilsęs mažasis sunus, kurs besiriejantiems tėvams pranešė:

— Mama, mama, kas ten mūsų lauko gale šaukia? teip šaukia, teip šaukia . . .

— Kas? kame? paklausė tėvas.

— Ten! ten lauko gale, teip šaukia, teip šaukia! pirštu rodydams į lauko galą vis pasakojo sunus.

Voras iš gričios išbėgo laukan ir, teisybė, išgirdo klegesį. Vorienė iš gričios išėjusi vėl klausėsi ir girdėjo tą patį klegesį. Vorienė galvą palingavo ir nuėjo į triobą, o patsai Voras nuėjo už jaujos pažiūrėti, kas tai būtų per klegesys.

IX.

Kaimynai biškiuko Vorą apdaužė.

Pasturgalinyje, teisybė, buvo klegesys. Voras rytmetį savo bernams paliepė nueiti į pasturgalinę ir tvorą aptverti. Balandžių sodos vyrai paregėję, kad Voro bernai nori aptverti jų ganyklą, visi subėgo ir pradėjo vaikyti bernus, kurie išpradžios norėjo dar pasipriešinti, bet regėdami,

kad jie gali įduoti savo kailį į darbą, pabėgo šalin. Voras stovėdamas už jaujos, regėjo, kaip sodiečiai persivijo jo bernus. Baimė ir drebulys perbėgo per visą jo kūną ir valandą už jaujos pastovėjęs, jis sugrižo į gričią. Už kelėto minučių Vorui bežiurint per langą, perbėgo ir jo bernai, o jų įkandyn ir sodiečiai, kurie garsingai šnekėjo ir rankomis mostegavo. Vyrai tuojaus suėjo į gričią, ir iš jų burio išlindo senis Muselys, kurs tuojaus į Vorą garsingai prabilo:

— Atiduok, tu vagiliau, mūsų pinigus arba ganyklą!..

— Užmokėsite man tukstantį rublių, aš jums ganyklą atiduosiu, tarė ramiai Voras.

— Ak, tu vagiliau, mes tau tukstantį bizunų į pasturgalį užmokėsime! vis kalbėjo su didiliu piktumu senis Muselys ir artindamas prie Voro vis šaukė: „Ak, tu beduši, beduši! tu seniai jau pardavei peklos liuciperiui savo dušią! atiduok mums ganyklą!“

Voras stovėjo išbalęs ir galopjo kaip iš triobas laukan jis galėtų išmukti ir pasislėpti, dėlto kad jis iš Muselio kalbos matė, kad tas pasišnekėjimas gali pasibaigti ant jo išpėrimo. Museliui dar neužbaigus šnekėti iš vyrų burio išlindo Rožė Blakienė, kuri trinkterėjusi su kumste į stalą, garsingai suriko:

— Tu kraugeris, atiduok mums pinigus! tu vagiliau, pavogiai mūsų ganyklą, dabar nori pavogti mūsų pinigus! Eee! špygą tu suėsi, o ne ganyklą!

Voras matydams, kad panašioms kalboms nebus galo, norėjo išeiti iš triobos laukan, bet vyrai tuojaus užstojo už triobos durių ir pradėjo reikalauti, kad jis jiems atiduotų aną ganyklą — dokumentą. Voras neb'išturėjo ir balsiai atsiliepė:

— Vyrai, ar jūs mane rabavoti atėjote? paleiskite mane! kad aš jūsų ganyklą neteislingai užgrobiau, paduokite mane į sudą.

— Ak, tu vagiliau, tu pats budams rabauninku, kitus dar vadini rabauninkais! sušuko Rožė Blakienė ir tuojaus Vorui įkibo į krutinę ir pradėjo aną į visas šalis duskinti ir mėtyti.

Trioboje pasidarė klegesys. Vyrai ant Voro rėkė, šaukė, sugniaužtas kumstes rodė, ano visas skriaudas ir

neteisybes išmėtinėjo. Voras, išsidaužęs iš gelžinių Rožės Blakienės nagų, stovėjo ir drebėjo kaip nekaltas avinėlis ant nužudymo apsuditas.

— Paleiskite mane! paleiskite mane vyrai! meldė nužemintu ir baimingu balsu Voras.

— A tu vagis! tu skriaudikas — plėšikas, gyvam tau kailį reikia numauti! visi vienu balsu į Vorą pirštais rodydami šaukė.

— Gvoltas! rabauninkai užpuolė! rėkė Voras trioboje ir norėjo bėgti, vyrai jam vėl už durių užstojo.

Ak, tu mergos vaike! šoko Blakienė ant Voro rėkdama ir įsikibusi jam į nugarą pradėjo aną vėl purtinti ir judinti į visas šalis kaip plunksną. Voras buvo nors ne iš silpnųjų, bet iš to išgaščio visas sylas pametė ir bobos sukinėjamas plusnojo kaip žąsiuks sparnus paleidęs liepos mėnesyje. Vyrai žiurėdami į tą „komediją“, kaip Blakienė Vorą po triobą į visas šalis sukinėja, juokėsi ir balsu iš Voro tyčiojosi. Pasidarius trioboje bildesiu ijbėgo iš šeimininės Vorienė, kurs paregėjusi kaip Blakienė jos vyrą po triobą šankina, iš nusistebėjimo rankas sudaužė ir pati nepasijuto kaip visu balsu nusijuokė.

— Ak, Dieve! suuko Vorienė ir metėsi ant Blakienės savo vyrą gelbėdama.

Trioboje pasidarė didesnis dundulys ir riksmas: kovojo trys žmogystės, į kurių tarpą vyrai dar norėjo įkišti senį Muselį, bet šitsai rankas pakratęs išėjo laukan. Blakienei į pagelbą atėjo jos vyras, kurs Vorui įkibo į krutinę ir kova pasididino. Klegesys trioboje pasidarė didesnis. Vyrai, žiurėdami į tą kovą, šaukė, rėkė ir laiks nuo laiko po keletą kumščių sušerdami Vorams į nugarą, nuo tos kovos laikėsi ant šalies. Senis Muselys įėjo į triobą ir pamatė, kad ta kova blogai gali pasibaigti.

— Vyrai, tarė Muselys, duokite pakajų! iš tos kovos nieko gero nebus...

— Nieko nevodys, kad kraugeriams kailius išpersime! kas-žin-kas iš burio atsiliėpė.

— Teisybė, antras balsas atsiliėpė, mūsų ganykla ir pinigai prapuolė, tai bent kailius sukčiams išdirbsime!

— Vyrai, vyrai, bus gana! šaukė senis Muselys rankas mosteguodams.

Voras atsisėdęs ant žemės, čiupinėdams savo sprandą, pažiūrėjo į Muselį kaip į savo geradėją. Blakienė, nusipešusi kaip višta su gaidžias, sėdėjo ant žemės ir tikt dusavo ir balsu dejavo vis aplink savo nugarą rankomis čiupinėdama. Voriene ant lovos atsisėdusi vėl dejavo ir žiopčiojo kaip žuvis iš vandens ištraukta. Tikt Blakienės vyras Jonas vis dar dantis galando ant Voro, norėdams jam pažandes pataisyti.

— Gana, vyrai, gana! vis šaukė po triobą vaikščiodams senis Muselys.

Vyrai stovėjo ir tylėdami žiūrėjo į nusipešusius tarsi akimis pamerkdami Blakienei, kad ji kovą vėl pradėtų.

— Tsit!.. Psit!.. vyrai, bus gana! vis tildė vyrus senis Muselys.

— Oi, Jezus Marijėlė! mano ranką palaužė! šaukė ant lovos atsisėdusi Voriene vis čiupinėdama savo ranką.

— Tylėk tu vagilka! tu mano koją pasukai! tarė į Voriene ant žemės sėdėdama Blakienė.

— Oi, oi, mano sprandą pasuko! dejavo Voras ant žemės atsisėdęs ir su ranka aplink savo sprandą čiupinėjo.

— Męs tau ir galvą nusuksime! atiduok tu mums ganyklą! atkirto ant žemės sėdėdama Blakienė.

— Ne! tai nėt jokių budu jūs nuo manęs ganyklą išveršite, kalbėjo dejuodams Voras, yra ant to teisingas sudas, kurs pasakys, kas tą ganyklą pardavė ir kas nupirko ir pinigus priėmė.

— Teip! teip! yra teisingas sudas, kurs parodys tavo apgavimus, atsakė Muselys, parodys tavo suktybę, parodys kaip tu per degtinę mus prigavai ir dabar nori mūsų ganyklą išplėšti.

— Nekartą, jums vyrai, sakiau, kad jūsų valia buvo mano degtinę gerti, valia negerti, aš jums nėvienam per prievartą degtinės į gerklę neįpyliau. —

Vyrai stovėjo ir tylėjo rankas nuleidę, o senis Muselys pradėjo išrodinėti, kad jie geruoju neatims nuo Voro nei pinigų, nei ganyklos. Vyrai vieni ant to sutiko, kiti nesutiko ir, kaip visados, tuojaus tarp savęs susibarė

vienas kitą kaltindami, kad jie ganyklą ir pinigus prakleido. Buvo jau vakarop, kada vyrai tarp savęs riedamisi ir bardamisi, namon iškeliavo. —

X.

Papgalių miestelyje atsirado šunadvokatis.

Papgalių miestelyje nuo nekurio laiko pasirodė vidutinio amžiaus su raudona barzda įžymus žmogus, kurs nešiojo nudriskusią sermėgą su didiliu ant nugaros margu lopu, juodas kelnes su nudriskusiais ir sulopytais staibiais. Ant vienos kojos nešiojo nudriskusį čebatą su aulu lyg kelio, o ant antros kojos palaikį kamašą ar kalošį, kurį eidams vis taisė ir žiurėjo, kad iš jo koja neišlįstų. Kas jis buvo, iš kur jis buvo, ar jis buvo paprastas valkata ir svieto parėjunas, nieks apie tą ant tikro negalėjo pasakyti. Jis save vadino iš lenkiško „Maciej Utel“, o žmonės aną vadino paprastai „Uteliu“ arba dėl didesnio pagarbinimo vadindavo „ponu Utelavyčiu.“ Ta žmogystė, ant kurios visi tuojaus atkreipė akis, vaikščiojo po miestelį į visas puses žvalgydamas ir tarsi kas-žin-ko jieškodams. Žmonės apgarsino, o rasit jis pats apsigarsino, kad jis moka rašyti ir nuo visokių ligų gydyti. Ir pradėjo žmonelės iš visos apygardės buriais keliauti prie pono Utelavyčiaus su visokiais dušios ir kuno reikalais. Kas greičiaus prie pono Utelavyčiaus norėjo pritilti, tas turėjo nusipirkęs turėti degtinės butelį, be kurio mokyтasis pons daktars nei žingsnio nežengė. Ar jis rašė, ar skaitė, ar ką dirbo, ant stalo vis turėjo buti pastatytas degtinės butelis. Žmonės aną vadino labai mokintu žmogum, o jis pats gyrėsi, kad kitą kartą tris metus buvęs seminarijoje ir kunigu norėjęs palikti, bet neturėdamas ant kunigystės pašaukimo iš seminarijos išstojęs ir visus „daktarystės mokslus“ užbaigęs.

Buvo nedeldienis. Balandžių sodos vyrai po dievmel-dystės, kaip visados, susirinko žydo Boselio karčiamoje buk pipką parukyti ir pasišnekėti apie savo įvairius vargus ir reikalus. Žydas Boselys kitą kartą laikė karčiamą ir

ant tos „ašarų pakalnės“ laikėsi neblogai, bet užėjus monopoliui biškiuko jo „gešeftas“ pasimažino, bet perdaug ant savo dalies jis dar nerugojo; dėlto kad jis degtinę žmonėms po senovei pardavinėjo. Vyrai, susirinkę seno savo pažįstamo prietelio ir geradėjo žydo Boselio karčiamaoje, išpradžios pipkes krapštė, nedrąsiai tarp savęs šnekėjo ir kada po pora pipkių išrukė, jaunasias Muselys, atsirėmęs į žydo stalą, visųpirmu atsikrenkštė, nusispjovė, ir balsu į vyrus atsiliepė:

— Vyručiai, ar žinote, ką aš pasakysiu? teip mano gerklė išdžiuvo, turi būti nuo tos prakeiktos pipkės, tpfu! kad ana į žemę įsmegtų ar neverta būtų paprašyti, Boselio degtinės butelį ir biškiuko gerklę atvilgyti!

— Gm! būtų neblogai! visi vyrai vienu balsu nutarė.

— Vyrai, nuo nosies po penkkapeikį! tarė Muselys savo penkkapeikį į kepurę įsidėjęs, ir pradėjo kitus raginti, kad dėtų į kepurę penkkapeikius. Bežiurint vyrai sumetė kelias gryvinas ir paprašė Boselio degtinės butelį atnešti. Žydas pažiūrėjo keletą kartų per langą ir paėmęs pinigų tuojuos prapuolė kaip kumparas. Už keleto minučių pasirodė ant stalo sudrumstas degtinės butelis. Vyrai išmovė po vieną degtinės stiklą ir ant butelio dugno mažkas beliko. Visi tarsi gailėstingai pažiūrėjo ant degtinės butelio ir pradėjo šnekėti, kad nuo nosies dar po penkkapeikį reikės dėti. Ir vėl prasidėjo tas pats penkkapeikių rinkimas. Žydas apturėjęs pinigų vėl keletą kartų per langą pažiūrėjo tarsi kas-žin-ko prisibijodams, bet degtinės butelį atnešė ir pats atsisėdo ant suolo prie lango, per kurį vis į lauką žiūrėjo. Vyrams besitaisant gerti antrą degtinės butelį, duris atsiverė ir įėjo pons Utelavyčius, kurs tuojuos prie vyrų prikibo kaip kibės prie karvės uodegos.

Vyrai šnekėjosi apie savo parduotąją Vorui ganyklą ir visi savo galvas laužė, kaip jiems reikėtų tą ganyklą nuo Voro atgal atimti. Kada jie pamatė įeinant į karčiamą Utelį, tai jie bemažo visi vienu balsu sušuko: „O tai yra žmogus, kurs mums tame dalyke paduos tikrą rodą!“

— Ak, pone Jo Mylista, pone Utelavyče, prašome, „į kompaniją“, prašome sėsties! bemažo visi vienu balsu vadino Utelį už stalą ant pat pirmos vietos ir tuojuos,

žinoma, degtinės stiklą pripylė ir jam po panose pakišo. Utelys jau nebuvo pripratęs ragintis: vieną degtinės stiklą išgėręs tuojais pats iš butelio antrą degtinės stiklą prisipylė ir vienu kluokšniu išgėrė, tą išgėręs ir trečią mirkavojo pilti ir išgerti, bet ant valandos prisilaikė, dėlto kad jis dar nežinojo, kokiame reikale aną teip švelniai ir linksmai priėmė „į kompaniją“.

— Perprašau Jo Mylistą poną Utelavyčių, nedrąsiai prabilo Jonas Blakis, mes čia turime vieną labai svarbų dalyką, ir nieks mums neduoda tikros rodos. Tamista, pone, esi mokintas, daug svieto matęs, ar negalėtum paduoti mums tikrą rodą...

Utelys nusitvėręs viena ranka už degtinės stiklą, akis išplėtęs žiūrėjo į Blakį ir rimtai klausėsi, koks čia būtų svarbus reikalas.

— Oi, „panie dobrodzieji!“ aš galiu jums visas rodas paduoti, atsakė Utelys galvą linguodams ir iš savo mokslo pasipusdams.

— Tai-gi, pone, dalykas yra toks, tolyn kalbėjo Blakis, mes sodiečiai vienam savo kaimynui už 200 rublių padavėme ganyklą, oi, ką aš sakau! jis nuo mūsų išviliojo tą ganyklą per apgavimą, suktybę, dėlto kad jis yra apgavikas ant apgaviko, sukčius ant sukčiaus...

— Kaip jo pravardė? žingeidavo Utelys.

— Jonas Voras! paaiškino jaunasis Muselys.

— Ak, tas turtingasis! vamtelėjo Utelys.

— Koks jis turtingasis? vagis, kraugerys, prigavikas! paaiškino vyras.

— Pinigus iš kišenės jis jums ištraukė? klausė Utelys.

— Bemažo kaip ir iš kišenės ištraukė, tolyn kalbėjo Antanas Blusa, kaip mes jam ganyklą perdavėme, tai yra, kaip jis mus prigavo, mūsų bobos jam nunešė pinigus ir tą dokumentą, kurį jis per apgavimą nuo mūsų išgavo, norėjo atimti, pinigus jam po koja pametė....

— Ak, ir dokumentą išdavėte? klausė Utelys.

— Kaip neišduosi, pone, kad jis mus degtinę prigirdė ir per prieveartą ant dokumento liepė pasirašyti, aiškino jaunasis Muselys.

— Ir ant dokumento pasirašėte?

— Pasirašėme! visi atsakė.

— Ir dėlko pasirašėte?

— Kad visi girti buvome! kas - žin - kas iš burio paaikšino.

— Ak, dabar suprantu! atsakė Utelys ir degtinės stiklą prisipylęs, išgėrė.

Vyrai vėl išgėrė ant sveikatos pono Utelavyčiaus.

— „Panie dobrodzieju!“ ar žinote, vyrai, ką aš jums pasakysiu? tarė pons Utelavyčius išgėręs degtinės stiklą, man užmokėsite 25 rublius, o aš nuo Voro jums atprovosiu ganyklą, o aš dar galiu teip padaryti, kad jūsų Vorą už prigavimą išvarys į Siberiją, į katorgą, jis to krašto nematys ant amžių — amžinųjų. Jis yra jūsų prigavikas, kraugerys, siurbelė, už tokius darbus kvepia Siberija; tokio žmogaus nėra ko gailėtis, kuom bus mažiaus tokių žmonių, tuom bus geriaus ant svieto gyventi!

— Ei, Boseli, ar užmigai? degtinės butelį atnešk! šaukė vyrai išklausę tos Utelio kalbos.

Žydas pašoko nuo suolo, pakasė savo peisus, ir tuojaus atbogino degtinės butelį.

— Tai ponulio nužemintai prašome padaryti mums tą mylistą, kad mes nuo Voro atgautumime ganyklą! visi vyrai meldė žemai kloniodamis Uteliui.

— Ak, „panie dobrodzieju!“ aš savo galvą galiu paguldyti, jeigut aš nuo Voro neatimsiu ganyklos ir ano už prigavimą į Siberiją neišvarysiu! sušuko pons Utelavyčius su tokiu užsitikėjimu ant savo mokslo ir galybės, apie ką tai nieks nei mislyje negalėjo paabejoti.

— Tai ponulio nužemintai meldžiame padaryti mums tą mylistą! vėl visi vyrai galvas nulenkdami prieš Utelį meldė, kad jis nuo Voro atprovotų jų ganyklą.

— Kad aš sakau „panie dobrodzieju!“ . . .

— Ai-vai, gevalt! liubrikai įeina, ai-vai gevalt, aš prapuoliau! rėkdams žydas puolė prie stalo ir, pagrobęs už kaklo degtinės butelį, drebė ant žemės, teip kad visi stiklai sužvangėjo ir į šmotelius subirėjo. Vyrai ir Utelys žiurėjo ant tos „komedijos“ su nusistebėjimu ir išpradžios nesuprato, ką tasai žydo riksmas ir jų degtinės butelio sudaužymas reiškia, bet pamatę įeinant į karčiamą tris

„liubrikus,“ (akcizninkus), suprato, kad tai žydo „nelaimė“ iėjo. Vyras atsistojo nuo stalo ir kuogreičiausiai norėjo išsprukti iš karčiamos pro duris laukan, kad nereikėtų būti liudytojais žydo „nelaimės“. Liubrikai tuojaus suprato, kad vyras gėrė degtinę, užstojo už durių ir visus užlaikė, norėdami surašyti „protokolą“. Visųpirmu liubrikai ant egzamino, paėmė poną Utelavyčių.

— Tamista pirkai nuo žydo Boselio degtinę ir gėrei čionai? klausė liubrikai Utelio.

— Nei aš pirkau, nei gėriau! atsakė pons Utelavyčius šypsodams.

— Prašome pasakyti tikrą tiesą! juog tamista degtinę nuo žydo pirkai ir gėrei?

— Ak, „panie dobrodziejo! sakau, kad nei aš pirkau, nei gėriau.

— Nemeluoji?

— Ak! kam man meluoti . . . žydas — nebrolis . . .

Toliaus liubrikai klausė Jono Blakio.

— Sakyk: tu pirkai nuo to žydo degtinę?

— Saugok Dieve! nei pirkau, nei gėriau! atsakė Jonas Blakis nusigandęs.

— Nemeluok! sakyk tiesą!

— Nemeluoji, sakau tikrą tiesą, kad aš degtinės nuo žydo nei pirkau, nei gėriau!

— Nesibijok! pirkti ir gerti degtinę yra valna, bet parduoti nevalna, tau už tą nebus nėjokios bėdos, tikt pasakyk, ar tu pirkai nuo to žydo degtinę? Jonas Blakis pažiūrėjo ant žydo, kurs šalip stovėjo ir iš baimės visas drebėjo kaip drebulės lapas. Žydas galvą judino ir akimis merkė Blakiui, kad jis tikt nesakytų nuo jo degtinę pirkęs.

— Ne! aš degtinės nuo žydo nepirkau! atsakė Jonas Blakis akis nuleidęs.

Liubrikai ant egzamino paėmė dar keletą vyrų, bet jie visi atsakė, kad degtinės nuo žydo nei pirko, nei gėrė, nei geriančių matė. Žydo namuose liubrikai padarė krata jieškodami degtinės. Tuom tarpu iš žydo karčiamos išbėgiojo visi vyras kaip žydo bitis ir beliko vieni liubrikai, kurie vertė visus žydo pašalius, degtinės jieškodami, bet ant savo nelaimės nieko nerado; atradę po stalu ant žemės

anas sumušto butelio šukias (stiklus) į visas puses vartė, uostė, laižė ir pripažino, kad čia yra buvusi degtinė, bet žydas jiems išguldė, kad tame butelyje vitriolija buvusi, kad butelis su vitriolija buvęs ant suolo pastatytas, katė bėgusi ir butelį su visa vitriolija ant žemės nuvertusi ir butelis susikulęs. Liubrikai, nieko nepešę, išėjo iš karčiamos laukan . .

XI.

Motiejus Utelys ir žydas Boselys.

Papgalių miestelyje buvo turgaus diena. Ant gaso buvo sustatyta daugybė vežimų su visokiais tavorais, kaip va: su grudais, linais, bulvėmis ir tt. Žmonės — lietuviai su žydais susimaišę klegėjo, šaukė, rėkė, lygosi, derėjosi. Tą klegesį ištolo jau galėjo girdėti. Žydai skvernus pasibraukę bėgiojo nuo vieno vežimo lyg kito, atradę ant vežimo grūdų maiša, vartė aną, čiupinėjo, grūdų žiupsnį ant delnos pasidėję, žiurėjo, uostė, ant danties užsidėję, kando, galvas lingavo, peisus kasė, lygo, derėjosi ir tt.

Netoli synagogos arba „šulės“ ant daržo, stovėjo didilis žydų burys, tarp kurių buvo vienas labai įžymus, jaunas ir laibas žydas, kurs buvo apsilkęs su ilga, be maž ko lyg žemės sermėga, su ilgais peisais, su didilia ant galvos germulka, ir su maža, nusususia ant sniuko ožkos barzdele. Tasai žydas kas-žin-ką karštai kalbėjo, rankomis mostegavo ir į krutinę su ranka mušėsi tarsi norėdams savo klausytojus pertikrinti. Kiti žydai su didiliu žingeidimu klausėsi jo kalbos, galvas lingavo ir kada-ne-kada vienas kitam keletą žodžių borgterėjo. —

Motiejus Utelys žvalgydamas į visas puses ėjo per miestelį ir sutiko žydą Boselį. Utelys, pamatęs Boselį, ranką iškėlė augštyr ir sušuko:

— Ei, ei panie Boseli! „moje uszanowanie!“ kur keliaujate? sakyk man, ką reiškia tasai žydų pulkas ant daržo prie šulės? ką tasai ožkabarzdis teip karštai šneka? bene sulaukėte Mesijošiaus?

Boselys Uteliui galvą linkerėjo, nusišypsojo ir pažiūrėjęs ant žydų burio tarė:

— Ny, ką aš galiu žinoti? aš nežinau apie ką jie šnekasi . . .

— Tu žinai, bet nenori sakyti . . . Sakyk! . . .

— Ai, kad aš teip sveiks bučiau! . . .

— Na, na sakyk, nebijokis, tarė Utelys prieteliškai su ranka tapšnodams žydai į petį, sakyk, ką tasai nusubarzdis teip karštai šneka?

Boselys dar kartą pažiūrėjo ant žydų burio ir ant ano su nususia barzda žydo, pasijuokė ir galvą palingavęs, atsakė:

— Ny, ką jis šneka? jis yra ne iš mūsų miestelio, giltinė žino, iš kur jis atsivilko! jis nori prišnekėti visus žydus, kad jie iš čia išvažiuotų į Paleistiną, ten, kur kitą kartą Maižėsius gyvena . . .

— Ooo! nori, kad išvažiuotumite į Paleistiną? ar žinai, panie Boseli, aš veliju tamistoms laimingos kelionės! tarė Utelys nusistebėdamas iš tos žydo kalbos.

— Ai-vai, ką tamista šneki? kas ten važiuos? beprotis gali važiuoti, rankas kratydams kalbėjo Boselys.

— Dėlko beprotis?

— Ny, ar tamista girdėjai, ką jis sako? jis sako, kad tenai į Paleistiną visi žydai kaip suvažiuos, tai pinigų sudės ir Paleistiną nupirks nuo turkų karaliaus ir padirbs žydų karalystę . . .

— Ooo! žydų karalystę?! tas nusubarzdis, turi buti, nori palikti žydų karaliūm? tarė šypsodams Utelys.

— Ai-vai, ką jis durnius gali buti žydų karaliūm? ką tokie durniai galėtų buti karaliais, tai aš galiu buti rabinu . . .

— Na, o kad teip žydai ištiesų padirbtų savo karalystę, turėtų savo karaliū, savo vyresnybę, savo kariūmenę, ar nebutų gerai?

Boselys galvą palingavo, užsimislįjo ir po mažos valandos atsakė:

— Ny rasit butų neblogai, bet kaip visi žydai į vieną kruvą susirinktų, ką jie dirbtų?

— Ką jie dirbtų? žemę dirbtų, prekybą varytų, gyventų teip, kaip visi apšviesti žmonės.

— Ar žinai, pone Utelavyče, ką aš tamistai pasakysiu? žydas su žydu tiktai kugelį gali valgyti, o „*geheft ist kein!*“ užbaigė Boselys ir ranka pamojęs norėjo šalin paeiti.

— Palauk tamista, panie Boseli, tarė Utelys, o degtinės butelį, ar aš nuo tamistos galėsiu gauti?

— Ny, dėlko ne! prie manęs gali gauti nevieną, bet du, tris ir daugiau degtinės butelių! atsakė žydas ir norėjo Utelį prie savęs vestis.

— Palukėk, pone, palukėk biškį! tarė iš užpakalio į Utelį moteriškė su kudikiu ant rankų.

Utelys atsisuko ir užpakalyje pamatė jauną dar moteriškę, kuri ant savo rankų laikė suvystytą kudikį.

— Oi, pone, tarė verkdamą moteriškė, gelbėk mano kudikį, tris dienos kaip nieko jau nevalgė, buvo du kartu numiręs, bet vis dar atsigavo . . .

Utelys pažiūrėjęs į kudikį, vieną ranką uždėjo ant jo galvos, o antrą ant krutinės ir valandą palaikęs, — tarsi nusigandęs, tarė:

— Ak, mano miela! tavo kudikis yra labai blogas, dideliai blogas, bet aš aną galiu pagydyti!

— Oi, ponė, gelbėk mano tą kvietkele, buvo du kartu numiręs, tikt pagelbėk, aš tamistai viską atiduosiu! kalbėjo verkdamą moteriškė. Utelys savo rankas vėl uždėjo ant kudikio krutinės ir valandą palaikęs numykė per nosį tarsi atradęs tikrą ligos priežastį ir daktariškai sakant, pastatė tokį **diagnozą**.

— Žiurėk tamista, tarė Utelys į moteriškę, kaip tavo kudikis sunkiai alsuoja! tu nežinai, dėlko jis teip sunkiai alsuoja? Aš tau pasakysiu, kad tavo kudikio širdies nuo krutinės uutruko ir . . . į pilvą įkrito. Ar dabar supranti?

— Aaak! ak, ak! širdelė į pilvą įkrito! sušuko verkdamą moteriškė.

— Bloga tai liga, tarė Utelys į moteriškę, bet aš tavo kudikį galiu pagelbėti.

— Ak, pone, tikt gelbėk, o viską atiduosiu! kalbėjo verkdamą moteriškė.

— Gm! aš ne brangininkas, galvą pakraipęs tarė Utelys, man užmokėsi už gydymą ir „lėkarstas“ tris rublius, o tavo kudikis už trijų dienų bus sveikas kaip ridikas.

— Ak, ponuli, aš esmi labai neturtinga moteriškė, du kudikiu dar namie serga, ar negalėtum' man pigiaus nuleisti?

— Pigiaus nebus nei skatiko „panie dobrodzieju!“ atrėmė tvirtai Utelys.

Moteriškė aimanodama pasakojo Uteliui savo vargus, nelaimes ir neturtą vis meldama, kad pons „daktars“ pigiaus prisileistų. Ant galo po ilgų derybų susiminkštino ir pono „daktaro“ širdelė, kuri dar į pilvą buvo nenukritusi ir sulygo ant dviejų rublių.

Utelys nuo moteriškės apturėjęs du rubliu už gydymą jos kudikio, tuojaus nusivedė į Boselio karčiamą, kurioje žadėjo duoti tokias gydyklas, kurios kudikio širdį iš pilvo atgal į krutinę sugražintų. —

XII.

Utelys Vorą pažino ir ant alaus pavadinio.

Žydo Boselio karčiamą buvo ant — pat gaso vidurio ir kitą-kartą, kada žydams buvo valna degtinę pardavinėti, Boseliui ityn gerai sekėsi, bet atsiradus monopoliui, Boselys ant šventos Dievo Apveizdos vėl neskundėsi, dėlto kad jis turėdams pinigų, tuojaus uždėjo krautuvę visokių daigtų, paskui pyragus ir barankas pardavinėjo, o degtinę vėl pardavinėjo be mažo po senovei. Kiti Pappalių miestelio žydai, kada neteko tiesos degtinę pardavinėti, susirinkę į kruvas ant gaso arba šulėje po ištisą pusdienį šnekėdavo ir galvas sau sukldavo, kur jiems dabar reikės dingti ir kaip gyventi, kada tai ruo jų visųdidžiausis uždarbis išsprudo, bet Boselys įsimašęs į žydų burį, tuojaus visus išnekindavo ir „durniais“ išvadindavo, visiems išrodydams, kad žydai tiktai Lietuvoje rojų teturi, dėlto kad jie „nei sėja, nei pjauna, nei į kluonus krauna,“ o visi yra netikt

gyvi, bet nekurie ityn gerai pasituri. Žydai Boselį už tą vadindavo „gudragalviu.“

Kada Utelys atsivedė moteriškę su kudikiu pas Boselį, tai karčiama jau buvo pilna žmonių: vieni iš jų sėdėjo, žiopsojo ir snaudė, kiti gėrė „magaryčias,“ o Boselys skvernus pasibraukęs lakstė iš vieno karčiamos galo į antrą; pamatęs įeinant Utelį, tuojaus aną įvedė į galutinį kambarį ir atnešęs degtinės butelį pastatė ant stalo. Utelys pamatęs degtinės butelį kaip katinas pelę net nusilaižė ir bežiurint puse butelio nugėrė.

— Sėskis, motyn'! tarė Utelys į moteriškę su kudikiu, kuri šalip stalo stovėjo.

Moteriškė atsisėdo ant kedės, o Utelys vis žiurėjo ant degtinės butelio ir vienas — pats galvojo, ar iš ano daugiau begerti, ar ne.

— Dabar, motyn', tavo kudikiui duosiu „lekarstą, tarė Utelys į moteriškę ir iš kelnų kišenės ištraukė mažą buteliuką su koku tai raudonu skystimu.

— Aaak! nustenėjo moteriškė tarsi nuo savo širdies sunkumą numesdama.

Pons „daktars“ užliejęs ant savo rankos delnų aną raudonąjį skystimą pradėjo trinti kudikio krutinę ir pilvą, paskui iš antros kelnų kišenės ištraukė vėl buteliuką su koku tai geltonu skystimu ir įvarvinęs į šaukštą keletą lašų įpylė kudikiui į gerklę. Kudikis jau buvo ir teip silpnas, o pradėjus ponui „daktarui“ aną dokučioti ir spaudyti, jis visai nusilpnėjo ir akis į stulpą pastatęs pradėjo mirti.

Moteriškė, regėdama, kad jos kudikis miršta, balsu sušuko:

— Pone, kudikis miršta!

— E, niekas! atsakė „daktars“ į moteriškę meilingai žiurėdams.

— Ak, pone, man kudikis jau numirė! žiurėk, juog jis jau neb'alsuoja! tarė moteriškė su veidu, pilnu baimės ir nuliudimo.

Utelys pažiurėjo ant kudikio ir pagrobęs aną iš moteriškes rankų pradėjo judinti ir kratyti, bet kudikis buvo

jau . . . lavonas. Moteriškė atgal pagrobė savo numirusį kudikį iš rankų pono „daktaro“ ir balsu pradėjo rėkti:

— Ak, tu žmogžudi! tu užmušiai mano kudikį! atiduok man du rubliu! tu esi nedaktaras, bet žmogžudys! . . . Ak, ak! mano kvietkėlė numirė . . . ir kame? žydo karčiamoje, be gramnyčios žvakės, be švento vandens, ak Dieve! Dieve!

Moteriške keikdama ir rėkdama su numirusiu kudikiu išėjo iš karčiamos laukan, o pons „daktars“ ramiai užbaigė gerti degtinės butelį. Utelys užbaigęs gerti degtinę išėjo į antrą kambarį, kuriame du žmogu ant stalo pasidėję „pusbutelkę“, šnekėjosi ir išpalengvos girkšnojo. Utelys prie jų tuojaus ir prisipliekė.

— Tai, kudikis tos moteriškės mirė? vienas iš geriančiųjų paklausė.

— Mirė! atsakė išpalengvo Utelys ir pradėjo aiškinti: „Atnešė jau numirusį kudikį ir sakyk, koks daktars jam begali dušią įkvėpti? iš numirusių dar ne vienas daktars žmogaus neprikėlė. Ak! „panie dobrodzieju!“ mūsų žmonės tame yra kvaili, kad šaukiasi prie daktaro tik tai tada, kada ligonis miršta arba jau numirė, na-gi ir ką daktaras tokiam ligoniui arba numirėliui begali padėti? ligonis numirė ir kas kaltas? visi kaltina daktarą, kad jis ligonio nepagydė, ak, tai žmonių kvailumas! pasakyk tokiai bobai, dėlko ana savo kudikio pirmiaus arba tuojaus, kad jis susirgo, negydė arba prie daktaro neatnešė, tai ji tau devynis dyvus prikalbės. Numirė kudikis, prie kurio daktars vos tikt prisitiko, tai tuojaus ir apkaltino daktarą, kad jis kudikį numarino. O tu žmonių tamsybė! bobų aklybė!“

— Teisybę sakai, pone daktare, atsiliepė vienas iš geriančiųjų, bus jau pusmetis atgal: susirgo mano dešimties metų vyresnysis sunus Juozuks; vaikas kosia, šnypščia, alsuoja, dejuoja, žodžiu sakant jam blogai pasidarė; sakau savo bobai: vežk kudikį prie daktaro, bet kur tau boba klausys? sudavė vaikui visokių savo čemeryčių, devinmačių, zuikio taukų, ožio plaukų ir tt. Ir ką? kudikis vis eina blogyn. Boba, sakau, vežk kudikį prie daktaro, jis ant to yra, kad žmones gydytų. Paklausė boba ir nuvežė kudikį

prie tamistėlės — paties. Nuo tamistos gydyklą kudikis už dviejų dienų buvo . . . sveikas kaip ridikas:

Ta nepažįstamojo kalba Utelį pakėlė ištiesų kaip šunį ant girnų, ir kad kas jam būtų pastatęs dvyliką degtinės butelių, jis nebūtų teip linksmas palikęs, kaip jis dabar po to apsakymo linksmas paliko.

— Aaak, pone, tarė Utelys su linksmu veidu, pavelysi man paklausti: kaip tamistos pravardė?

— Jonas Voras! atsakė nepažįstamasis šypsodams.

— Aaak! Voooras! ak, tu Dieve! ką aš tatai matau? sušuko Utelys rankas sudauždams, kiek gero aš apie tamistą nuo žmonių prisiklausiau, tai dabar negaliu apsa-kyti! o sakyk, tokio gero žmogaus buvau dar nepažinęs, ar tai man negėda? aaak! Boseli! atnešk degtinės butelį ant mano rokundo . . . pirmas pažintis reikia aplieti, reikia . . . reikia . . . neatbutinai reikia . . . aplieti . . .

Voras ant to pagyrimo vaipėsi ir laižėsi kaip karvė paplavų arba sąmazgų atsigėrusi, o Utelys savo kalbą tolyn traukė:

— Aš jau norėjau, pone, tamistą seniai pažinti ir dėlto ketinau į tamistos namus atvažiuoti, bet jau, žinoma, kur man driskiui lįsti prie „ponų?“

— Mano namai, dėl visų yra atviri! tarė su prasidi-džiavimu Voras.

— Suprantu, pone, tamistos gerą širdį, bet nekiek-vienam yra duota dovana — drąsybės, o kad teip „panie dobrodžieju“, gali pasakyti: ko atlindai? kas prašė?

— Saugok Dieve! visus į savo namus priimu su atvira širdimi! tarė Voras pasikeldams į puikybę. Boselys atnešė degtinės butelį, padėjo ant stalo ir pats atsisėdó ant suolo prie lango, per kurį vis žiurėjo, ar neateina „nelaimė“ paveiksle liubrikų arba akcizninkų.

Voras su Uteliu išmetė po keletą degtinės stiklelių „ant sveikatos“, abudu biškį iš papratimo susiraukė, atsi-krenkštė, nuspjovė, bet abudu pagyrė, kad Boselio degti-nė gera.

— Ar, žinai, pone, tarė Voras atsigėręs degtinės, aš girdėjau, kad tamista apart žmonių gydymo užsiimi dar bylų (provų) vedimu.

— A, užsiimu! atsakė Utelys galvą linkterėjęs.

— Ar žinai, pone, ar negalėtum' viename atsitikime man rodą paduoti?

— Ak „panie dobrodzieju“, su visųdidžiausia ukvata!...

— Tai-gi, Voras pradėjo pasakoti, nuo savo sodiečių — kaimynų pirkau ganyklą ir, žinoma, tuojaus pinigus užmokėjau. Tamistą rasit jau girdėjai tą istoriją, apie mano ganyklos pirkimą.

— Fui, ne! atsakė Utelys galvą judindams, nors visą tą istoriją apie ganyklos pirkimą — pardavimą jis jau buvo nekartą su visais išgaliais girdėjęs, bet dabar nudavė, kad jis apie tą visai nieko negirdėjęs.

— Antrą dieną po ganyklos nupirkimo, tolyn kalbėjo Voras, ateina prie manęs visi vyrai savo bobomis vedini ir sako, kad jie ganyklą per pigiai pardavė, kad jie ganyklą, nori atgal atsiimti, o dėlto tai jie ir pinigus nori sugražinti. Prie manęs jau yra visados teip: ką pirkau, parduviau arba mainiau, ant to viskas jau ir pasibaigė; ar aš gerai, ar blogai pirkau — parduviau — mainiau, tai jau man apie tą žinoti. Tokį žmogų, kurs kokį daigtą pirkęs, parduvęs arba mainęs, paskui tai verkdams kaip kudikis nori sugražinti arba atmainyti, laikau aną už niekšą, už kudikį, už minkštprotį.

— Ak, „panie dobrodzieju!“ tamista, pone, šventą teisybę kalbi! užtvirtino Utelys Voro kalbą.

— Negana to, tolyn kalbėjo Voras, kada aš atsisakiau pinigus priimti už ganyklą, visi sodiečiai kaip žmogžudžiai užpuolė mane, išbarė, išnėkino ir kuo tikti man smerčio nepadarė! Tegul anus biesai . . . pagautų.

— Ak, ak, „panie dobrodzieju“, tai „chlopu“ išdykimas, tai pasileidimas! vis pečius traukydams stebėjosi Utelys.

— Tamista negali suprasti, kokie čia žmonės gyvena, skundėsi Voras, jie už degtinės stiklą žmogų pasmaugtų arba užmuštų, jie už skatiką savo dušią velniui parduotų . . .

— Ar žinai pone, tarė Utelys šypsodams, aš tamistai rodyčiau savo kaimynus, kurie tamistą užpuolė, paduoti į valščiaus sudą ir sudžių prieteliškai iškalno paprašyti, kad jie tokiems užpuolikams teip sau bent po penkioliką rykščių . . . į pasturgalį prisuditu . . .

— Aš jau teip ir padariau! atsakė Voras linksmi.

— Na, ot ir bus „chlopams“ pamokslai, kad išmintingų ir teisingų žmonių užpuldinėti dienos vidu negalima! užbaigė Utelys.

Į karčiamą įbego užilsusi žydelka, kuri kas-žin-ką Boseliui žydiškai pašnibždėjo. Žydas tarsi išsigandęs pribėgo prie Voro ir tarė:

— Ai, panie Vorevič, prašome baigti gerti tą degtinės butelį, dėlto kad į miestelį jau atvažiavo tie „ganoven“ (vagis) — tpfiu! kad anie į žemę įsmegtų! niu, tie „liubrikai“ ...

Voras su Uteliu dar po keletą „šnapsų“ išmetė ir sugražino žydui tuščią degtinės butelį. Žydas pasiėmęs butelį nuėjo prie savo Sorės, o Voras su Uteliu dar ilgai šnekėjosi apie svieto „pasileidimą“ ir „išdykimą“.

XIII.

Motiejus Utelys persimainė į „chlopų“ apgintojį.

Ant dangaus saulelė buvo jau arti pietų.

Papgalių miestelio žydai seniai jau buvo atsikėlę. Vieni iš jų kaip paprastai į kruvas susirinkę netoli savo „šulės“ šnekėjosi, rankomis mostegavo, į krutinę su ranka mušėsi tarsi kokiam tai svarbiame reikale vienas kitą norėdami pertikrinti; kiti šalyje kur ant akmens atsisėdę saulėje kaitinosi, barzdą glostė ir laiks nuo laiko su koku tai širdies skausmu vienas kitam primesdavo po keletą žodžių. Boselys vėl jau buvo po visų poterių seniai iš „šulės“ sugrižęs namon ir su savo Sore šnekėjosi apie tą, kame už vis geriaus galėtų degtinę paslėpti, kur nei šimts „liubrikų“ nerastų. Utelys Boselio karčiamoje galutiniame kambaryje ant kanapkos atsigulęs iš nakties dar tebemiegojo, dėlto kad jis per visą naktį su kokiais tai pažįstamais, draugais ar geradėjais girtuklavo ir gerai jau išaušus teatsigulė ant kanapkos. Karčiamoje jau buvo valanda kaip sėdėjo ir laukė keletas žmonių, kada atsikels Utelys. Žmogučiams besėdint įkyrėjo laukti ir jie meldė Boselio,

kad jis Utelį pažadintų. Boselys ant pirštų galų priėjo prie durių ir su ranka pradėjo brazdinti.

— Ko nori? atsiliėpė Utelys ant kanapkos atsigulęs.

— Ai, panie Utelovič, kalbėjo žydas „a gešeft“ yra!

— Koks biesas atsivilko? gm, neleidžia nei pasiilsėti! į peklą nueitumite su savo „gešeftais“! murmėjo Utelys ant kanapkos ritinėdamas ir traškėdamas.

Vienog už mažos valandos nuo kanapkos nusirito ir susiraukęs kaip naginė išėjo iš savo miegtrosos laukan ir paregėjęs Boselį, vietoje pasakyti „dzien dobry“, balsu atsiliėpė:

— Degtinės turi?

— Ai, kaip neturėsiu? turiu... atsakė žydas barzdą glostydams, ir tuojaus pabėgo atnešti degtinės butelį.

— O kas manęs reikalavo? tamistos turite reikalą prie manęs? atsikreipdams į žmogystes paklausė Utelys tarsi supykęs.

— Teip! mudu norėjova, pone, su tamista pasišnekėti, atsakė vienas iš laukiančių žmonių ir nuo kedės, ant kurios sėdėjo, atsistojo ir išsitiesė į visą savo augumą kaip katinas užpečkyje ilgą valandą murksojęs.

Utelys savo interesantus permetė akimis nuo galvos lyg kojų ir sušuko:

— Ak, „panie dobrodzieju!“ męs tai, rodos, esame pažįstami? kas-žin-kame, rodos, męs matėmėsi.?

— Antanas Muselys, Antanas Blusa, ukininkai iš Balandžių sodos.

— Ak, ak, „panie dobrodzieju!“ atminu, atminu, tai tamistos, rodos, provojatėsi su Voru dėl tos ganyklos?!

— Dėl ganyklos! pridurė liudnai Muselys.

— Na, ir kuom' aš tamistas galiu pagelbėti?

— Ak, ponuli, gelbėk mus nuo to žmogžudžio Voro! visųpirmu sušuko Muselys tarsi verkiančiu balsu ir tarsi norėdamas prieš Utelį ant kelių pulti.

— „Panie dobrodzieju!“ ką galėsiu, viską padarysiu!

— Ak, ponuli, tikt klausyk, ką tasai žmogžudys Voras mums padarė, kalbėjo tarsi verkdamas Muselys, netikt pavogė nuo mūsų ganyklą ir pinigus, bet vakare valščiaus sudas Voro už degtinę nupirkta, prisudijo mums vyrams,

ar tikėsi, po penkioliką rykščių į pastargalį o mūsų boboms po nedelį „šaltojoje“ atsėdėti buk už Voro išnėkinimą ir išbarimą. Oi, tu Dieve šventasis! kuom' męs Tau prasikaltom', kad Tu mus teip sunkiai plaki? ak, ak, ak! . . .

— Na, tai čia dar nėra didžios nelaimės, reikia tikt paduoti skundą į augštesnį sudą, o paregėsite, kad sudas tą koronę ant tikro atmainys, ramino Utelys Muselį ir Blusą.

— Ar-gi begalėtų atmainyti? abejojo Muselys.

— Ak, „panie dobrodzieju“! kad aš sakau, kad atmainys, tai ir atmainys, tikt reikia gerai surašyti skundą, o visa koronė bus atmainyta, vis tvirtino Utelys.

— Pone, tikt gelbėk mus kaip išmanai, o užmokėsime kiek tikt reikės! verkė Muselys ir Blusa, atsistoję prieš Utelį.

— „Panie dobrodzieju“! aš jums sakau, kad aš parašysiu ant Voro tokį skundą, kad sudas atmainys rykštes netikt jums, bet pačiam Vorui dar lieps įkirsti į pasturgalį penkioliką bizunų už visokias jo apgavystes ir šunybes.

— Ponuli, tiktai gelbėk! vis meldė Muselys ir Blusa.

— Aa . . . už skundo parašymą man užmokėsite tris rublius ir pusrublį už tą degtinės butelį, kurį Boselys buvo kuo tikt atnešęs, vamtelėjo Utelys, rodydams su pirštu į degtinės butelį.

Ant to Utelio apreiškimo, Muselys su Blusą į vienas antrą pasižiūrėjo ir pradėjo po savo kišenės graibyti, buk pinigų jieškodami. Utelys tuomtarpu pasiėmė puslapį popieriaus, plunksną ir juodylą ir kas-žin-ką buk pradėjo rašyti. Vyrai ištraukė iš kišenės pinigus ir padėdami ant stalo dar priminė:

— Tikt, ponuli, kad tas rykštes atmainytų . . .

— Ak, „panie dobrodzieju“! kad aš sakau . . . vis nekantriavo Utelys.

Vyrai biškiuko nusiramino, o Utelys pasidėjęs ant stalo degtinės butelį tikt rašė ir rašė. Praslinko pusė valandos, o Utelys vis dar rašė ir rašė, laiks nuo laiko vis išgerdams po stiklelį degtinės „ant sveikatos“.

Kada butelyje degtinės bebuvo jau ant pat dugno, Utelys tarsi gailestingai ant butelio pažiūrėjo, numetė į šalį plunksną, atsikosėjo ir balsu į vyrus atsiliepė:

— Vyručiai! jums parašiau ant Voro tokį skundą, kad tasai sudas rykštes ant tikro atmainys, bet aš dar įrašiau, kad Vorui už jo visokius prigavimus penkioliką bizunų į pasturgalį įkirstų. Ar supratote?

Muselys ir Blusa iš to džiaugsmo Uteliui norėjo į ranką pabučiuoti, bet Utelys tarsi nusižemindams patraukė savo ranką šalin ir degtinės butelį užbaigė gerti.

Utelys savo popiergalį suvyniojęs į kuvertą padavė Museliui ir pasakė kad tą kuvertą reikia nunešti į pačtą, reikės prilipyti porą markų ir nusiūsti į sudą. Muselys ir Blusa Uteliui žemai pasikloniojo ir džiaugdami išėjo iš karčiamos laukan, o Utelys iš to džiaugsmo dar paprašė Boselio atnešti vieną degtinės butelį ant „sveikatos“.

XIV.

Utelys įgavo priešą asaboje Jono Glindos.

Muselys ir Blusa ėjo per miestelį šnekėdami ir džiaugdami, kad jie Utelį užpuolė dar lovoje begulintį ir negirtą, dėlto kad ant vakaro jis visados apsigerdavo ir jau, žinoma, nėjokių raštų neb'galėdavo rašyti. Ant gaso netoli žingunės jie sutiko bestovintį ir saulėje besikaitinantį šunadvokatį Joną Glindą, kurs kitąkartą buvo valščiau raštininku, paskui dar tarnavo už liubriką, o dabar jis neturėjo nėjokios tarnystės ir valkiojosi po miestelį be jokio darbo teip-pat kaip ir Utelys. Jonas Glinda žmonių negydė, o tikt užsiėmė rašymu vekselių, visokių prašymų, skundų arba „donosų“, žodžiu sakant jis tužsiėmė tikt viena advokatura. Glinda pamatęs, — ateinant Muselį ir Blusą, pakėlė augštyn ranką ir sušuko:

— Eee! iš kur pareinate? bene buvote prie to girtuoklio Utelio?

Muselys su Blusa pažiūrėjo į vienas antrą ir neišmanė, ar čia Glindai pasakyti, kad jie prie Utelio buvo, ar ne.

— Eee! parodykite tą raštuką, kurį, matau, kišenėje turite, aš pažiūrėsiu, ką tas girtuoklis jums parašė.

Muselys tarsi susigėdęs pažiūrėjo į savo sermėgos kišenę ir, teisybė, anos gromatos viršus iš kišenės išsikišęs riogsojo, bet jis dabar pats nežinojo, ar tą gromatą duoti Glindai skaityti, ar ne.

— Eee! rodykite šen, rodykite šen, tą raštuką! aš pažiūrėsiu, ar sudas jums nuims rykštes, ar kokį penkioliką bizunų dar pridės! kalbėjo Glinda.

— Na, va! ir ponulis teip viską bežinaš! atsiliepė Antanas Blusa.

— Eee! aš viską žinau! aš jums tikrai galiu pasakyti, ar sudas tas rykštes atmainys, ar daugiau pridės! gyrėsi Glinda.

Muselys ištraukė iš kišenės aną Utelio rašytą raštą ir padavė Glindai, kurs paėmęs į rankas gromatą, tuojaus atplėšė kuvertą ir užsidėjęs ant nosies akiliorius ir galvą linguodams pradėjo skaityti.

Perskaitęs Utelio raštą, Glinda atsiputė išpat pilvo galo ir galvą palingavęs, tarė:

— Ir kiek jūs už tą raštpalaikį Uteliui užmokėjote? turi buti, kokią trirublinę, o rasit ir daugiau?

Muselys tarsi susigėdęs pažiūrėjo į Blusą ir neišmanė, ar Glindai sakyti visą tiesą, ar ne.

— Ak, jūs kvailiai, kvailiai! kalbėjo Glinda, kad jūs prie manęs butumite atėję, aš jums visą tą bučiau padirbęs už vieną rublį, o ant tikro sudas jums rykštes butų atmainęs, o dabar pagal to raštpalaikio, sudas jums uždės dar kiekvienam mažiausiai po penkias rykštes.*)

Muselys ir Blusą išbalo ir nusiminė.

— Bet, ponuli, Utelys mus vėl užtikrino, kad sudas anas rykštes mums ant tikro atmainys, atsiliepė nusiminęs Muselys.

— Utelys jus užtikrino, kalbėjo tolyn Glinda, ką jis gali užtikrinti? juog jis rašyti nemoka! koks jo rašymas?

*) Valščiaus sudas pagal maskoliškų įstatymų turi tiesą valščionius prisudyti ir įkirsti dvidešimt rykščių. Valščiaus sudo nusprendimus gali atmaiuyti pasrėdninkų suvažiavimas (sjezd.).

Rašo kaip višta su koja, net juokai pažiūrėti, juog jis yra paskutinis girtuoklis ir toks kvailas kaip šits mano čebato aulas!

Muselys ir Blusa stovėjo nusiminę ir neišmanė ką daryti.

— Tai, ponuli, ką mums dabar reikia daryti? klausė nusiminęs Blusa.

— Ką jums daryti? Nuneškite tą popierpalaikį Uteliui, meskite jam po kojų, ir pareikalaukite, kad jis jums tris rublius sugražintų, o ateikite prie manęs, aš jums viską ir kuo geriausiai už rublį padirbsiu, vis kalbėjo Glinda.

— Bet, pone, ir Utelys mums sakė, kad tasai rykštes sudas ištiesų atmainys! atsiliepė Blusa.

— Ak, jūs vištagalviai! jums sakė, o jūs ir įtikėjote! ką tas girtuoklis gali išmanyti! jis jau seniai savo protą pragėrė, žiurėkite, ką jis ant to popiergalio parašė: jis parašė, kad jums visiems apart tos penkiolikos rykščių, kurias sudas prisudijo, kad dar pridėtų penkioliką bizunų už trukdymą sudų. Ar supratote?

Muselys kasė pakaušį, Blusa — pasturgalį, o Glinda kalbėjo vis tolyn:

— Kad butumite atėję prie manęs, aš jums bučiau parašęs tokį raštą, kad tas rykštes sudas tikro butų atmainęs, dėlto kad vienas sudžia yra tikras mano dėdė, antras yra mano uošvis, o sudo sekretorius yra mano švogerys, męs jau gerai pasižįstame, mane raštai tenai yra su ukvata priimami ir išpildomi. Ar supratote, kvailios vištos?

Muselys ir Blusa nėkaip negalėjo įsuprasti, kad Utelio raštas, už kurį jie teip brangiai užmokėjo, niekam nederėtų.

— Na, na, siųskite, į sudą tą raštpalaikį! aš jūsų rublinės nenoriu, man to nereikia, bet gailiuos jūsų nugaros, o aš jau žinau, kad sudas už tą raštpalaikį jums dar pridės keletą bizunų, gandino Glinda Muselį ir Blusą, kurie stovėjo nusiminę ir išbalę. —

Glinda sugražino Museliui jo raštą ir dar kartą priminė, kad tasai raštas niekam nederės, kad reikia dirbti kitą raštą. — Muselys dar valandą pastovėjo ir rodavodamis su Blusą nuėjo šalin.

— Ar tu girdėjai, Antanai, tarė Blusa į Muselį, kaip tai Glinda viską apie mus žino! ir kas jam viską teip išpasakojo? ar matei, jis tuojaus ir antštiko, kad mes prie Utelio buvome ir tenai raštus dirbinome! turi būti tai Glinda — mokintas žmogus . . .

— Gm! palingavo Muselys galvą ir atsakė: Giltinė aną žino! jis pasakojo, kad sudžios vienas esąs dėdė jo, o antras uošvis, o sudo sekretorius žentas ar kuma . . .

— Švogeri! paaiškino Blusa.

— Gm! tai artima giminė! kalbėjo Muselys, o rasiť jo rašytas raštas ištiesų butų geresnis?

— Žinoma, kad giminės sudžios giminės „adukato“ juojaus paklausys, nekaip kokio girtuoklio Utelio! pritarė Blusa. Muselys ir Blusa nutarė eiti prie Utelio atgal ir kaip jiems Glinda patarė, mesti tą jo raštą po kojų ir pareikalautų atgal tų trijų rublių, kuriuos jie už parašymą skundo jam užmokėjo.

XV.

Muselys ir Blusa Glindos paklausė.

Utelys išgėręs bemažo vienu trukių du degtinės buteliu gerokai apsvaigo. Kada Muselys ir Blusa sugrįžo į Boselio karčiamą, tai Utelys atsigulęs ant žydo kanapkos spjaudėsi ir vienas — pats šnekėjosi.

— Poneli, tarė Muselys priėjęs prie Utelio, tamistos raštas mums niekam netinka . . . Utelys pažiūrėjo baltomis akimis ant Muselio, spjovė jam į akis ir atsisukdamas ant antro šono balsu tarė:

— Patriubyk tu man!

Muselys kaip per ausį gavęs greit atsitraukė šalin ir su Blusa garsingai pradėjo šnekėtis.

Jiems besišnekant atėjo žydas Boselys ir paklausė, rasiť jie degtinės reikalauja.

— Tpfu! tarė nuspjaudams Muselys, tu savo degtinę kipšui atiduok! matai tavo geradėjas Utelys prisprogęs degtinės dripso kaip meitelis . . . Žydas pažiūrėjęs skertomis į Muselį atsakė:

— Ny, kas yra? pagulės, pamiegos ir vėl atsikels! kam čia gali buti iš to bėda?

— Tau, žinoma, iš to nebus bėdos, bet žiurėk, ką tas girtuoklis mums įrašė į raštą?

— Ny, ką jis įrašė? žingeidavo žydas.

— Tasai tavo girtuoklis į mūsų raštą įrašė, kad sudas mums dar pridėtų kiekvienam po penkioliką bizunų. Ar supranti, žyde?

Ai, ai, ai! po penkioliką bizunų! ką tamistos šnekate? stebėjosi Boselys galvą linguodams.

— Skaityk! metė Muselys raštą žydui po kojų.

Žydas paėmė raštą nuo žemės ir žiurėjo į aną kaip akla višta į kiaušinius.

— Ai, tarė žydas, kad butų žydiškai rašyta, aš jums pasakyčiau visą tiesą, bet aš pasakysiu, kad pons Utelavyčius yra geras, teisingas ir išmintingas žmogus, jis to rašyti negalėjo.

— Kaip negalėjo rašyti! skaityk! taip yra parašyta...

— Ny, kas jums apie tą sakė? klausė žydas.

— O kas tau darbo, kas mums sakė? geras žmogus mums sakė...

— Ny, ny, sakykite, kas jums apie tą sakė? klausė vis žydas.

— Sakome tau, žyde, kad mums apie tą sakė geras žmogus, atsakė tarsi supykęs Muselys.

Utelys gulėjo ant kanapkos, ant sienos atsisukęs ir kas-žin-ką vienas-pats šnekėjo.

— Ny, ar ne Glinda jums apie tą sakė? tarė šypso-dams žydas.

— Kas mums apie tą sakė, tai tau nieks darbo, bet męs žinome, kad tas girtuoklio Utelio raštपालािकिस niekam nederia, męs norime, kad jis mums tuos tris rublius atiduotų, kuriuos męs jam užmokėjome už parašymą to raštपालािकियो.

— Ai-vai, tris rublius! juog jus su ponu Utelavyčiu ant trijų rublių sulygote! valia jūsų buvo jam tris rublius mokėti, valia nemokėti; ny, juog už tris rublius pons Utelavyčius jums parašė raštą, kalbėjo žydas.

— Žyde, eik tu prie savo Sorės ir niekų netauzyki! tegul tas tavo girtuoklis sugražina mums tris rublius! prisikišęs žydui prie barzdos atsakė Muselys.

— Ai, ai, ai! kad aš teip sveiks bučiau! kad aš savo Sorės nematyčiau, jeigut aš meluoju arba neteisybę sakau, kad pons Utelavyčius jums prigavo, ny, kad jis negerą raštą jums parašė... ai, ai, ai! kito tokio išmintingo žmogaus, kaip pons Utelavyčius, reikia pajieškoti... aimanojo savo peisus kasydams Boselys.

Muselys prisikišęs prie Utelio balsu sušuko:

— Atiduok mums, tu girtuokli, tris rublius, tavo tas raštpalaikis mums niekam nedera!

— „Pašol von!“ tu kalės vaiks! sumurmėjo per nosį Utelys ir vėl nuspjovė ant Muselio.

Muselys atsitraukė šalin ir pasakė Blusai, kad negirtam šnekėtis su girtu žmogum, yra vien tiek, kaip žąsinui su kiaule.

Muselys su Blusa dar mažą valandą pastovėjo žydo karčiamoje, pažiūrėjo ant girtu Utelio ir išėjo laukan. Netoli Boselio karčiamos ant gaso stovėjo ir laukė jų Glinda, kurs pamatęs Muselį ir Blusą ateinant balsu sušuko:

— Eee! mano mieli, o ką-gi? ar Utelys jums sugražino tris rublius?

— Iš kur tas girtuoklis sugražys? atsakė Muselys su Blusa.

— Ak nesugražino! sustenėjo Glinda tarsi jų pasi-gailėdams.

Mažą valandą jie visi pastovėjo, o Glinda į Muselį ir Blusą vėl tarė:

— Eee, mano mieli! ko męs čia stovime? eime į karčiamą Joselio ilgojo!...

Žydas Joselys buvo tikras brolis Boselio ir vadinosi ilguoju dėlto, kad jis turėjo ilgas kaip gandro kojas, o trumpą liemenį. Joselys kitą-kartą teip-pat turėjo karčiamą, o atsiradus monopoliui, jis teip maitinosi.

Glinda įsivedęs į Joselio karčiamą Muselį ir Blusą, pasodino prie stalo ant kedės ir atsiliepė:

— A, ką - gi, mano mieli? dirbsime raštus išnaujo? teip?

— Dirbk, kaip ponulis išmanai! atsakė Muselys.

— Ei, Joseli, degtinės butelį: užkamandavojo Glinda, o žydas su degtinės buteliu tuojaus šmukšt ir išlindo kaip Pilips iš kanapių tarsį jis jau butų seniai aną tikt laukęs . . .

Glinda paliepė Joseliui atnešti tris stiklus: sau vieną, Museliui antrą ir Blusai trečią ir pripylęs degtinės paragino savo „klientus“ išgerti. Muselys ir Blusa išgėrė, pažiūrėjo į vienas antrą ir pašnibždėjo, kad Glinda geresnis už Utelį, dėlto kad šits jiems duoda degtinės atsigeriti, o Utelys vienas pats degtinės butelį ištriubijo.

— Eee, mano mieli! tarė Glinda, už tą degtinės buteliuką tamistos užmokėsite! tasai degtinės butelis bus „ant magaryčių.“ Ką darysi? Muselys ir Blusa pagraibė savo kišenės, pažiūrėjo į vienas antrą ir pasakė:

— Tikt, poruli, parašyk mums gerą raštą!

— Ak! aš parašysiu tokį raštą, kad ant tikro sudas jums tas rykštes atmainys ir už visokias neteisybes ir šunybės Vorui prisudys kokią penkioliką bizunų į pasturgalį, tarė veidmainiška Glinda. Muselys ir Blusa sėdėdamu ant kedės džiaugėsi ir vienudu galvojo, kaip tai Vorą pasirite, duos jam penkioliką bizunų į pasturgalį, o Glinda pasiėmęs į ranką plunksną ir pasidėjęs popiergalį, rašė jiems „raštą“. Buvo jau vakarop, kada Glinda jiems užbaigė rašyti „raštą“ ir suvyniojęs į kuvertą jiems parodė ir apsiėmė pats nunešti į pačtą ir tenai atiduoti ant išsiuntimo. Glinda nunešė tą gromatą pats į pačtą, dėlto kad jis bijojo, kad Muselys ir Blusa beeidami į pačtą nesutiktų kokio šunadvokačio Antano Musmirio, kurs tą raštपालािकी galėtų vėl išpeikti, ir kad jie prie ano teip-pat neprisikabintų kaip prie Utelio, reikalaudami, kad sugražintų jiems tą rublinę. Buvo jau gerokai sutemus, kada Muselys ir Blusa, parkeliavo namon. —

XVI.

Pons Utelavyčius susimušė ir susitaikino su ponu
Glindavyčia.

Buvo jau vėlus nedėlios vakaras. Žydų karčiamos beveik visos buvo tuščios, tikt pas monopolį ant gatvės du girtuokliu susikibusiu stovėjo ir pasikiesdamu degtinės butelį baigė gerti ir jau žadėjo namon keliauti, bet savo kojose jautė tokį sunkumą, kad šit', šit' ant žemės į purvyną bus bevirstą ir žiurėk, biškį pašlitiniuos ir vėl atsities tarsi mankštindamu savo kaip švino pripiltas kojas. Boselio karčiamoje jau gerą valandą bus kaip gėrė degtinę, garsingai šnekėjo ir klegėjo trys žmogystės: Motiejus Utelys, Glinda ir Antanas Musmirys.

— Gm, „panie dobrodžieju!“ čionai „chlopai“ turtingi, bet kvaili kaip čebato aulas, kalbėjo pusgirtis Utelys.

— Eee, mano mielas! atsakė Glinda, reikės ir man užsiimti apart raštų rašymo dar žmonių gydymu

— Na, na, ar tu misliji, kad teip lengviai žmones galima gydyti arba daktaru palikti: juog ant to reikia mokslo

— Eee, mokslo, mokslo! ar didilis yra tavo mokslas? man rodos, kad visas tavo mokslas pasibaigė ant kasdieninio Boselio karčiamos aplankymo ir ant kasdieninio išgėrimo dviejų ar trijų degtinės butelių, vėl atsakė Glinda.

— Tylėk, durniau! atkirto Utelys.

— Tu pats tylėk! atsakė Glinda.

— Aš tau „panie dobrodžieju“ pasakysiu, kad aš baigiau visus daktarystės mokslus, tarė atsistojęs nuo stalo Utelys.

— Eee, baigiai, baigiai visus mokslus Boselio karčiamoje ir prie šito degtinės butelio, perkirto Glinda.

Antanas Musmirys, tretysis jų draugas, sėdėjo prie stalo ir klausėsi tos kalbos tarsi vienam ir antram pritardams, o kad reikėjo degtinės stiklą išgerti, tai ir jis nuo savo draugų neatstojo ir visados „pilną burną“ gėrė.

— Na-gi, „panie dobrodžieju,“ o tu savo mokslus kame baigiai, ar ne Joselio karčiamoje ir teip-pat ar ne prie degtinės butelio? paklausė Utelys Glindos.

— Tu esi prigavikas! sušuko Glinda.

— Tu esi vagis! jam atsakė Utelys.

— Ak, tu šioks toks! įkibo Glinda Uteliui į čiupryną ir pradėjo aną vadžioti po triobą kaip aviną. Utelys Glindai įsikibo vėl, rodos, į barzdą ir teip tai jie mažą valandą tampėsi po žydo triobą tarsi juokus provydami, bet matyti buvo tai ne juokai, dėlto kad visųpirmu Utelys piktų balsu susiriko:

— Ojeijejei! gelbėkite! razbaininkai užpuolė!

Ant to riksmo įbėgo žydas Boselys, kurs pamatęs Utelį su Glinda besigrumiant iš nusistebėjimo ar iš išgąščio sušuko:

— Ai, ai, ai! panie Utelaviče ir panie Glindavyče, ar tai mokintiems žmonėms pridera vienas kitą už plaukų vadžioti? ai, ai, ai!

— Ojei! Boselėli tu mano, gelbėk nuo to žmogžudžio! rėkė Utelys ant žemės Glindos paguldytas ir meilingai į žydą žiurėdams.

Boselys neišmanė ką daryti, ar Utelį gelbėti, ar ne, ir aplinkui šokinėdams kaip pėmpė aplink kiesiną, vis šaukė:

— Ai, ai, ai! panie Glindavyče, panie Utelavyče! kas jums yra? pasigadykite! kam čia reikia pyktis, kam čia muštis? ny, tegul buna zgada! . . . O pons Utelavyčius su ponu Glindavyčiu ant žemės atsigulę vienas antram su kumstėmis tai pažandes taisė, tai plaukus ir barzdas dailino, vis abudu stenėdamu ir pagelbos šaukdamu.

Tretysis jų draugas Antanas Musmirys išpradžios į tas Utelio su Glinda peštines žiurėjo iš šalies tarsi į kokią „komediją,“ bet matydams, kad jie ištiesų pešasi, ant Boselio paraginimo ir ant jų meldimo pagalbos, ir jis į Utelio ir Glindos tarpą įsimaišė ir norėjo anuos perskirti, bet, rodos, nuo Glindos gavo keletą kumščių į sniukį už „tarpininkystę“ ir suėmęs rankomis savo ausis ir žandus paspruko šalin.

Boselys į besimušančiųjų tarpą bijojo lįsti ir ištolo atsistojęs vis ragino anuos prie „zgados.“ Kada tai Utelys su Glinda gerokai vienas antrą apipešė ir gerokai jau pailso, ant mažos valandos ištiesų padarė tarsi „zgadą,“ abudu sėdėdamu ant žemės, pažiūrėjo aplinkui savęs ir

pamatė ant grindų, išmėtytus didilius kuškius plaukų, išrautų su kraujais iš jų pačių galvų ir barzdų. Abudu pažiūrėjo į tuos peštinės ženklus, pačiupinėjo savo nurautas barzdas ir galvas, atsidusėjo, ir į vienas antrą pažiūrėję, sušuko:

— Jonai!

— Motiejau!

— Kam-gi mums reikia peštis?

— Tiesą sakai, Motiejau, kamgi mums peštis! užtvirtino Glinda.

O žydas ištolo kaip šuo atsistojęs lojo:

— Ai, ai, ai! panie Utelavyče ir panie Glindavyče, kam čia reikia peštis? kam čia reikia muštis? ny, tegul buna zgada! urrra! tegul buna zgada!

Utelys ir Glinda atsistojo nuo žemės, vienas ir antras savo nupeštas barzdas ir galvas čiupinėdamu, pažiūrėjo į vienas antrą skersomis, bet jau nebesipešė, o žydas tuojaus kaip matai bringt degtinės butelį ant stalo ir pastatė. Glinda ir Utelys pažiūrėjo į degtinę linksmesnėmis akimis, o žydas pripylęs degtinės stiklus paragino, kad jie stiklais susidaužtų ir išgertų. Utelys ir Glinda ilgai nesiragino ir tuojaus abudu degtinės stiklus išgėrė, bet dar susitaikinti vis nenorėjo.

O žydas šalyje atsistojęs vis kalbėjo:

— Ai, ai, ai! panie Utelavyče, panie Glindavyče, kam čia reikia pyktis, kam čia muštis? ny, tegul buna zgada!

— Aš visai nepykstu, visųpirmu pradėjo Glinda ir pažiūrėjo į Utelį tarsi meilingiaus.

— Aš ir nepykstu, atsakė Utelys tarsi šypsodams.

— Ai, ai, ai! tamistos pasigodykite ir pasibučiuokite, kalbėjo vėl žydas.

Utelys žiūrėjo į Glindą, o Glinda į Utelį ir abudu galvojo, ar čia bučiuotis, ar ne. Tuotarpu Boselys dar pripylė degtinės stiklus ir paragino Utelį ir Glindą išgerti ir susitaikinti. Po įtekme degtinės susiminkštino Utelio ir Glindos širdįs ir jie... pasibučiavo.

— Urrrra! tegul buna zgada! rėkė Boselys visa gerkle ir iš tos linksmybės, kad jam pasiklojo sutaikinti

Uteli su Glinda, atnešė ir padėjo ant stalo dar šviežų degtinės butelį.

O Utelys ir Glinda iš to džiaugsmo, kad jiems pasiklojo teip laimingai susitaikinti, gėrė degtinę Boselio karčiamoje lyg išauštant. Ant to Utelio su Glinda peštinės ir pasibaigė.

XVII.

Valščiaus viršininkai Balandžių sodos vyrams į pasturgali įkirto.

Ant to skundo, kurį rašė Glinda Balandžių sodos vyrams, kad augštesnis sudas tas valščiaus sudo prisudytas rykštes atmainytų, po dviejų ar trijų mėnesių parėjo į valščių to sudo ištarmė, kurią paliepta buvo sodiečiams apreikšti. Kada tai ant paliepimo staršinos Balandžių sodos vyrai susirinko į valščių, tai raštininkas jiems perskaitė tokį raštą: „Ant skundo, kurį Balandžių sodos vyrai padavė į tarpininkų susirinkimą, meldami, kad jiems atmainytų valščiaus sudo prisudytas rykštes, tarpininkų susirinkimas 25 dienoje liepos perkratęs jų bylą (prova), nusprendė: Balandžių sodos ukininkams Jonui Blakiui, Petruui Ziogui, Jurgiui Prusokui ir Mikodimui Tarakanui valščiaus sudo ištarmę visai **patvirtiname**, o ukininkams Antanui Museliui ir Antanui Blusai, atminant ant to, kad jie už visus didžiaus ukininką Joną Vorą išniekino, apart tos penkiolikos rykščių, kurias jiems valščiaus sudas prisudijo, mes nuo savęs dar **pridedame** kiekvienam iš jų po penkis bizunus.“

Raštininkas, perskaitęs tą raštą, numetė į šalį o pats šypsodams ir tarsi su visų didžiausia linksmybe atsisukęs į vyrus, tarė:

— O ką? supratote?

Kada tasai raštas buvo maskoliškoje kalboje rašytas, tai vyrai į vienas kitą žiurdami klausė:

— Ką ten skaitė? aa? Raštininkas vėl atsisukęs jiems lietuviškai paaiškino, kad tarpininkų sudas ant paduoto jų skundo valščiaus sudo ištarmę visai patvirtino, o

Museliui ir Blusai dar po penkis bizunus pridėjo, buk už tą, kad jie didžiaus už kitus kaltesni buvę. —

— Oi, oi, oi! rėkė vyrai savo pasturgalius čiupinėdami, kurie, anot priežodžio, jau niežėjo, mėš ant to dar nesutinkame! mėš paduosime apėlacią į senatą, mėš skūsimės pačiam ciecoriui!

— Galite skūsties kam norite, bet aš turiu nuo tarpininko prisakymą, sudo išstarmes išpildyti šendieną-pat! tarė rimtai raštininkas. —

— Tai yra: kaip tai sudo išstarmę išpildyti? paklausė nesuprasdams Muselys.

— O tai, pagal tarpininko prisakymo šendieną noriu jums tas prisudytas rykštes į pasturgalį įkirsti, paaiškino raštininkas.

Vyrai nosis nuleido žemyn ir didžiaus savo pasturgalius pradėjo kasyti.

— Kaip-gi bus vyrai? klausė raštininkas, eikite į staldą ir tenai jums koronė bus išpildyta . . .

— Ponuli, tą kartą perleisk mums! atsiliepė Antanas Blusa.

— Ak, kokie jūs kvaili esate! ar tas nuo manęs priguli? sušuko raštininkas.

— Mėš ponui sudėsime . . . kalbėjo Blusa. Tuomtarpu iš raštininko triobos į kancelariją įėjo jau gerokai pasigėręs Voras.

— O ką vyrai, tarė Voras juokdamas, mušėte mane, dabar atėjo jau valanda, kada jums persime kailį . . .

— Ponuli, tarė Muselys su visųdidžiausiu nusižeminiu, dovanok mums tą kartą, daugiaus teip nebepadarysime . . . kalti buvome, dovanok! . . .

— Aa! kalbėjo Voras pasididžiuodams, kad mėš jus jau kaip vilkus įvarėmė į tvartą, tai sakote dabar „dovanok“, ne, nedovanosiu! eikite į staldą, o aš pažiūrėsiu kaip jums Pipkus (valščiaus buto tarnas) įkirs į pasturgalį . . .

Vyrai nusiminę stovėjo ir galvojo, ar į staldą eiti, ar ne.

— Na, vyrai, ką-gi stovite? vis kalbėjo raštininkas, eikite į staldą, Pipkus tenai jūsų jau laukia, o kad

geruoju neklausysite, tai pavadinsiu policiją ir tuojaus visus nuves kaip avinus.

Vyrai nosis žemyn nuleidę išėjo iš kancelarijos į stalda, kurio viduryje buvo pastatyta didelė trinka, šalip kurios ant žemės buvo pamesta du didėliu rykščių buntu. Stalde stovėjo ir laukė jau rankoves atsiraitęs ir sermėgą nusivilkęs valščiaus buto tarnas Pipkus, kurs pamatęs vyrus ateinant, tuojaus paėmė į ranką rykščių buntą ir sušuko:

— Kas pirmu guls ant trinkos? Tarakanas... Atsigulė Mikodims Tarakanas, kuriam Pipkus pakėlė nuo pasturgalio augštin sermėgą ir kirsdams pradėjo skaityti: vienas, du, trys ir tt. lyg penkiolikos. Tarakanas gulėdams ant trinkos tikt vien stenėjo ir dejavo, o kada užbaigė kirsti, tai jis pasitraukęs į šalį biškį pasturgalį pakasė ir išėjo iš staldo laukan. Toliaus ant trinkos paguldė Joną Blakį, ir ta pati regykla atsikartojo kaip su Tarakanu.

Voras su raštininku iš tolo žiurėjo ir sergėjo tarną, kad jis visiems tą koroną visoje pilnybėje išpildytų. Kada Pipkus užbaigė Blakį mušti, tai Voras atsikreipęs į raštininką tarė:

— Tpfiu! tas bjaurybė bemušams pasmirdo kaip šeškas! kad aną!...

— Teisybę sakai! užsiėmė rankomis savo nosį raštininkas biškiuko pauostęs.

Pabaigus mušti Blakį, paguldė ant trinkos Jurgį Prusoką, paskui Muselį, Blusą ir tt. Išmuštieji tuojaus bėgo iš stalo laukan ir pasturgalius čiupinėdami spruko ant namų kaip iš pirties. Jiems buvo didelė gėda, kad suaugusius žmones muša kaip mažus vaikus. Jie rasiť neįautė tiek skausmo, kiek tos gėdos arba nepadorumo prieš svieta. Kiekvienas sutikęs tokį žmogų, kurs valščiuje „ant zokano pamato“ buvo muštas, jam į akis sako: „Tu esi muštas!“ Ir to jau gana: jis patrotijo savo šlove, savo guodone ir nekurias žmogiškas ir civiliškas tiesas. Valščiaus rykštė yra tai senos gadynės palaikas; valstiečiai anos bijo ne dėl jos skausmo, bet dėl vienos gėdos. Kaip daugybė senos gadynės „palaikų“ jau prapuolė, taip ir rykštė turi buti neužilgam iš Maskolijos įstatymų bus išbraukta.

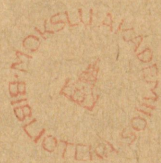
XVIII.

Viskas dar ant to nepasibaigė.

Praslinko po tos pėrinos, rodos, pusmetis o rasit ir daugiau. Balandžių sodos vyrai jau pradėjo užmiršti visas savo nelaimes. Netikėtai jie sutiko vieną advokatą su augštesniu mokslu ir su geresniais doros pamatais, kurs anuos pradėjo raginti, kad jie paduotų Vorą į augštesnį sudą už jų prigavimą aną ganyklą jam parduodant. Balandžių sodos vyrai išspradžios apie bylą (provą) nenorėjo nei girdėti, dėlto kad jie vis dar anų valščiaus sudo rykščių negalėjo užmiršti, bet ilginiui davė save pertikrinti ir anam advokatui išdavė „daviernastį“ vesti bylą (provą) už anuos su Voru dėl tos ganyklos. Advokatas apturėjęs pavelijimą vesti bylą, tuojaus padavė Vorą į „okruzną sudą“ buk už prigavystę ganyklą nuo savo kaimynų perkant. Voras, kurs vis pasitikėjo ant savo kišenės, mislijo padaryti ir čia teip-pat kaip su valščiaus sudžiomis, kuriuos, budavo, pašauks kaip savo bernus į kokią Boselio ar Joselio karčiamą, pastatys keletą butelių, po rublinę dar į kišenę ikiš jiems ir pats padiktavos ateinančio sudo ištarmę ir gali buti sau ramus. Voras norėjo ir dabar teip-pat padaryti, bet skaudžiai apsiriko. Vaisium to apsirikimo buvo tas, kad Voras pragraijo bylą (provą). Sudas Vorui paliepė ganyklą sugražinti kaimynams, o už jų prigavimą tapo atsudyta du mėnesiu kalinyje dar atsėdėti. Smugis Vorui buvo nemažas ir jis puolė prie gerų advokatų rodos ir pagalbos jieškotų. Voro advokatai padavė į tą patį sudą prašymą, kad bylą iš naujo perkratytų. Sudas ant to sutiko ir po ilgų ginčų Vorą nuteisino ir ganyklą Vorui vėl sugražino. Sodos advokatas vėl padavė kur ten prašymą, kad bylą vėl perkratytų. Sudas ant to sutiko ir Vorą vėl apkaltino ir ganyklą liepė atiduoti kaimynams. Jiems besibylinėjant (besiprovojanč) praslinko jau dešimtis metų ir per tą laiką sudas Vorą du kartu apkaltino ir du kartu išteisino. Ir kas-žin kaip ilgai jie bylinėsis? Žinoma tik, jeigut koks nors žydas Joselys ar Boselys su degtinės buteliu į jų tarpą neįsimaišys ir anų nesutaikys, tai antrą dešimtį metų ant tikro jie dar

bylinėsis (provosis). Bet kas-žin, ar bebus jau to verta jų „pasturgalinė?“ kad visus rokundus į kruvą suvestumime, tai ir dabar jau ana nebėra to verta, kiek iš abiejų pusių jau išduota ant sudų ir advokatų, o ką besakyti dar po dešimties metų? Tai-gi, ar neverta būtų atkartoti Boselio žodžius: „ai-vai, vyre, tegul buna zgada!“ Bet ką tie žodžiai be degtinės padės? yra tai **kaipo varias žvangantis ir cimblas skambantis**. Ar ne teip, skaitytojai? . . .

Galas.

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen, Ostpr.
 Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje.**

Spausdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

Kun. A. Burbos prozaiški, raštai tm. I.	80 k.
Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.	50 k.
Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių	60 k.
Katalikų Bažnyčia ir Mokslas pagal Zahm'ą iš angliško vertė kun. A. Milukas	10 k.
Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Pa- veiksiai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir t. t. . . . Išleido kun. A. Milukas. 1900 m.	60 k.
Laiškai iš kelionės po Palestiną (su paveikslais)	50 k.
Lioretaniška litanija kun. Kaulakio	30 k.
Dogmatas apie pragarą	20 k.
Juokų knygelė	25 k.
Lietuviška Albumas. Lietuviški raštininkai ir žymesni vyrų; Dalis II ir III	1,25 k.
Išpažinties istorija, pagal A. Guillois	50 k.
Valdimierus, kun. Šmidto apysaka. Vertė kn. A. Milukas	15 k.
Duonos jieskotojai, H. Sienkevičiaus apysaka, vertė V. Stagaras	25 k.
Medega S mano Daukanto biografijai. Dirvos kun. I. Shenandoah, Pa., 1898 m., pusl. 128. (Su pa- veikslėliais)	1 rub.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Kn. I. Rytų šalys. Pagal Fischer'į ir Gazeau, parengė kun. A. Milukas	40 k.
Anima Vils. Apysaka Marės Radzevičiutės, iš Sibe- rijos gyvenimo, 169 pusl.	75 k.
Lietuviškas Albumas. Paveiksiai lietuviškų raštininkų ir vietų. I-mas išleidimas	50 k.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Dalis II. (su paveiks- lėliais) kun. A. Milukas	40 k.
Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV šimtmetije. Knyga I.	60 k.
Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmetčio. Kliasiškai tautiškas perijodas Jr. Jono	40 k.
A. Pabrėzos Botanika	1 r.

Visas tas knygas galima gauti Prusuose

p. Schoenke's spaustuvėje, Tilsit, Goldschmiedestr. 8.

Viktutė

novelia, parašyta pagarsėjusios mūsų rašytojos,
kuri slepiasi po pseudonimu

Šatrios Ragana.

Yra tai tikras chef d'oeuvre (arcydzieło) mūsų literatūros. — **Apysakos įtampa:** aprašymas mūsų patrijų darbų ir vargų, atbudimas iš tautiško miego mūsų draugijos. Kiekvienas lietuvis privalo turėti pas save tą apysaką, kuri sudrutins jo tėvyniškumą ir jo protui suteiks daug prakilnių minčių ir naudingą užmanymų tėvynei ant naudos.

„Viktutė“ yra perspaudinama iš „Dirvos Žinyno;“ visas pelnas iš pardavimo eis ant naudos neseniai užmąnytai šv. Kazimiero moteriškai kongregacijai. Šv. Kazimiero Sesers (dabar lavinasi Ingenbohl'ije, ties Luzerno ežeru Šveicarijoje) užsiims mokimą vaikų Amerikos lietuviškose mokyklose, teip-gi rupinsis, kad iš Lietuvos davatkų padaryti tikras darbininkes ant lietuviškos katalikiškos dirvos.

„Viktutė“ turi 90 didelių puslapių, parsiduoda tik po 25 kap., perkantiems kartu daug egzemplorių nuleidžiama 33%.

Nepasigailėk nusipirkti tą gražią knygele; bus tau smagu ir naudinga pasiskaityti, o tavo grašiai su kitų lietuvių skatikais eis ant labai naudingo įkurimo tikrai lietuviškos draugijos, kurioje ras prieglaudą neviena vargo prispausta dušia, ir kuri nemažą naudą padarys mūsų tėvynei Lietuvai netolimoje ateitėje.

Knygele gali gauti pirkti Prusuose tik pas p. Schoenkę Tilžėje (Tilsit, Goldschmiedestr. 8), ir Amerikoje Dirvos - Žinyno redakcijoje, Shenandoah, Pa.